

Masteroppgave i utøvende musikk

Fakultet for kunstfag
Høgskolen i Agder - Våren 2007

**Hvilke faktorer ligger til grunn
for at klarinetten først og fremst
er et viktig orkesterinstrument
og ikke et viktig soloinstrument?**

Anita Kaland

Anita Kaland

Hvilke faktorer ligger til grunn for at klarinetten først og fremst er et viktig orkesterinstrument og ikke et viktig soloinstrument?

Masteroppgave i utøvende musikk

Høgskolen i Agder

Fakultet for kunstfag

2007

SAMMENDRAG/OVERSIKT

Masteroppgaven ”Hvilke faktorer ligger til grunn for at klarinetten først og fremst er et viktig orkesterinstrument og ikke et viktig soloinstrument?” prøver å finne svar på nettopp dette spørsmålet. Oppgaven er 65 (110 med Appendix) sider lang og er skrevet av Anita Kaland i forbindelse med mastergradstudiet i utøvende musikk ved Høgskolen i Agder, fakultet for kunstfag.

Stikkord: Klarinett, musikalsk utvikling, datainnsamling, analyse, solister og klarinettkonserter.

Oppgaven tar sikte på å undersøke klarinettens utvikling mekanisk, musikalsk og i forhold til andre instrumenter. Den inneholder også undersøkelser jeg har gjort om hvilke instrumenter som oftest brukes som solister, hvordan to av verdens mest anerkjente klarinettsolister fordeler sin virksomhet og hvilke klarinettkonserter som er de mest populære.

Oppgaven består av *tyve kapitler*. I *kapittel 1* presenterer jeg grunnen for at jeg skriver oppgaven og hvilke metoder jeg vil benytte. *Kapittel 2-11* er basert på litteraturstudier/kildegranskning, der jeg skriver om klarinettens egenskaper og instrumentets utvikling. I *Kapittel 12-16* presenterer jeg resultatene av datainnsamlingen jeg har gjort i forbindelse med denne oppgaven. I *kapittel 17-18* drøfter jeg problemstillingen, og kommer med en konklusjon. *Kapittel 19-20* er kildehenvisninger og appendix.

FORORD

Det har vært en morsom og lærerik prosess å skrive denne oppgaven, men jeg hadde ikke klart det uten god hjelp. Jeg ønsker derfor å takke følgende personer:

Veilederen min professor Per Kjetil Farstad: For god veiledning gjennom arbeidsprosessen, interessante synspunkter, og for at han har fått meg til å tenke på ting jeg ellers kanskje ikke ville tenkt på.

Min far Arvid Kaland: For fantastisk god hjelp med å utarbeide søylediagrammene og tabellene jeg bruker i denne oppgaven. Han har også hjulpet meg med div. datarelaterte ting. Oppgaven hadde ikke blitt den samme uten hans uvurderlige hjelp.

Min mor Anne Kari Kaland: For hjelp med å luke ut skrivefeil og merkelige setninger.

Min kjære samboer Jan Adalberon: For moralsk støtte, og for at han har vært veldig forståelsesfull gjennom denne perioden.

Klarinettlæreren min Stig Nordhagen: For alt han har lært meg om klarinetten de siste årene, inspirasjon til å ta denne mastergraden, og for lån av bøker som jeg har brukt for å skrive denne oppgaven.

Klarinettistene og komponistene som svarte på spørreundersøkelsen min: For at de svarte på undersøkelsen, og for nyttige innspill og synspunkter.

INNHOLDSFORTEGNELSE:

INNLEDNING	6
BAKGRUNN FOR HVORFOR JEG VALGTE PROBLEMSTILLINGEN:	6
PRESENTASJON AV PROBLEMSTILLINGEN.....	7
AVGRENSNING AV PROBLEMSTILLINGEN	7
VALG AV METODER	7
2. OVERSIKT OVER NÅR ANDRE INSTRUMENTER BLE UTVIKLET	10
STRYKERE.....	10
TREBLÅS	10
MESSING	10
SLAGVERK:	11
TASTEINSTRUMENTER:.....	11
STRENGINSTRUMENTER:	11
3. KLARINETTENS KONSTRUKSJON	12
4. KLARINETTFAMILIEN	14
PICCOLO/OKTAV KLARINETTER.....	15
SOPRANINO KLARINETTER	15
SOPRANO KLARINETTER.....	15
BASSETKLARINETT	15
BASSETHORN	16
ALTKLARINETTER.....	16
BASSKLARINETTER	16
KONTRA-ALT KLARINETT.....	16
KONTRABASS KLARINETTER	16
5. DE VANLIGSTE KLARINETTENE	16
BB- OG A-KLARINETTEN	17
B-KLARINETTEN	17
C-KLARINETTEN	17
ESS- OG D-KLARINETTEN.....	18
BASSETHORNET	18
BASSKLARINETTEN.....	19
KONTRABASSKLARINETT	19
6. KARAKTERISTISKE TREKK VED KLARINETTEN	20
TONEN.....	20
KLANG OG DYNAMIKK	20
REGISTER	21
TEKNIKK	22
TRILLER OG TREMOLO.....	22
DOBBELTTUNGE/FLUTTERTUNGE.....	22
GLISSANDOER	22
EKSPERIMENTERING MED KLANG OG ANNEN LYDPRODUKSJON.....	23
VIBRATO	23
FRASERING.....	23
SOLO PASSASJER.....	23
7. KLARINETTENS MEKANISKE UTVIKLING	24
8. KLARINETTENS ”MUSIKALSKE” UTVIKLING	27
1700-TALLET	27
1800-TALLET	31
1900-TALLET	35
9. KONSERT FOR KLARINETT OG ORKESTER, K 622 AV W. A. MOZART	36

10. SYMFONIORKESTERETS UTVIKLING, MED FOKUS PÅ KLARINETTENS ROLLE	38
<i>Treblåsere</i>	38
<i>Messingblåsere</i>	38
<i>Strykere</i>	38
DEN KLASSISKE PERIODEN	38
OVERGANGEN TIL ROMANTIKKEN OG DET ROMANTISKE ORKESTERET	40
DET MODERNE ORKESTERET	41
DET 20.ÅRHUNDRETS ORKESTER	42
11. ANVENDELSE AV KLARINETTEN I ANDRE TYPER BESETNINGER	43
KAMMERMUSIKK	43
BLÅSEORKESTER	43
JAZZ	43
KLEZMER	44
12. HVILKE INSTRUMENTER ER DE MEST POPULÆRE SOLOINSTRUMENTENE?.....	44
13. ANERKJENTE KLARINETTSOLISTER	46
14. SABINE MEYER OG MARTIN FRÖST SIN KONSERTVIRKSOMHET:.....	47
SABINE MEYER:.....	47
MARTIN FRÖST:.....	48
15. HVILKE KLARINETTKONSERTER SPILLES OFTEST SESONGEN 2006/2007?	49
16. SPØRREUNDERSØKELSE BLANT KLARINETTISTER OG KOMPONISTER	52
17. DRØFTING: HVILKE FAKTORER LIGGER TIL GRUNN FOR AT KLARINETTEN FØRST OG FREMST ER ET VIKTIG ORKESTERINSTRUMENT OG IKKE ET VIKTIG SOLOINSTRUMENT?	53
ANTAGELSER FØR JEG BEGYNTE Å SKRIVE OPPGAVEN	53
HVORFOR HAR KLAVER, FIOLIN, CELLO OG SANG BLITT DE MEST POPULÆRE SOLOINSTRUMENTENE?	54
KLARINETTEN SOM SOLOINSTRUMENT	55
KLARINETTEN SOM ORKESTERINSTRUMENT	56
HVORFOR HAR IKKE KLARINETTEN BLITT ET VIKTIG SOLOINSTRUMENT?	58
18. KONKLUSJON	60
19. KILDEHENVISNING:	62
INTERNETT, DATAINNSAMLING:	62
INTERNETT, ARTIKLER:	63
BØKER:.....	64
ANNET:	65
20. APPENDIX:.....	66
1. OVERSIKT OVER HVILKE ORKESTRE SOM ER UNDERSØKT	66
2. RESULTATER AV DATAINNSAMLING FOR HVERT ENKELT ORKESTER.....	67
3. RESULTATER AV DATAINNSAMLING FOR HVERT ENKELT INSTRUMENT	78
4. SESONGPROGRAM (2006/07) FOR HELE VERDEN SAMLET.....	89
5. SESONGPROGRAM (2006/07) FOR ORKESTRENE RESTEN FRA EUROPA (UTENOM NORGE).....	89
6. SESONGPROGRAM (2006/07) FOR ORKESTRENE UTENFOR EUROPA	90
7. SESONGPROGRAM (2006/07) FOR ORKESTRENE FRA NORGE.....	91
8. SESONGPROGRAM VÅREN 2007 FOR ORKESTRENE FRA EUROPA.....	92
9. SESONGPROGRAM VÅREN 2007 FOR ORKESTRENE UTENFOR EUROPA	93
10. REPERTOARLISTE, SOLOSTYKKER FOR KLARINETT OG ORKESTER	94
11. SPØRREUNDERSØKELSE KLARINETTISTER	97
12. RESULTATER FRA SPØRREUNDERSØKELSE KLARINETTISTER.....	103
13. SPØRREUNDERSØKELSE KOMPONISTER	104
14. RESULTATER FRA SPØRREUNDERSØKELSE KOMPONISTER.....	110

INNLEDNING

Bakgrunn for hvorfor jeg valgte problemstillingen:

Jeg begynte å spille klarinett da jeg var ni år gammel, og har derfor hatt en naturlig interesse for instrumentet i mange år. Da jeg gikk det siste året på ungdomsskolen begynte jeg for alvor å interessere meg for instrumentet. Jeg ville gjerne gå på så mange konserter som mulig med klarinettister som solister, eller kjøpe innspillinger av klarinettrepertoar. Det som etterhvert slo meg var at klarinetten ikke er et vanlig soloinstrument. Det var et begrenset utvalg innspillinger av klarinettrepertoar å få tak i på platebutikkene, mens musikk for sang, klaver og fiolin derimot var lett tilgjengelig. Det var heller ikke ofte jeg så konserter med klarinettsolister annonsert i forhold til konserter med de tidligere nevnte instrumentene. Når jeg så på tv sendinger med opptak av konserter med div. orkestre la jeg merke til at jeg ofte hørte klarinetten veldig godt. Dette har jo selvfølgelig også noe å gjøre med at jeg selv spiller klarinett og automatisk lytter etter om jeg kan høre instrumentet, men likevel synes jeg at den ofte var merkbart fremtredende.

Da jeg skulle velge hvilket tema jeg ville skrive masteroppgave om så var valget derfor ganske enkelt. Jeg har vært nysgjerrig på hvorfor klarinetten først og fremst er et viktig orkesterinstrument og ikke et viktig soloinstrument i lang tid, og nå kunne jeg få sjansen til å fordype meg i hvilke faktorer det er som kan ligge til grunn for dette. Jeg vil også belyse klarinettens utvikling som soloinstrument og orkesterinstrument. Jeg har valgt å ta med en ganske lang informasjonsdel om klarinettens musikalske historie fordi jeg føler at det har vært svært viktig for meg å ha inngående kunnskap om dette feltet for å komme frem til en konklusjon.

Å skrive denne oppgaven har vært svært lærerikt, og jeg har lært mye som kan ha betydning for min videre fremtid som utøver og lærer. Jeg tror også at oppgaven min vil være til stor interesse for andre klarinettister og orkestermusikere. Så vidt jeg har undersøkt er det ikke tidligere skrevet noen oppgaver med den samme problemstillingen i Norge.

Presentasjon av problemstillingen

Hvorfor er ikke klarinetten et vanlig soloinstrument? Er ikke instrumentet egnet for solo opptredener? Har instrumentet vært et upopulært instrument? Ble klarinetten utviklet for sent i den klassiske musikkhistorien til å få et ordentlig fotfeste som soloinstrument? Er det komponert få solostykker for instrumentet p.g.a. at komponistene kanskje hadde for dårlig kjennskap til instrumentet til at de kunne skrive soloverk for det? Mozart var svært begeistret for klarinetten, men til tross for denne begeistring kom han bare en klarinettkonsert. Syntes han instrumentet egnet seg best som orkesterinstrument eller var dette en naturlig følge av liv? Alle disse spørsmålene vil bli belyst i en sammenfattende problemstilling som er følgende; *Hvilke faktorer ligger til grunn for at klarinetten først og fremst er et viktig orkesterinstrument og ikke et viktig soloinstrument?*

Denne hypotesen virker kanskje noe dristig i og med at jeg kommer med en påstand. Jeg begrunner denne påstanden med at det ikke er så mange konserter der man oppfører soloverk for klarinett i forhold til hvor mange konserter der det er f. eks piano eller fiolin solist. Det finnes heller ikke mange kjente klarinettister som de fleste kjenner til, i forhold til hva det finnes på instrumenter som klaver, fiolin, cello og sang.

Avgrensning av problemstillingen

Jeg vil først og fremst konsentrere meg om å belyse klarinettens utvikling som solo og orkesterinstrument. Jeg vil også finne ut om jeg faktisk kan komme med den påstanden jeg gjør i denne oppgaven. Derfor har jeg valgt å gjøre noen undersøkelser som kunne bekrefte at påstanden faktisk stemmer.

Valg av metoder

Det er en stor fordel å ha et bredt faktagrunnlag når man skal skrive en masteroppgave, og ved å benytte meg av disse metodene synes jeg at jeg har oppnådd dette. Jeg fikk undersøkt mange sider ved problemstillingen, og det ble mulig å kunne trekke slutninger ut fra dette. Det var heller ikke noe problem å finne nok stoff slik at jeg kunne være selektiv med hensyn til hva jeg ønsket å ta med i det endelige resultatet av oppgaven.

1. Litteraturstudier/kildegranskning

Når man skal forske på en problemstilling krever det at man har en del faktakunnskap om temaet fra før. Jeg ønsket å utvikle min teoretiske kunnskap om emnet jeg har forsket på. Jeg

har stort sett brukt sekundærkilder fordi primærkilder om historikk og utvikling har vært vanskelig å få tak på. Jeg har da måttet gå ut fra at den litteraturen jeg har lest og benyttet meg av er troverdig. Jeg har i de fleste tilfeller prøvd å verifisere de forskjellige opplysningene opp mot de mest oppdaterte artiklene i Grove Music online. Dette gjelder ikke minst de opplysningene jeg har brukt fra Wikipedia.

2. Kvantitativ undersøkelse: Undersøkelse blant et utvalg av verdens orkestre om hvor ofte de forskjellige instrumentene brukes som soloinstrumenter og hvilke klarinettkonserter som blir oftest fremført.

Jeg har brukt denne metoden fordi jeg ønsket å få et representativt bilde av hvor ofte de forskjellige instrumentene benyttes som soloinstrumenter. Metoden egner seg godt når man ønsker å beskrive hyppigheten av et fenomen. Av rent praktiske grunner var det umulig for meg å undersøke alle orkestrene i verden, men jeg har gjort et systematisk utvalg av både kjente og ukjente orkestre fra hele verden. Fordelen ved denne kvantitative tilnærmingen var at jeg kunne undersøke mange enheter uten kostnader. En åpenbar fordel er det også at den standardiserer informasjonen og gjør den lett å behandle ved hjelp av datamaskin. Ulempen var at jeg måtte gjøre et utvalg, og at det var vanskelig å sikre at dette utvalget er representativt. Det er umulig å gå i dybden og man får ikke frem individuelle variasjoner.¹ Det var viktig å passe på at ingen grupper systematisk falt fra slik at utvalget ble skjevt (Jacobsen 2000: s. 118, 119, 268-269).

3. Kvantitativ undersøkelse: Spørreundersøkelse blant klarinettister og komponister

Jeg har brukt spørreundersøkelsene for å skaffe eget, og helt nytt kildemateriale. Det er en sterk sammenheng med problemstillingen min og hvem som var målgruppen min i denne undersøkelsen. Fordelen med å bruke denne metoden var at jeg kunne undersøke mange enheter uten høye kostnader. Ulempen ved denne spørreundersøkelsen var at jeg fikk for få svar så derfor ble konklusjonene mine basert på et lite utvalg personer som derfor representerer alle klarinettister og komponister i verden. Man må derfor forutsette at de er representative personer (2000: s. 268-269).

---

¹ Om dette utvalget: Se side 45, kapittel 12.

4. Kvalitativ undersøkelse: Dokumentundersøkelser, Sabine Meyer og Martin Fröst sin konsertvirksomhet i sesongen 2006/2007

Jeg har gått igjennom disse utøverne sin konsertvirksomhet denne sesongen for å finne ut hvordan de fordeler sin virksomhet mellom solistoppdrag og andre typer konserter/engasjement. Fordelen med å undersøke dokumenter som dette var at jeg kunne finne ut akkurat hva disse to utøverne har gjort denne sesongen (2000: s. 151). Ulempen med denne metoden var at jeg bare undersøkte et begrenset antall personer, og at jeg ikke kan vite om disse personene er representative for andre enn seg selv.

5. Dataanalyse

En stor del av oppgaven min er basert på egne undersøkelser, og jeg har derfor analysert informasjonen jeg har tilegnet meg ved de kvantitative og kvalitative undersøkelsene. Jeg har laget tabeller og grafiske fremstillinger av resultatene. Noen av disse fremstillingene er plassert inn i oppgaven, men de fleste ligger som appendix/vedlegg. Når jeg har analysert har jeg undersøkt om det finnes noen statistiske samvariasjoner mellom de forskjellige undersøkelsene (2000: s. 317).

6. Induktiv metode

Fordelen med å bruke den induktive metoden i min oppgave er at man ved å undersøke enkeltfenomen av et bestemt slag kan oppnå generell kunnskap. Dette vil si kunnskap om alle fenomener av samme slag. Ulempen ved denne metoden er at den kunnskapen jeg skaffer ved den induktive metoden bare kan gjøre krav på å være sannsynlig, derfor vil jeg påstå mer enn jeg har dekning for (Hauge 2001: 34-36).

2. OVERSIKT OVER NÅR ANDRE INSTRUMENTER BLE UTVIKLET

For å få et perspektiv på hvordan klarinettens utvikling har vært i forhold til de andre instrumentene som vanligvis blir brukt som soloinstrumenter, ville jeg først undersøke når de andre instrumentene ble utviklet. Her er en kortfattet oversikt:

Strykere

Fiolin: Allerede på 1100-tallet finner vi de første variantene av fiolinen. Den første fiolinen i sin endelige form kom mellom 1520 og 1550.

Bratsj: Utviklet på 1500-tallet.

Cello: Den første celloen i sin opprinnelige form stammer fra 1520.

Kontrabass: Utviklet i 1620

(Navarro 1997: s. 7-8, 12, 13).

Treblås

Fløyte: Fløyten er et eldgammelt instrument, men det var først på 1600-tallet man begynte å bruke fløyten i orkesteret. En av de første utformingene ble gjort i 1707 av J.C. Denner, men fløyten fikk ikke sin opprinnelige form før Theobald Boehm utviklet den rundt 1830.

Obo: Oboen er også et forhistorisk instrument. I 1678 fikk den sin faste plass i orkesteret, men instrumentet ble ikke forbedret før på 1800-tallet.

Klarinett: Ble utviklet ut fra chalumeauen på begynnelsen av 1700-tallet. Fikk sin endelige form rundt 1830.

Fagott: Den første varianten av fagotten stammer fra. På 1700-tallet gikk fagotten gjennom flere endringer, og den ble forbedret helt frem til midten av 1800-tallet.

Saksofon: Utviklet av Adolf Sax i 1840

(Navarro 1997: s. 18-19, 21, 22-23, 25-27, 26).

Messing

Trompet: I likhet med mange av treblåseinstrumentene så er trompeten også et forhistorisk instrument. Utviklingen av dagens trompet startet på 1400-tallet og på 1500-tallet fikk instrumentet den formen det har den dag i dag. I 1607 fikk den sin faste plass i orkesteret.

Horn: Hornet har mye av den samme historien som trompeten frem til 1500-tallet. Fra 1500-1600 ble det stort sett brukt som jakthorn. På 1700-tallet begynte man å perfektionere hornet,

men den endelige utformingen kom ikke før i 1815. Da kom ventilhornet, det var mye mer lettspilt og ga større muligheter for virtuositet. Hornet fikk sin plass i orkesteret i 1660.

Trombone: Trombonen kom på 1400-tallet, men ble sjelden brukt før mot slutten av århundret. På 1500-tallet ble den forbedret, men den var lite brukt i orkestersammenheng før den fikk sin faste plass i orkesteret på begynnelsen av 1800-tallet

Tuba: Tubaen er det instrumentet som sist ble innlemmet i orkesteret. Instrumentet er utviklet fra slangehornet/klapphornet som kom på 1500-tallet. Rundt 1850 ble disse instrumentene erstattet av tubaen (Navarro 1997: s. 28-29, 30-31, 32, 33).

Slagverk:

Pauke: Pauken er det eldste slagverksinstrumentet. De første paukene ble laget allerede 5000 år f.kr, men kom ikke til Europa før på 1000-tallet. På 1400-tallet ble instrumentet kjent i Vest-Europa og på 1500-tallet ble de utviklet videre. Paukene ble første gang brukt i orkesteret i 1675.

Xylofon/Vibrafon, klokkespill, celesta, klokker, triangel, cymbaler, gong/tam- tam, stortromme: De første slagverksinstrumentene finner vi allerede på 1500 tallet, men de fleste av dem fikk ikke sin debut i orkestersammenheng før perioden på slutten av 1700-tallet til slutten av 1800-tallet. (Navarro 1997: s. 34, 36-42).

Tasteinstrumenter:

Orgel: Orgelet ble oppfunnet 246 år f.kr. Det ble kraftig videreutviklet på 1200-, 1300- og 1400-tallet. Deretter på 1700- og 1800- tallet.

Cembalo: Cembaloen ble utviklet på 1500-tallet og perfektionert på 1600-tallet. Det var mye brukt frem til 1800-tallet.

Pianoforte: De første fortepianoene kom med Cristiofori i 1726, og i 1770 ble wienermekanikken utviklet.

Det moderne klaveret: Utviklingen av instrumentet var et resultat av samarbeid mellom konstruktørene, komponistene og utøverne. Mozart var den første store komponisten som skrev for klaveret (Navarro 1997: s. 46-49, 53, 55-56, 58).

Strenginstrumenter:

Harpe: Harpen er et gammelt instrument og ble utviklet allerede 4000 år f.kr. Selv om instrumentet er gammelt så ble det utviklet helt frem til 1801. Bruken av harpe i

orkestersammenheng var svært begrenset før impresjonismen, instrumentets gullalder (Navarro 1997: s.60).

Gitar: Gitaren har hatt mange "slektninger" gjennom tidene, men kan sies å ha utviklet seg parallelt med luttinstrumentene på 1500-1800-tallet, først som renessansegitar (4-kor) og barokkgitar (5 kor), så til vanlig 6-strenger i wienerklassisisme og på midten av 1800-tallet fikk den stort sett sin moderne utforming slik vi kjenner den i dag (Farstad 2000: s. 172-174).

3. KLARINETTENS KONSTRUKSJON

Klarinetten har en sylindrisk fasong innvendig, og det er omtrent samme diameter gjennom hele tuben. Tuben har en slags timeglassfasong der det tynneste partiet er forbindelsen mellom den øvre og nedre delen. Denne timeglassfasongen er ikke synlig om man ikke studerer klarinetten veldig nøye, men den er viktig for klangen til instrumentet. Diameteren på sylindren påvirker stabiliteten når det gjelder intonasjon².

Klarinettmodeller for profesjonelle musikere er som regel laget av grenadilla tre, men hvis vi går tilbake i historien så ble det brukt andre typer treverk, særlig buksbomved. De store klarinettfabrikkene produserer også billigere klarinettmodeller som er en sammensetting av plastikk, harpiks og treflak. Slike instrumenter er mindre sårbare for fuktighet, men de er tyngre enn rene treinstrumenter. Soprano klarinetter i metall var populære tidlig på 1900-tallet frem til plastikk instrumentene erstattet dem. Metallkonstruksjoner blir fortsatt brukt for å lage kontra-alt eller kontrabass klarinetter³.

Før i tiden pleide klarinettistene å lage sine egne fliser. I våre dager produseres de som oftest på fabrikker, men mange velger å gjøre egne justeringer for å forbedre kvaliteten på klangen. Flisene er i en konstant endringsprosess, og akkurat som oss mennesker finnes det ikke to som er like. Utøveren må bare akseptere disse endringene og gjøre passende justeringer.

Klarinettfliser kommer i mange ulike tykkelser fra tynn/myk til tykk/hard. De fleste klassiske musikere bruker tykke/harde fliser siden de har veldig sterk embouchure (leppemusklene).

Fordelen med de tykke flisene er at de gir en solid og rund tone. Åpningen og utformingen av

---

² . <http://www.en.wikipedia.org/wiki/Clarinet>

³ . <http://www.en.wikipedia.org/wiki/Clarinet>

munnstykket er andre faktorer som er viktige for kvaliteten på klangen (Stein Keith 1985: s. 6).

Munnstykket er som oftest laget av ebonitt, selv om noen billige munnstykker er laget av plastikk. For å spille klarinett trenger man enkle rørblader som er laget av sukkerrør. Rørbladet kan også bli produsert av syntetiske materialer. Når man blåser luft gjennom åpningen mellom rørbladet og munnstykket vibrerer rørbladet og slik produserer man lyden/klangen som kommer ut av instrumentet.

Flisen er festet til munnstykket ved hjelp av et ligatur. Den øvre halvdel av munnstykket er i utøverens munn. Formingen av munnen rundt munnstykket og flisen kalles embouchure. Flisen er på undersiden av munnstykket, presset mot utøverens underleppe, mens fortennene normalt er i kontakt med den øvre delen av munnstykket. Man kan forandre tonen og intonasjonen ved å forme embouchuren annerledes. Hvis en dyktig klarinettist får valget mellom å spille konsert med en god klarinett og et dårlig munnstykke, eller å spille på et godt munnstykke og en dårlig klarinett så er det liten tvil om at utøveren hadde valgt den siste muligheten. Uansett hvor godt instrument man har hjelper det lite om ikke munnstykket responderer slik det skal. Ligaturet kan virke som en bagatell, men et dårlig ligatur kan ødelegge klangen totalt. Det er viktig at ligaturet passer til munnstykket (Stein 1985: s. 5).

Etter munnstykket kommer det korte pærestykket. Denne delen av instrumentet kan forlenges for å forbedre intonasjonen til klarinetten. Siden klarinettens intonasjon ofte er avhengig av temperatur så kan man ha pærestykker i forskjellige lengder slik at man kan bytte etter hva som passer best. I tillegg kan man justere intonasjonen ved å dra ut pærestykket litt slik at klarinetten blir "lenger". Noen utøvere bruker pærestykker i plast som er justerbare. Hoveddelen av klarinetten er delt inn i øvre del der hullene og klaffene blir betjent av den venstre hånden, og den nedre delen der hullene og klaffene blir betjent av høyre hånd. Den venstre tommelen betjener både et tonehull og registerklaffen. Klasen med klaffer i midten på høyre side brukes for det meste som trilleklaffer og blir betjent av den høyre hånden. Disse gir utøveren alternative grep som gjør det lettere å spille ornamentikk og triller, som ellers ville vært svært vanskelige. Hele vekten til klarinetten hviler på høyre hånd, bak på den nedre delen, villedende nok blir den kalt tommelstøtte.

Klarinetten har i alt syv tonehull (seks foran og et bak), og et klaviatur som gjør at man kan spille alle tonene i den kromatiske skalaen. Det mest vanlige klaviatursystemet er Boehm systemet som er konstruert av Hyacinthe Klosè til ære for fløytemakeren Theobald Boehm, selv om det ikke er det samme Boehm systemet som brukes på fløyte. Det andre klaviatursystemet er Oehler systemet som blir brukt mest i Tyskland og Østerrike. I tillegg finnes Albert systemet som er vanlig innen jazz, klezmer og Østeuropeisk folkemusikk. Både Albert- og Oehler systemet er basert på det eldre Mueller systemet. Når registerklaffen på klarinetten trykkes ned overblåser man en duodesim høyere. De fleste andre treblåseinstrumenter overblåser en oktav, eller så overblåser de ikke i det hele tatt. En klarinett må derfor ha hull og klaffer til nitten toner (halvannen oktav, fra lille E til B1) i det dypeste registeret for å kunne spille en kromatisk skala. Dette forklarer klarinettens store register og det komplekse grepssystemet. Til slutt har vi enden på klarinetten som også er kjent som klokkestykket. I motsetning til hva de fleste tror så forsterker ikke denne delen lyden, men den forbedrer tonekvaliteten på tonene i det laveste registeret. For de andre tonene produseres lyden av tonehullene og klokkestykket er likegyldig⁴.

Hovedgrunnene til at de fleste klarinettene er i Bb, A og Ess, har delvis å gjøre med instrumentets historie, og delvis med akustikk og estetikk. Før 1800-tallet manglet man lufttette puter. Treblåseinstrumentene kunne bare ha fem klaffer for å kontrollere de løse fortegnene. Som sagt overblåser klarinetten en duodesim isteden for en oktav, og derfor er det også flere klaffer å kontrollere i hvert register enn det er på obo, fløyte og fagott. På grunn av dette er det vanskelig for en klarinett med bare fem klaffer å spille en kromatisk skala rent. En 1700-talls klarinett i C kunne spille i B, F, C, G og D uten problemer(og deres beslektede mollskalaer), men ikke i andre tonearter enn disse. Etterhvert som klarinetten ble forbedret og det ble lagt til flere klaffer, trengte man ikke lenger instrumenter som var tilpasset alle tonearter.

4. KLARINETTFAMILIEN

Klarinettfamilien er en stor familie og klarinetten har trolig blitt laget i flere størrelser og tonearter enn noe annet instrument. Mange av disse variantene er sjeldne eller ikke lenger i bruk. Musikk som er skrevet for dem blir derfor heller spilt på de mer vanlige klarinettene.

---

⁴ <http://www.en.wikipedia.org/wiki/Clarinet>

Klarinetten er også det treblåseinstrumentet der flest varianter er i bruk i dagens orkester. Det er unikt at det er to forskjellige instrumenter som blir brukt fast (A og Bb klarinetten). Den følgende listen har til intensjon å gi et inntrykk av denne variasjonen, perioder, områder og levetid for de enkelte instrumentene (Shackleton 2006).

Piccolo/Oktav klarinetter – Veldig sjeldne

C – Italia, midten av 1800-tallet.

Bb – 1800-tallet, hovedsakelig brukt i militærkorps.

A – Tidlig på 1800-tallet, sjelden.

Ass – Ble brukt fra tidlig på 1800-tallet, hovedsakelig brukt i militærkorpsene, spesielt i Ungarn og Italia. Også brukt i klarinettkorene på 1900-tallet.

Sopranino klarinetter

G – Sent 1700-tall til midten av 1800 tallet, spesielt i Australia.

F – Tidlig 1700-tallet til tidlig på 1800 tallet, veldig utbredt i militærkorpsene.

E – Sent 1700-tall til midten av 1800 tallet, sjelden.

Ess – Fra sent 1700-tall. Erstattet F klarinetten, ble brukt i militærkorps og i orkesteret.

Ganske vanlig i Amerika og Vest-Europa, ikke fullt så vanlig i Øst-Europa.

D – Fra tidlig 1700-tall, veldig sjelden i det vestlige Europa og Amerika etter 1800-tallet

Soprano klarinetter – Den vanligste typen klarinetter

C – Fra tidlig 1700-tall, har blitt mer sjelden på 1900-tallet

B – Sent 1700-tall til tidlig 1800-tall, sjelden

Bb – Fra tidlig 1700-tall, dominerende fra midten av 1700-tallet. Den vanligste typen klarinett.

A – Fra 1700-tallet. I orkestersammenheng er A-klarinetten like vanlig som Bb-klarinetten.

Ass – Fra midten av 1700-tallet til midten av 1800-tallet, ofte kalt clarinette d'amour

G – Fra midten av 1700-tallet, ofte som clarinette d'amour; sjelden, praktisk talt aldri brukt bortsett fra i Tyrkia. Den kalles ofte tyrkisk klarinett.

Bassetklarinet – Hovedsakelig en soprano klarinett med et register ned til lille C

A- Den vanligste typen

B- Sjelden

C- Sjelden

G- Sjelden

Bassetthorn – Alt til tenor register, vanligvis med smalere boring enn altklarinetten.

Registeret går ned til lille C

G – Sent 1700-tall, sjelden

F – Fra sent 1700-tall, den mest vanlige typen

D – Sent 1700-tall, sjelden

Altklarinetter – Omtrent en halv oktav dypere enn Bb-klarinetten

F – 1800-tallet, spesielt tidlig

Ess – Fra 1800-tallet. Den vanligste typen

Bassklarinetter – En oktav dypere enn Bb-klarinetten, ofte med et utvidet dypt register

C – Sent 1700-tall til tidlig 1900-tall, sjelden.

Bb – Fra tidlig 1800-tall. Standard typen.

A – Fra sent 1800-tall, sjelden mot slutten av 1900-tallet

Kontra-alt klarinett – En oktav dypere enn alt klarinetten

Ess – Den mest vanlige typen

F – Kontrabassethorn, laget på 1800-tallet.

Kontrabass klarinetter – En oktav dypere enn bass klarinetten

Ess – Fra sent 1800-tall

Bb – Fra sent 1800-tall, den mest vanlige typen

Totalt har det altså eksistert 31 forskjellige varianter av klarinetten

5. DE VANLIGSTE KLARINETTENE

Alle instrumentene i treblåsfamilien har ekstra instrumenter som det kreves at utøverne behersker. Det er stor forskjell på en bassklarinet og en Bb-klarinet så dette krever at klarinettistene kan tilpasse teknikken sin i et hurtig tempo. I Mahlers 5.symfoni må f. eks 3.klarinettisten veksle mellom fem forskjellige klarinetter (Mar 1981, 1983: s.140).

Bb- og A-klarinetten

Dette er standard klarinettene. De er notert som transponerte instrumenter i G-nøkkel, dvs. at de klinger en sekund eller en liten ters lavere enn det som er skrevet. Både Bb- og A-klarinetten er regelmessig i bruk og det veksles mellom dem etter hva som passer tonearten stykket går i best. Musikk i b tonearter blir som regel spilt på Bb-klarinetten, mens musikk i kryss tonearter som regel spilles på A-klarinetten. Komponistene skriver inn i stemmene når man skal bytte instrument, det kan være enten midt i en sats eller mellom satsene. Det er likevel ikke alltid at klarinettisten gidder å bytte instrument hvis det bare er for en kort periode, og isteden fortsetter klarinettisten på samme instrument og transponerer stemmen. Dette er ofte en bedre løsning enn å bytte til et kaldt instrument. Munnstykket og flisene er de samme for både A- og Bb-klarinetten (1981, 1983: s.146).

Etterhvert har Bb-klarinetten blitt den mest vanlige varianten og de fleste komponister foretrekker denne hvis de skal skrive et solostykke for klarinett. Bb-klarinetten er fleksibel, lys og ekspressiv, mens A-klarinetten er mindre briljant, bløtere og en tanke mindre fleksibel. Det er høye krav til tekniske ferdigheter, og i moderne musikk er det ofte ikke noen tonalitet. Selv om Bb-klarinetten er den mest vanlige er det ikke noen fare for at A-klarinetten vil bli utslettet. A-klarinetten har faktisk den aller vakreste klangen, og den har sin egen sololitteratur som bl.a. består av Mozarts klarinettkonsert og klarinettkvintett, og Brahms kammermusikkverker (1981, 1983: s.146).

B-klarinetten

Denne klarinetten eksisterer ikke lenger, men den forekommer likevel i eldre utgaver av Mozarts operaer Idomeno og Cosi fan tutte. I alle standard utgaver av verkene er B-klarinetten erstattet av A-klarinetten (1981, 1983: s. 147).

C-klarinetten

Siden klarinettene får en mykere lyd jo dypere instrumentet er stemt, så utelot man etterhvert C-klarinetten siden den var den korteste. A- og Bb-klarinetten kunne spille det samme registeret og klangen deres ble regnet som bedre enn C-klarinetten. C-klarinetten var derfor så godt som utslettet for noen tiår tilbake, men nå har man begynt å bruke den igjen en svært sjelden gang. I den klassiske og romantiske perioden var den et standardinstrument slik som Bb- og A-klarinetten. Alle verk som var sirklet rundt C tonalitet ble automatisk skrevet for C-

klarinetten; Beethovens 1. og 5.symfoni, Schuberts 6.symfoni, Bizets symfoni og Liszts Faust symfoni er noen gode eksempler. Strauss og Mahler var interessert i instrumentets røffe klang og brukte derfor C-klarinetten annerledes. Det er nettopp p.g.a. denne røffe klangen og vanskelighetene med å anskaffe gode og pålitelige instrument at klarinettistene helst unngår C-klarinetten, og heller transponerer stemmene til Bb-klarinetten. Transponering har derfor blitt en del av orkesterklarinettestens hverdag (1981, 1983: s. 147-148).

Ess- og D-klarinetten

Ess-klarinetten blir oftest omtalt som soprano klarinett, selv om noen også beskriver den som en "sopranino". Den blir brukt i orkestre, blåseorkestre/militærkorps og klarinettkor, men solorepertoaret er veldig begrenset. Ess-klarinetten spiller for det meste i det høyeste register slik at man får utnyttet den gjennomtrengende tonen til instrumentet og den karakteristiske egenskapen instrumentet har til å skjære gjennom i orkesteret selv under sterke tutti partier. Denne effekten ble ofte brukt av komponister på 1900-tallet som f.eks. Mahler, Copland, Shostakovich og Stravinsky. Ess-klarinetten har etablert seg som orkesterinstrument p.g.a. den særegne karakteren til instrumentet og har et stort humoristisk potensial. D klarinetten hadde en kort og merkelig karriere. På en tid var den likeverdig med Ess-klarinetten (på samme måte som A og Bb klarinetten). Man finner D-klarinettt stemmer i verker av Liszt og Mahler, men den mest kjente og berømte opptredenen til D-klarinetten er nok i Till Eugenspiel av Richard Strauss (1981, 1983: s. 148 og 176). D-klarinettt stemmer blir ofte spilt på Ess-klarinetten isteden.

Bassetthornet

Mozart var en av de få som så bassetthornets musikalske fordeler, og flere verker som nå spilles på klarinett var opprinnelig skrevet med stemmer for bassetthorn. Man kan si at Mozart hindret at instrumentet ble utslettet siden han skrev noen svært viktige stemmer for instrumentet, f. eks. i Requiem, Tryllefløyten, Serenade i Bb K361 osv. (Mikkelsen (redaktør) 1978: s. 135). Instrumentet vekket også interessen til Richard Strauss, og han skrev en stemme for bassetthorn i sin opera Rosenkavalieren. I operaen Elektra bruker han faktisk to bassetthorn. Både Mozart og Strauss brukte både G-nøkkel og F-nøkkel når de skrev for instrumentet. Bassetthornet hadde en overraskende opptreden i Stravinskys verk Threni. Man kan derfor ikke si at dette instrumentet bare er et merkverdig gammeldags instrument, selv om det ikke er et fast medlem av treblåsegruppen i orkesteret. På slutten av 1700-tallet og et

stykke inn på 1800-tallet var det et svært populært soloinstrument (Mar 1981, 1983: s. 149-150).

Bassklarinetten

Bassklarinetten har en karakteristisk dyp og bløt klang. Man kan sammenligne bassklarinettenes forhold til klarinetten med oboens forhold til det engelske hornet, den er også det mest vanlige ekstra instrumentet i klarinettfamilien. Hvis man studerer en del partitur kan man få inntrykk av at bass klarinett i A forekommer like ofte som bass klarinett i Bb (på samme måte som A og Bb klarinetten). Ironisk nok er bass klarinetten i A helt utslettet i våre dager og alle stemmene for bass klarinett i A blir spilt på standard bass klarinett i Bb. Bass klarinett stemmene blir notert både i G-nøkkel og F-nøkkel, så en klarinettist må kunne lese begge nøkler i tillegg til å kunne transponere (1981, 1983: s.152).

Kontrabassklarinet

Den siste klarinetten som forekommer i orkestresammenheng er kontrabassklarinetten som er en oktav lavere enn bass klarinetten. Her finner man også utgaver i A og Bb slik som med bass klarinetten, men det er heller tvilsomt at det virkelig har eksistert en variant i A. Kontrabassklarinetten noteres alltid i F-nøkkel. Det er ikke ofte den har vært brukt i orkestresammenheng, men vi finner eksempler i Schoenbergs 4 orchesterlieder op.22. og i Richard Strauss sin Josephslegende. Det er mange som har ytret sin mening om at kontrabassklarinetten åpenbart hadde vært et mer passende medlem i treblåseksjonen enn kontrafagotten (1981, 1983: s.152-153).

6. KARAKTERISTISKE TREKK VED KLARINETTEN

Tonen

Klarinetten har en særegen tone som varierer mellom de ulike registerene. Tonens kvalitet avhenger selvfølgelig mye av hvilken utøver som spiller, hva slags musikk som blir spilt, klarinettmerke, det enkle rørbladet /flisa og fuktigheten. Den tyske klarinetten (Oehler) har generelt en dypere tonekvalitet enn den franske (Boehm) som er lysere og klarere.

Forskjellene på instrumentene og den geografiske isolasjonen av musikere fra forskjellige land, ledet fra slutten av 1800-tallet til flere forskjellige "klarinettskoler". De mest fremtredende var den tyske skolen/Wien tradisjonen og den franske skolen. Dagens klarinettist har derfor mange forskjellige klangfarger å velge i⁵.

Klang og dynamikk

Klarinetten har større fleksibilitet enn de andre treblåseinstrumentene, og den har også en unik evne til å variere klangfargen sin. Man kan spille så mykt som en fløyte eller så bestemt som en trompet. Klarinettens tone er mindre kantete enn oboens, men den kan likevel oppnå en mye kraftigere lydstyrke, spesielt i det høye registeret. Om man spiller fortissimo i dette registeret blir tonen skarp og gjennomtrengende. Samtidig har klarinetten også den egenskapen at hvis den spiller pianissimo kan lyden være på grensen til at det er hørbart. Klarinetten er altså det instrumentet i treblåsfamilien med det bredeste dynamiske registeret. Den ekstremt myke klangen man kan lage på klarinetten blir ofte brukt som en ekko effekt. Mahler benytter seg av denne egenskapen i en vidunderlig passasje i 1.sats i hans symfoni nr.2 (Mar 1981, 1983: s.173). Klarinetten kan lett blande seg med andre instrumenter, og den binder sammen hele treblåsseksjonen.

Alle tonene i klarinettens naturlige register kan spilles fra pianissimo til fortissimo.

Det dype/Chalumeau registeret er dramatisk og fyldig. I forte er klangen kald og truende, men i piano er den varm og transparent.

Mellom-/strupe registeret er det svakeste registeret og selv om tonene ikke kan spilles så sterkt kan de imidlertid spilles molto pianissimo med usedvanlig letthet.

Det høye/Clarino registeret er briljant og gjennomtrengende.

Topp-/Altissimo registeret er en tanke skjærende, men kan være nyttig for å oppnå bestemte effekter. (Navarro 1997: s.25).

---

⁵ . <http://www.en.wikipedia.org/wiki/Clarinet>

Klarinetten er sterk og vakker på samme tid. Dette gjør den til et av de viktigste orkesterinstrumentene og blant treblåserne er den utvilsomt det mest bevegelige og mest fleksible instrumentet.

Register

Registeret på klarinetten kan deles opp i tre markante registre. Det dypeste går fra lille e opp til B1 og er kjent som chalumeau registeret⁶, de fire øverste tonene i dette registeret er også kjent som struperegisteret (fra G1-B1). Disse tonene er ofte svake og de er vanskelige å intonere. Overgangen fra disse til clarino registeret er også vrien. Det midterste registeret blir kalt clarino og spenner over en oktav (fra H1 til C3). Toppregisteret/altissimo registeret går fra C3 til C4 (Shackleton 2006).

Den laveste tonen på klarinetten avhenger av hvilken tone instrumentet er stemt i. Hvis vi bruker Bb-klarinetten som et eksempel så klinger den en tone lavere enn det som er skrevet (dvs at klingende lille d er den laveste tonen på en Bb-klarinet). Alt- og bassklarinet har ekstra klaffer for å kunne spille ned til lille ess. Moderne profesjonelle bassklarinetmodeller av høy kvalitet har gjerne ekstra klaffer som gjør at de kan spille ned til lille c. De mindre vanlige medlemmene i klarinettfamilien, kontra-alt og kontrabass klarinet, går gjerne ned til lille ess, d eller c. Bassetthornet og bassetklarinetten går oftest ned til lille c (Shackleton 2006).

Klarinettens dype register har en helt egen karakter. Dette dype registeret er vakkert, og det er også det registeret der det er lettest å spille mykt. Mange komponister likte dette registeret veldig godt og skrev lange unisone passasjer for to klarinetter .

Det øvre registeret har en helt annen karakter. Det er vanskelig å spille med god intonasjon og variert dynamikk. Fløytister og oboister synes det er spesielt vanskelig å få klangen og intonasjonen til å blandes med klarinettistenes i dette registeret. Det er vanskelig å definere toppregisteret på klarinetten siden mange dyktige klarinettister kan spille toner som går langt over det man finner i lærebøkene⁷ (Shackleton 2006).

---

⁶ oppkalt etter klarinettens forgjenger chalumeau

⁷ G3 og opp til C4 er vanlige i avanserte stykker i den nyere standard litteraturen. C4 går greit å spille for de fleste dyktige klarinettister, og det er også skrevet opp mange grep for denne tonen i grepstabellene

Den utvidede klarinettfamilien gjør at klarinetten kan skape enda større kontraster p.g.a. sitt enorme register. Bass-klarinetten kan spille melankolsk og sørgelig, mens Ess-klarinetten har blitt brukt til å imitere en heks på en utmerket grotesk måte. Mahler bruker ess klarinetten for å antyde parodi siden instrumentets nesevise tone er helt perfekt til dette formålet, mens Strauss bruker D-klarinetten (som har de samme karakteristikkene som Ess-klarinetten) til å personifisere den muntre Till Eugenspiel (Mar 1981, 1983: s 148 og 176).

Teknikk

Fordi klarinetten er et ekstremt bevegelig instrument er den i stand til å løse de vanskeligste passasjene med samme letthet som fløyten. Den er for eksempel mer fleksibel enn oboen (Navarro 1997: s.25). Dette er noe som flere komponister har benyttet seg av, bl.a. Stravinsky i Joacastas arie fra Oedipus. Her har han skrevet en utmerket virtuos arpeggio for to klarinetter (Mar 1981, 1983: s 174).

Triller og tremolo

Bevegelser som triller og tremoloer er sjelden noe problem for en klarinettist. Trillene kan spilles svært hurtig uten problemer. Selv om det er få triller og tremoloer som er så vanskelige at de praktisk talt er umulige å spille, så forekommer det tilfeller der komponisten har beveget seg i grenseland for hva som er mulig. Sammen med fløyten er klarinetten det treblåseinstrumentet som spiller triller med størst naturlighet og smidighet (1981, 1983: s.192).

Dobbelttunge/Fluttertunge

Det er sjelden det skrives passasjer for klarinetten som krever dobbelt tunge. I motsetning til fløyten som kan spille både dobbelttunge og trippeltunge uten problemer, så er det svært vanskelig å spille det på en klarinett. Når det gjelder fluttertunge så er det også noe som er vanskelig å få til på klarinetten, men det hender at en og annen komponist har skrevet fluttertunge for klarinett inn i et verk. Et eksempel finner vi i Alban Bergs kammerkoncert (1981, 1983: s.193-194).

Glissandoer

Glissandoer er noe som egner seg veldig godt å spille på klarinetten, men man må ha god teknikk og spille på en lett flis. Om man har det, kan man spille en glissando som går over hele klarinettens register. Et fantastisk eksempel på dette finner vi i åpningstaktene på

Gershwins Rhapsody in Blue. En slik glissando kan man rett og slett ikke få til på noe annet treblås instrument (1981, 1983: s.195-196).

Eksperimentering med klang og annen lydproduksjon

Klarinetten og de andre treblåseinstrumentene er bygget slik at de kan settes sammen og taes fra hverandre. Mange avantgarde komponister har utnyttet dette og har i de senere årene siktet etter å utvide mengden lyder man kan produsere på instrumentene med å presisere at man skal eksperimentere med å ta bort deler og sette på andre deler for å skape uvanlige lyder som f.eks. ”pipe” og ”gurgle” lyder. Dette har blitt ganske vanlig i samtidsmusikken, men det er enda ikke etablert et notasjonssystem for dette som det er full enighet om. Vanlige måter å notere slike moderne effekter på kan være notehalser, kryss, bølgete linjer og andre skjematiske symbol, i tillegg til skriftlige kommentarer. Som enda en utvidelse har man også utforsket klikke lydene som klaviaturet på de moderne treblåsinstrumentene lager, men dynamikken når det gjelder disse lydene er svært begrenset (1981, 1983: s.199-200).

Vibrato

Bruken av vibrato for klarinett er svært avhengig av hvilken klarinettskole man tilhører, og hva som er tradisjonen der. Franske klarinettister bruker mer vibrato enn de tyske og engelske. Orkestre med mange nasjonaliteter møter ofte på vanskeligheter når de gjelder å mikse klangen (1981, 1983: s.200).

Frasering

Det er lettere å spille bindebuer korrekt på en klarinett enn på en fiolin. For klarinetten markerer bindebuen hvor man skal sette an en ny ansats, og utøveren vil unngå å puste så lenge buen varer. Bindebuene er viktige for hvordan en klarinettist tolker musikken. Når det gjelder artikulasjon har strykerne flere muligheter enn treblåserne, men det er likevel mange artikulasjonsmuligheter for en klarinettist. Man kan f. eks spille med myk tunge eller med skarp tunge (1981, 1983: s.201).

Solo passasjer

Selv om det er soloklarinettisten/første klarinettisten som spiller de fleste soloene, har den alternerende soloklarinettisten/andre klarinettisten også et stort ansvar. Det er helt nødvendig at alle medlemmene i klarinettseksjonen har et veldig høyt nivå. Soloklarinettisten er faktisk så avhengige av andre klarinettisten, at det sies at soloklarinettisten ikke er bedre

enn sin kollega på andre stemme. Dette gjelder også for de andre instrumentene i blåseseksjonen. Det finnes en del verk der det er skrevet solopassasjer for to eller flere av det samme instrumentet unisont. Eksempler på dette er Dvoraks cellokonsert og 1.sats på Tsjajkovskijs symfoni nr.5 (1981, 1983: s.203).

7. KLARINETTENS MEKANISKE UTVIKLING

I det gamle Egypt, ca. 4000 år f.kr., finner vi en fjern forgjenger til klarinetten. Instrumentet ble kalt arghul, og besto av et sylindrisk rør og hadde et enkelt rørblad festet direkte på sivet som utgjorde kroppen. Et lignende instrument finner man også hos de gamle grekerne. Dette instrumentet ble kalt aulos (Navarro 1997: s. 25).

Klarinetten ble utviklet fra et barokkinstrument som ble kalt chalumeau, eller skalmeie som man også kan kalle det. Dette var et folkeinstrument som ble brukt i Frankrike under middelalderen (1997: s. 22-23). Instrumentet ble laget av buksbomtrem og hadde ikke noe sjalstykke. Chalumeauen lignet en blokkfløyte, men det hadde et munnstykke med enkelt rørblad og en sylindrisk form som ligner den moderne klarinetten. Den manglet registerklaffen så den hadde bare et register å spille på. Dette registeret hadde bare et omfang som var på halvannen oktav fra lille F til A1. Chalumeauen hadde åtte fingerhull akkurat som en blokkfløyte, og to klaffer for å kunne spille ekstra toner. Mot slutten av 1600-tallet ble chalumeau instrumentet utviklet videre ved at man gjorde om en av klaffene til en registerklaff, og dermed var den første klarinetten laget. Denne klarinetten var ganske forskjellig fra dagens instrument. Den manglet nemlig sjalstykke og munnstykke i tillegg til at rørbladet var smalere. Dette instrumentet ble laget av den tyske instrumentmakeren Johann Cristoph Denner. Instrumentet hadde en sterk og skjærende tone i det midtre registeret, så det ble gitt navnet clarinetto som betydde "liten trompet". Tidlige klarinetter var vanskelige å spille på i det lave registeret⁸.

Den første klarinetten hadde 7 fingerhull foran, et fingerhull bak, og dekket til sammen en none i grunntoneregisteret. Med åpen registerklaff fikk man det samme omfanget bare en duodesim høyere. På de første klarinettene blir gapet på to og et halvt tonetrinn som skiller det lave registerets niende tone fra den overblåste første tonen, dekket diatonisk av to klaffer.

---

⁸ <http://www.en.wikipedia.org/wiki/Clarinect>

En spesiell klaff åpnes for det første heltonetrinnet, og registerklaffen har som alternativ funksjon å gi det neste halv eller heltonetrinn. Det betyr at man dermed får henholdsvis den tiende og den ellefte tonen i det lave registeret som dermed når helt opp til overblåsningsregisteret. Den dobbeltfunksjonen registerklaffen dermed hadde, har vært klarinettens største svakhet fordi konstruksjonen som bro mellom registrene var lite tilfredsstillende klanglig sett (Mikkelsen (redaktør) 1978: s. 134).

Klarinetten hadde likevel sine fordeler. Siden den var et duodesim instrument isteden for et oktav instrument fikk den et større toneomfang så og si gratis. På den andre siden hadde den eldre klarinetten samtidig dårligere forutsetninger for å kunne bli brukt i forskjellige tonearter siden gapet mellom registrene bare ble utfyllt diatonisk. Dette gjorde at klarinetten allerede fra begynnelsen av ble bygd i forskjellige størrelser og ble stemt i ulike tonearter slik at den kunne anvendes i flere tonearter (1978: s. 134)

Den originale Denner klarinetten hadde to klaffer, men flere av instrumentmakerne la til flere klaffer for å kunne spille flere toner. Klarinetten på Mozarts tid hadde sannsynligvis åtte fingerhull og fem klaffer. Vi kan anta at klarinetten med fem klaffer var kjent på 1770-tallet og at den må ha vært svært populær. Det kan man se utfra hvor mange slike klarinetter som fortsatt finnes i våre dager (Rendall 1971: s. 71-72).

Denners klarinett besto av følgende deler:

Munnstykket som hadde en konisk fasong.

Pærestykket

Øvre/venstre kroppsdel som hadde fire fingerhull for den venstre hånden, i tillegg til klaffen for a1 og registerklaffen.

Høyre hånds kroppsdel som hadde tre fingerhull for den høyre hånden.

Nedre kroppsdel som hadde hullet for lille g, som ble betjent av lillefingeren på høyre hånd, og tre klaffer.

Klokkestykket som noen ganger var integrert i samme del som den nedre kroppsdel.

Med alle sine åpenbare svakheter kunne man ikke forvente at Denners klarinett skulle bli tatt imot med entusiasme av musikerene, og det gjorde den heller ikke. Den var underordnet instrumenter som fløyten og oboen både når det gjaldt klang, intonasjon og mekanikk. Det er heller ingen grunn til å tro at musikerne i denne perioden var spesielt interessert i nye instrumenter eller nye orkesterklanger (1971: s. 71-72).

Etterhvert som klarinettene ble forbedret sluttet man å bruke chalumeau instrumentet og man fortsatte å perfektionere klarinetten på 1700-tallet. I 1791 ble klarinetten utstyrt med sjalstykke, hullenes plassering ble endret, og antallet klaffer ble øket fra fem til seks (Navarro 1997: s.25).

Den neste store utviklingen i klarinettens historie var oppfinnelsen av den moderne puten. Tidligere klarinetter dekket tonehullene med filtputer. Siden disse ikke var lufttette var det viktig å ha så få puter som mulig, og derfor var det mange av tonene på den tidlige klarinetten som ikke hadde noen særlig god kvalitet. I 1812 utviklet Ivan Mueller en ny type pute som var laget av lær og fiskeblære. Denne puten var helt lufttett så antallet klaffer ble vesentlig økt som en følge av dette. Han designet også en ny type klarinett med syv fingerhull og tretten klaffer. Dette gjorde at klarinetten kunne spille i nesten hvilken som helst toneart uten problemer. I løpet av 1800-tallet ble det gjort mange forbedringer på Muellers klarinett som f.eks. Albert systemet og Baermann systemet, men alle beholdt det samme designet. Mueller klarinetten og dens avstamminger var populære i hele verden⁹.

Den siste utviklingen av det moderne designet på klarinetten som blir brukt i våre dager, ble introdusert av Hyacinte Klosè i 1830. Han konstruerte et system med klaffer og fingerhull som gjorde at det ble enklere å spille på klarinetten. Dette var inspirert av systemet som ble utviklet av fløytemakeren Theobald Boehm som hadde utviklet systemet for fløyter. Klosè var så imponert over Boehms oppfinnelse at han kalte opp sitt eget system etter han, selv om systemet er annerledes enn det Boehm utviklet for fløytene. Det tok tid å innføre dette nye systemet siden det betydde at utøvere på nytt måtte lære seg hvordan man skulle spille på instrumentet, men gradvis ble dette standardsystemet. Boehm systemet blir i dag brukt i hele verden utenom Tyskland og Østerrike. Disse landene bruker en nedstamning fra Mueller systemet som også er kjent som Oehler klarinetten¹⁰.

Louis-Auguste Buffet samarbeidet med Hyacinthe Klosé, og Boehm systemet ble etterhvert så populært at i 1850 ble den første Buffet Crampon fabrikk bygget. Allerede i 1889 fikk Buffet Crampon pris for sin høye kvalitet på instrumentene. I 1918 gjorde Buffet sitt inntog

---

⁹ . <http://www.en.wikipedia.org/wiki/Clarinet>

¹⁰ <http://www.en.wikipedia.org/wiki/Clarinet>

på det amerikanske markedet og de etablerte sin posisjon som verdens ledende produsent av profesjonelle klarinettmodeller. Denne posisjonen har de fortsatt i våre dager¹¹.

Det var to konstruksjonsnyheter som var avgjørende for at klarinetten oppstod, og det var munnstykket med separat rørblad og registerklaffen. Med denne utformingen av munnstykket var det lettere for utøveren å spille på instrumentet. Det nye munnstykket var fleksibelt med hensyn til både intonasjon og dynamikk, så nå kunne instrumentet hevde seg sammen med de andre instrumentene. De eldre munnstykkene skiller seg fra de nyere munnstykkene på et vesentlig punkt. De var nemlig bygget med rørbladet på oversiden, og det var også beregnet at man skulle spille på dem på den måten (med rørbladet mot overleppen), noe som virket inn på klangfargen og fremfor alt på artikulasjonen. Det var først på Mozarts tid at det ble vanlig å snu munnstykket den veien som det er nå (rørbladet mot underleppen) (Mikkelsen (redaktør) 1978: s. 133).

I 1975 utviklet Buffet den populære RC modellen, og ut fra denne utviklet man de profesjonelle modellene Prestige og Festival. Dagens klarinett har 24 hull og består av fire deler. Det beste materialet til konstruksjon av klarinetter er ibenholt selv om det eksisterer billigere instrumenter av dårligere kvalitet. Putene blir nå som regel laget av gore-tex¹².

8. KLARINETTENS ”MUSIKALSKE” UTVIKLING

1700-tallet

Det tidligste man vet at klarinetten er nevnt med sitt nåværende navn klarinett, er i 1710. Dette var i en bestilling på to klarinetter fra klarinettmakeren Jacob Denner fra Nuernberg. Det har blitt forsket på av hva som er den tidligste musikken som er skrevet for klarinetten, og det eldste man fant var to anonyme samlinger av ”airs” for to chalumeauer, trompeter, oboer, fioliner, fløyter, klarinetter eller horn, som ble avertert for salg i Amsterdam mellom 1712 og 1715 (Shackleton 2006)

I Italia var klarinetten kjent under navnet clarone rundt 1721 så det er ikke overraskende å se at Vivaldi brukte den i tre konserter (p73, p74, p84). I disse konsertene var det originale

---

¹¹ <http://www.buffet-crampon.com>, denne artikkelen har ingen forfatter.

¹² <http://www.buffet-crampon.com>, denne artikkelen har ingen forfatter.

klarinettestemmer. Disse stemmene var sannsynligvis skrevet for en C-klarinet med to klaffer (tonen Bb forekommer ikke). Stemmene er hovedsakelig diatoniske og i clarino stil. Det er korte skalabaserte sekstendelspassasjer, hurtige trioler og lette triller. Problematiske toner er omhyggelig utelatt, og det er helt klart at komponisten har studert bruken av klarinetten med to klaffer. Det er ingen eksakt dato for når disse interessante stykkene er komponert, men Vivaldi døde i 1741 (Rendall 1971: s. 73). Vivaldi kan ha tatt i bruk klarinetten allerede så tidlig som i 1716 i sin *Juditha triumphans*, men dette vet man ikke helt sikkert. Andre varianter av klarinetten kan nemlig også ha vært benyttet (Shackleton 2006).

Rundt 1740-tallet komponerte J. M. Molter seks konserter for D-klarinetten. Disse konsertene utforsket hele klarinettens register bortsett fra chalumeau registeret som nesten ikke ble brukt bortsett fra passasjer mellom chalumeau registeret og clarino registeret. Solostemmen ligger stort sett i registeret fra c2 opp til g3. Den laveste tonen er c1, men den forekommer svært sjelden (Shackleton 2006). Klarinetten spiller stort sett bare diatonisk i disse konsertene, dette er ganske naturlig ettersom dette var det klarinetten kunne få til på denne tiden. Dessuten var det høye registeret mye lettere å nå enn chalumeau registeret og det nedre midt registeret. Dette er fullstendig spillbart klarinettrepertoar, og konsertene er usedvanlig briljante for sin tid. Spesielt når man tar begrensningene til klarinetten med to klaffer med i betraktningen (Rendall 1971: s. 74).

I 1765 komponerte F. X. Pokorny to interessante konserter for klarinet, en for Ess-klarinet, og en for Bb-klarinet. Bb-klarinetlisten måtte være veldig dyktig for å kunne spille med tilfredsstillende intonasjon i det dype chalumeau registeret. Konserten i Bb var hovedsakelig skrevet for en spesialist på denne delen av instrumentets register. Det er ikke usannsynlig at utøveren spilte på en klarinet som var spesielt tilpasset for å kunne spille med god intonasjon i det dype chalumeau registeret (Shackleton 2006).

Händel har sannsynligvis også skrevet minst to stykker for klarinetten. Overtyre i D for to klarinetter og horn kan man se på Fitzwilliam museumet i Cambridge. Han brukte også to chalumeauer i operaen *Riccardo Primo*, og i en senere kopi av operaen *Tamerlano* så er cornettoene erstattet av klarinetter (Shackleton 2006).

Det var få som spilte klarinet før på midten av 1700-tallet, men det finnes noen få bevis på at den ble brukt på konserter tidligere. En mann som gikk under navnet "Mr. Charles" opptrådte

i Dublin i 1742 og deretter i London, Edinburgh og flere steder de neste to tiårene. Han var en utøver som kunne spille både klarinett og chalumeau (i tillegg til hans opprinnelige hovedinstrument som var horn og obo d'amore). Det er sannsynlig at han var med på å spre bruken av klarinetten i England, selv om den eldste engelske klarinetten er datert til 1770 er det bevis på at det ble laget klarinetter som var til salgs så tidlig som 1750. I 1763 ble det gitt gode tilbakemeldinger på klarinettens opptreden i operaorkesteret i J. C Bach sin opera *Orione*. I Frankrike ble instrumentet brukt i Rameau sin opera *Zoroastre* (1749) og *Acante et Céphise* (1751) (Shackleton 2006).

I leksikonet til Diderot og D'Alembert beskriver og illustrerer man klarinetten med to klaffer i utgaven fra 1760, og i supplementet fra 1776 nevner man klarinetten med fire klaffer. I tillegg blir det også nevnt at en klarinettist med en klarinett med seks klaffer nylig hadde blitt observert i Berlin (Shackleton 2006).

Orkesteret i Mannheim fortjener mye av æren for at det ble mer populært å bruke klarinetten i orkestersammenheng. Det ser ut til at det var ganske vanlig med to klarinetter i orkesteret fra 1758. Johann Stamitz, som døde i 1757 skrev en overraskende briljant og teknisk krevende klarinettkonsert, så det må ha vært dyktige klarinettister enda tidligere enn dette (Shackleton 2006). På litt mindre enn 20 år hadde klarinetten utviklet seg fra et instrument med en skarp tone og mange tekniske begrensninger, til å bli et ekspressivt instrument som ble tatt godt imot i Mannheim, og senere av Mozart.

Joseph Beer var den første kjente klarinett virtuos (1744-1811). Han var en bohem som tilbragte mesteparten av sin glanstid i Paris der han var klarinettist for en hertug, og hadde mange suksessfulle konsert turneer. Han spilte sin første konsert i Paris i 1771. Carl Stamitz skrev tolv konserter for han mellom 1770 og 1784, og i tillegg til disse komponerte han et par stykker selv. Beer har vært viktig for vise frem klarinetten som et briljant solo instrument i Europa og fordi han var grunnleggeren av den franske skolen/den franske måten å spille klarinett på. Han var en av årsakene til at klarinetten ble et svært populært instrument i Frankrike, og det har det også forblitt (Rendall 1971: s. 80).

Det er verdt å notere at konsertene til C. Stamitz og Beer var skrevet for Bb-klarinetten. Bb-klarinetten ble foretrukket som det virtuose instrumentet siden den var både briljant (like

briljant som c klarinetten, men mykere tone) og hadde en myk tone (neste like myk som A-klarinetten, men mer briljant) (1971: s. 81).

Selv om Carl Stamitz brukte klarinetten mye i sine orkesterverker var som regel klarinetten fortsatt bare et alternativ til fløyte og obo i 1760. I 1780 hadde klarinetten blitt ganske vanlig, men det fantes fortsatt mange orkestre som manglet klarinetter. Mozarts bemerkning i et brev til sin far, skrevet i 1778, bekrefter dette; Akk, hvis bare vi også hadde hatt klarinetter. Ikke så lang tid etter dette fikk Mozart tak i klarinettister¹³. Første gang Mozart brukte klarinetten var i 1771 i sin Divertimento K113 for strykere, to klarinetter og to horn. Klarinettstemmene er veldig direkte og enkle, noe som passet orkesterklarinetistene på denne tiden siden de brukte en klarinett med bare fem klaffer. Divertimentoene k166/159d og k186/159b er litt mer krevende (1971: s. 80-81).

Mozart brukte ikke klarinetten i et fullt orkester før i 1780, og da var bruken ganske sparsom. Operaen Idomeno krevde klarinetter både i A, Bb, B og C, og fra og med denne operaen brukte han klarinetten oftere. Kyrien k341/368a er det eneste kirkemusikk stykket han tok i bruk klarinetten (som var i A), i requiemet bruker han nemlig to bassethorn. Av symfoniene var Parisersymfonien (nr.31) og symfoni nr.39 de eneste som opprinnelig hadde klarinettstemmer, men det ble senere lagt til klarinettstemmer i symfoni nr.35 og symfoni nr.40. Blant klaverkonsertene er det bare nr.22, nr.23 og nr.24 som krever klarinetter (Shackleton 2006).

Mozart komponerte noen stykker til Anton Stadler som forandret kursen og historien til klarinetten. Hvis man studerer Mozarts komposisjoner som er skrevet for Stadler, kan man se at han hadde en forkjærlighet for det mørke chalumeau registeret. De mest kjente er den såkalte Kegelstadt trio (k498) for klarinett, bratsj og klaver, klarinettkvintetten (k581) og klarinettkonserten (k622). Det forekom også obligatstemmer for Stadler for både klarinett og bassethorn på La Clemenza di Tito (k621). Utenom trio (k498) var alle disse stemmene tenkt til Stadlers bassetklarinet. Trio (k498) hadde en ganske direkte klarinettstemme der praktisk talt all melodien er skrevet i diskant registeret og det forekommer bare noen sjeldne arpeggioer i chalumeau registeret. Alle de andre stykkene klarinetten var med i¹⁴ er helt klart skrevet for en klarinett med et fullt tilfredsstillende chalumeau register. Fra nå av ble det forventet at

---

¹³ Disse klarinettistene var Anton Stadler og hans bror Johann.

¹⁴ serenadene k375, k388/384a og k361/370, og kvintetten for piano og blåsere k452

klarinetten skulle låte like vakkert og egalt i hele sitt store register (Shackleton Nicholas 2006).

Det blir ofte sagt at Mozart var den første som tok i bruk chalumeau registeret, dette er ikke helt sant. Det blir også brukt i Fabers messe, i Vivaldi sine konserter og til en viss grad i Carl Stamitz konserter. Stamitz var den første som tok i bruk store sprang mellom registerene. Mozart var smart når det gjaldt å begrense bruken av det øvre registeret. Konserten hans ser ikke ut til å ha oppnådd en umiddelbar popularitet utenfor Wien. Ingen andre av Stadlers kollegaer ser ut til å ha fremført den. Beer foretrakk Mozarts ”variasjoner over en marsj av Samnites”. Dette stykket var han alene om å ha noter på. Klarinettistene i den neste generasjonen foretrakk Weber og Spohr, og Mozarts klarinettkonsert ble ikke spilt igjen før i London i 1838. Den gikk nesten i glemmeboken (Rendall 1971: s. 80-81).

Mesteparten av musikk for klarinett fra denne perioden frem til 1790 for blåse-ensemble. Dette var prototyper på militærkorpssene og fra 1750 inneholdt mange av disse gruppene klarinetter. Klarinettistene i de tidlige orkesterfremføringene var nok også hentet fra deres rekker. I 1762 besto ”The Royal regiment of Artillery” i England av åtte menn som man krevde kunne spille flere instrumenter. Det er derfor naturlig å tro at Haydn, Rosetti, Krommer og utallige andre komponister skrev sine blåseoktetter for disse gruppene (Shackleton 2006).

På slutten av 1700-tallet ble klarinetten fortsatt laget av buksbomved og den hadde seks klaffer. Likevel var klarinettene med fem klaffer fortsatt den mest vanlige. Intonasjonen var fortsatt dårlig i chalumeau registeret men den var akseptabel i de lysere registerene. Innen 1800-tallet var det få orkestre som ikke hadde klarinetter og komponistene kunne skrive for den uten å tenke seg om. I militærkorpssene hadde den vunnet slaget mot oboen og i kammermusikken hadde den fått sikret sin plass av Mozart. Molter og Vivaldi komponerte de første verkene for klarinett, og i 1791 komponerte Mozart en udødelig konsert (Rendall 1971: s. 83-84).

1800-tallet

De første seksti årene på 1700-tallet måtte klarinetten kjempe for å i det hele tatt overleve. Som orkesterinstrument hadde den ikke akkurat blitt ønsket velkommen og de omreisende klarinettvirtuosene hadde heller ikke klart å imponere særlig mange komponister med sitt

primitive instrument. Mot slutten av århundret vokste det frem en virtuos klarinettskole som ga seg i kast med mange av konsertene og kammermusikkverkene som var skrevet for å vise instrumentets potensiale. Klarinetten hadde kommet for å bli og var i startgropen på en briljant karriere som soloinstrument. Det var uten tvil de nye kravene til virtuositet som ledet til de revolusjonerende forbedringene (1971: s. 86).

Vi kan grovt dele opp årene fra 1800-1900 i følgende perioder:

1. 1800-1840: En flott periode for klarinettsoolistene. Fra 1810 ble instrumentet utviklet mekanisk.
2. 1840-1860: Instrumentets mekaniske utvikling fortsatte. Soloverk for blåsere forekommer ikke lenger like ofte i konsertprogrammene.
3. 1860-1900: Soloverkene forsvinner nesten, på den andre siden blir klarinett sonater og kammermusikk oftere fremført (1971: s. 86).

Starten på 1800-tallet var en gullalder når det gjaldt utviklingen av klarinetten og den mest omfattende tekniske utviklingen av instrumentet skjedde i begynnelsen av dette århundret. Klarinettseksjonen vokste og det kom til en tredje klarinett: Bassklarinetten. Beethoven stilte nye og hittil utenkelige krav til orkesterklarinetistene, og instrumentet ble betraktet som et fullkomment instrument når det gjaldt den romantiske klangfargen. Klarinettens evne til å kunne spille i et stort register både når det gjelder dynamikk og toner gjorde den til en ideel formidler av romantikernes musikalske uttrykk. I denne perioden ble klarinetten utviklet mekanisk slik at den kunne spille i alle tonearter uten problemer (Lawson 1996: s. 5).

På slutten av 1700-tallet spilte man stort sett på en klarinett med fem klaffer og utøverne var skeptiske til den nye mekanikken som de ikke trodde ville fungere. Likevel startet man å produsere klarinetter med ti til tretten klaffer hos de store Europeiske instrumentmakerne, men designet var langt fra like standardisert som det er i dag (Shackleton 2006).

Spohr komponerte fire klarinettkonserter i tillegg til noen mindre stykker, alle disse var skrevet for Hermstedt (som han samarbeidet med). Weber komponerte sin første klarinettkonsert for Baermann i 1811, og senere det samme året komponerte han sin andre klarinettkonsert. Han skrev flere stykker for klarinett, bl.a. en klarinettkvintett (1815). Klarinettistene som samarbeidet med disse komponistene utforsket instrumentets muligheter noe som påvirket komponistene, akkurat slik som Stadler påvirket Mozart (Shackleton 2006).

Disse utøverne har blitt udødeliggjorte p.g.a. sin påvirkning og samarbeid med kjente komponister. I tillegg til disse klarinettistene var det utallige klarinettvirtuoser som reiste rundt i Europa. De fremførte solokonsserter, dobbeltkonsserter (f.eks Krommer), variasjoner og potpurrier over populære operaer som hadde blitt komponert for å gi klarinettistene større virtuose utfordringer (Shackleton 2006).

I 1812 viste instrumentmakeren Ivan Müller sin nye Bb-klarinetten med tretten klaffer (som han overilt påsto kunne spille i alle tonearter) til en jury på konservatoriet i Paris. Denne ble avvist på det grunnlag at hvis man sluttet å bruke A- og C-klarinetten ville det berøve komponistene muligheten til å skrive i den tonearten de helst ville. Likevel så var Müllers design en sterk påvirkning og formet basisen på det som i dag kalles det tyske systemet (Lawson 1996: s.5).

Kryssgrep var fortsatt en del av treblåsteknikken og det resulterte i en mangfoldighet av klanger i den kromatiske skalaen. Det var også vanskelig å spille med den egaliteten som er karakteristisk for dagens klarinett. Buksbomved var fortsatt det mest brukte materialet gjennom mesteparten av 1800-tallet og dette treverket hadde en magrere og bløtere klang enn det sorte treet som vi bruker i dag (1996: s. 5).

Weber skrev flere verk for klarinetten til sin venn Heinrich Bärmann. Alle med det formål å utnytte ressursene til instrumentet, fra den skarpe høyden til det fyldige chalumeau registeret. I 1811 komponerte han sin første klarinettkonsert. Den første satsen er ganske voldsom, og den demonstrerer den romantiske stilen som skulle gjøre Weber til en av de viktigste operakomponistene på sin tid. Mye av solostemmen i denne satsen fanger opp den lengtende bondskheten som romantikerne var så opptatt av. I tillegg er dette også et av de mest kjente og virtuose stykkene som er skrevet for klarinetten. Tredje sats er en av de flotteste rondofinalene gjennom historien, den er en fin blanding av virtuost klarinettspill og flotte sangbare melodier (Mordden 1980: s. 142).

Selv om valget mellom A-, Bb- og C-klarinetten hovedsakelig ble basert på hvilken toneart komposisjonen gikk i, så begynte man på 1800-tallet også å ta hensyn til hvilken type klangfarge hver av klarinettene hadde. Man krevde nå at instrumentet hadde en varm klang, og chalumeau registeret var vanskeligere å få til på C-klarinetten. I hvilken grad komponistene utforsket forskjellene har man ikke forsket på, men et eksempel er Schuberts

bruk av C-klarinetten i en av satsene på sin oktett, der man ikke kan rettferdiggjøre bruken av C-klarinetten bare på bakgrunn av hvilken toneart stykket gikk i. Grunnen til at han brukte C-klarinetten må derfor også ha vært for å få en annen klangfarge (Shackleton 2006).

Relativt få komponister fulgte i Mozarts fotspor når det gjaldt å skrive kammermusikk for klarinetten. Beethoven skrev en trio (op.11) for klarinett, cello og klaver, og han brukte også instrumentet på en effektiv måte i sin kvintett for piano og treblåsere og i andre verker. Brahms bidro med to viktige verk i klarinettlitteraturen med sin trio op.114 for klarinett, cello og klaver og sin kvintett op.115 for klarinett og strykekvartett. Det var få komponister som valgte å bruke den mer melankolske A-klarinetten som et solo instrument. Alle Webers klarinettkomposisjoner og tre av fire Spohr konserter er skrevet for den mer briljante Bb-klarinetten (Lawson 1996: s. 5).

Det første kjente stykket for klarinett og piano var Webers Grand Duo Concertant fra 1815-1816. Senere dette århundret komponerte Shumann tre fantastykker (op.73) og Brahms komponerte to viktige sonater (op.120). Tidlig på 1900 tallet kom Regers tre sonater, Saint Saëns sin sonate og Debussy sin Premiere Rhapsodie for klarinett og piano/orkester (Shackleton 2006).

Carl Maria von Webers Grand Duo Concertant var et revolusjonerende verk når det gjaldt stykker for besetningen klarinett og klaver. Dette var Webers siste verk for klarinett og er det eneste som har en spesifikk dedikasjon til Heinrich Baermann. Grand duo Concertant er et herlig idiomatisk verk som stiller krav til virtuositet og formidling hos begge instrumentene. På samme måte som Mozart hadde gjort det, overførte Weber også sine ideer fra operahuset til klarinetten. Noen partier i dette stykket er svært bemerkelsesverdige p.g.a. sin balanse av dramatik og lyrikk (Lawson 1996: s. 7).

At man byttet plasseringen av flisen fra overleppen til underleppen var den viktigste forandringen når det gjaldt klarinettspillingen på 1800-tallet. Müllers klarinettlærer anbefalte å bytte plassering slik at det tillot seg å spille stakkato med tunge. I 1831 ble denne plasseringen godkjent av Paris konservatoriet, og mot midten av århundret spilte alle klarinettistene, med unntak av de Italienske, med denne plasseringen (Peyser 1986: s.153).

En annen forandring når det gjaldt munnstykket var at instrumentmakerne begynte å se på munnstykket som en separat enhet. Før hadde det blitt sett på som en integrert del av klarinetten og de hadde laget munnstykket i det samme materialet som de hadde brukt på resten av instrumentet, hovedsaklig buksbomved og ibenholt. Nå følte de seg fri til å eksperimentere med andre materialer som var mer motstandsdyktige for fuktigheten som munnstykket ble utsatt for. De jobbet med hardere tresorter, glass, elfenbein og til slutt ebonitt som er det materialet man nå bruker over hele verden (Shackleton 2006).

1900-tallet

Vi kan grovt dele opp årene fra 1900-1970 i følgende perioder:

1. 1900-1925: Store forbedringer innen teknikk p.g.a. de høye kravene til tekniske ferdigheter som komponistene forventet.
2. 1925-1970: Denne perioden er preget av at blåsesolistene kommer tilbake på banen. Dette var delvis p.g.a. radioen og de mange innspillingene som ble gjort (Rendall 1971: s. 86).

Slik som alle de andre treblåseinstrumentene ble de tekniske kravene til klarinettistene vesentlig høyere på 1900-tallet, først i orkesteret og deretter i solo- og kammermusikk. De dyktigste musikerene fortsatte å oppmuntre komponister til å utvide klarinettens tekniske repertoar i sine verk. Av klarinettister som er verdt å nevne i denne sammenhengen finner vi blant andre Aage Oxenfold¹⁵ og Benny Goodman¹⁶. Klarinettens allsidighet og særegne klang ble utnyttet i fantastiske kammermusikk verk som f.eks. Schoenbergs Pierrot Lunaire og Stravinskys ”The Soliders Tale” (Shackleton 2006).

Bb-klarinetten hadde en ledende rolle i jazz ensembler første del av 1900 tallet. De tidlige jazz klarinettistene var svært virtuose og de var svært populære. Sidney Bechet fikk mye ros og Benny Goodman var svært etterspurt av flere komponister. Enkelte komponister utvidet bruken av klarinetten med imitasjon av jazz i sine komposisjoner. Eksempler på dette er Gershwins Rhapsody in Blue, Stravinskys Ebony Concerto og Bernsteins Prelude, Fugue and Riffs (Shackleton 2006).

---

¹⁵ Carl Nielsens klarinettkonsert ble komponert i 1928 til Aage Oxenfold som var klarinettist i København blåsekviintett. Nielsens likte å bedrive rampestreker, og i klarinettkonserten tester han Oxenfolds berømte mangel på tålmodighet med å skrive inn en skarptromme for å skape forvirring for han på merkelige steder i konserten (Mordden 1980: s. 347).

¹⁶ Bartoks kontraster og konserter av Hindemith og Copland ble skrevet til Benny Goodman

Stravinskys *Ebony Concerto* ble komponert 1945 og dette var et bestillingsverk fra jazzmusikeren Woody Herman. Konserten er tradisjonell selv om klarinetten ikke har en utpreget rolle som solist. Dette stykket kan kanskje sies å være en konsert for jazzorkester fremfor en klarinettkonsert. (Mordden 1980: s. 443)

Holdningene til å komponere musikk for blåsere, og spesielt til å skrive musikk for klarinett forandret seg p.g.a. en sterk interesse for å utforske lyder/klanger utenom instrumentets vanlige register. Flutter tunge (A. Bergs *Four Pieces op.5*), glissandoer (ofte brukt i jazz) og kvarttoner var noen av de første resultatene av denne retningen. Etterhvert begynte man også å bruke et fullt register med mikrotoner, mange variasjoner av klangfarger (begge disse trendene forutsatte nye grepskombinasjoner), og et hittil ubrukt fenomen, multiphonics/multiklanger¹⁷ (Bartolozzi og Heiss var de første som prøvde å lage en liste og å klassifisere de nye teknikkene). Den viktigste foregangs mannen for å spille multiphonics var Detalmo Corneti, som jobbet sammen med Bartolozzi (han brukte en klarinett som var forlenget ned til lille ess) (Shackleton 2006).

9. KONSERT FOR KLARINETT OG ORKESTER, K 622 AV W. A. MOZART

Mozarts skrev sin eneste klarinettkonsert i 1791 og konserten har en spesiell plass blant hans verker. Det er ikke bare hans siste konsert for et solo instrument og orkester, men også hans aller siste kjente komposisjon av alle slag (Churmanteyev 2006). Dette mesterverket er den mest spilte klarinettkonserten og noe av det flotteste som er skrevet for instrumentet gjennom alle tider. Klarinettkonserten har store musikalske kvaliteter og derfor har den overlevd frem til den dag i dag. Jeg ønsker derfor å skrive litt mer utfyllende om akkurat denne konserten.

Konserten ble skrevet til Mozarts venn Anton Stadler (1753-1812). Stadler var sin tids fremste klarinettvirtuos, og han er den første klarinettisten fra Wien som det er verdt å nevne. Mozart beundret ham stort og komponerte flere andre verk til ære for Stadler (Churmanteyev 2006).

---

¹⁷ De utnyttet det faktum at ved å bruke kompliserte grep, vanligvis ved å ha åpne hull på uvanlige steder, var det mulig å produsere flere klanger på samme tid. Det er ofte nødvendig for utøveren å ha en uvanlig munnstilling. Siden det er veldig vanskelige grepskombinasjoner og det er vanskelig å få lyd på disse tonene så har det vært begrenset hvor mye klarinettister har fått brukt denne teknikken. I tillegg så mangler de fleste komponister kunnskap om hvordan man skal skrive ned multiphonics, så finnes det klarinettister som f.eks. Alan Hacker som har prøvd å gjøre disse teknikkene til en viktig del av den moderne klarinettkunsten.

Mozarts klarinettkonsert er egentlig ikke skrevet til klarinetten slik vi kjenner den i dag. Det første utkastet var på 199 takter i G dur var datert i 1789, og var skrevet for bassethorn og et orkester som besto av strykere, to fløyter og to horn. Den endelige versjonen fra 1791 var komponert for bassetklarinet. Dette instrument forlengte det lave registeret til standard klarinetten og ble laget etter Anton Stadlers spesielle ønske. Ingen av de originale bassetklarinetene har overlevd så vi vil nok aldri få vite hvordan dette instrumentet klang. Forskerne er imidlertid ganske sikre på at bassetklarinetten var en vanlig A-eller Bb-klarinet med en forlengelse som gjorde at

den kunne spille fire toner på bunnen av registeret som var dypere enn det man kunne på en vanlig klarinet. Mozarts originalpartitur har heller ikke overlevd. Den kjente versjonen av A-dur konserten ble publisert i 1801, og det er en tilpasset utgave som er gjort av en anonym redaktør. Det var helt nødvendig å gjøre noen forandringer for å gjøre verket spillbart for den tradisjonelle klarinetten. (Churmanteyev 2006).

Klarinettkonserten består av tre satser slik som alle de andre konsertene av Mozart. Den første satsen, Allegro, er livlig, men likevel delikat. Strykerne åpner med et lystig tema og etterhvert tar solisten over og utvikler dette temaet videre. Solisten og orkesteret er i en konstant dialog. Den langsomme satsen, Adagio, er en av Mozarts vakreste komposisjoner. Satsen består av utbroderinger av et arie lignende tema som solisten introduserer i åpningen. I den siste satsen, Rondo Allegro, leder solisten orkesteret i en typisk rondo som er smidig og harmonisk dristig, men samtidig balansert fra del til del. Satsen er rytmisk og leken, samtidig som den også er dyp, og til tider også mørk og dramatisk med briljante solo passasjer og fargefull orkestrering (Churmanteyev 2006).

Konserten er for det meste munter og lett til sinns. Dette er forbløffende når man tenker på at Mozart holdt på med sitt requiem k626, et verk som er fullt av sorg og drama på samme tid. Et verk som må kunne sies å være klarinettkonserten sin rake motsetning. Mozart utnytter klarinettens virtuose potensial mesterlig, samtidig som han også får frem instrumentets sangbare egenskaper. Han utnytter også kontrastene mellom det dype og høye registeret på klarinetten svært godt, og ofte er det helt plutselige skiftninger fra en dyp tone til en lys tone rett etterpå. Likevel er den generelle stemningen i verket lett og avslappet (Churmanteyev 2006).

10. SYMFONIORKESTERETS UTVIKLING, MED FOKUS PÅ KLARINETTENS ROLLE

Symfoniorkesteret er det mest komplette instrumentalensemblet, og fikk sin definitive form mellom 1700 og 1850. Johann Stamitz fastsatte symfoniorkesterets oppbygging til fire grunnleggende seksjoner (Navarro 1997: s. 66):

Treblåsere

Messingblåsere

Slagverkere

Strykere

Den klassiske perioden

Mot midten av 1700-tallet begynte prosessen som kan betegnes som standardiseringen av orkesteret. Man begynte å skrive de enkelte instrumentenes navn i partituret, og den tidligere tilfeldige instrumenteringen forsvant. I perioden fra 1750 til 1800 ble symfoniorkestrene mer solide. Mange av instrumentene gjennomgikk tekniske forbedringer og orkesteret ble forbedret både teknisk og klanglig. Denne perioden kjennetegnes også av at den ekskluderer mange av barokkens klanger og mange av barokkens instrumenter (1997: s. 76).

I begynnelsen av den klassiske perioden besto orkesteret av to oboer, to horn og strykeseksjonen. Litt etter litt innlemmet man flere blåseinstrumenter som f.eks. tverrfløyten og trompetene, og som et rytmisk hjelpemiddel brukte man paukene. Fagotten ble også benyttet selv om den ikke alltid var skrevet inn i partituret. Trombonen fikk ingen plass i symfoniorkesteret, men ble benyttet i kirkemusikk og opera (1997: s. 76).

Klarinetten dukket først opp rundt 1750, men den fikk ingen umiddelbar varm velkomst. Det viste seg likevel at den fikk en markant utvikling og at den skulle bli benyttet på en rekke ulike måter. Første halvdel av 1700-tallet ble instrumentet bare benyttet en sjelden gang. Første gang den ble nevnt i et partitur var i en messe av Faber fra 1720. I 1758 ble den gjort til et fast medlem i det berømte Mannheim orkesteret, da to klarinetter ble inkludert i besetningen (1997: s. 25).

På midten av 1700-tallet ble orkestermusikken lettere til sinns. De private konsertene for hoffene ble erstattet av offentlige konserter og som en følge av dette var orkesteret avhengige av større volum. Teknisk virtuositet måtte til for å lure det betalende publikum, og blåseinstrumentene skulle gi orkesteret nye klangfarger. De dynamiske forskjellene ble større og det ble også mer kontrast mellom det myke og det kraftige. Klarinetten ble spesielt fremtredende (Peyser 1986: s. 145).

Selv om Mannheim orkestret var det første orkesteret som benyttet klarinetten så var det Mozart som banet vei for instrumentet. Han utnyttet klarinettens muligheter og ekspressive klang på en mesterlig måte. Han gjorde den også til et fast medlem av symfoniorkesteret. Første gang Mozart benyttet klarinetten var i "Paris symfonien". (Navarro 1997: s.77).

72

THE ORCHESTRA | Origins and Transformations

Orchestra	date	violin I	violin II	viola	cello	double bass	flute	oboe	clarinet	bassoon	horn	trumpet	timpani
Ansbach (<i>Kammer und Hofmusik</i>)	1782	12		3	5	2	2	3	3	3	4	?	?
Bentheim-Steinfurt (<i>Court Orchestra</i>)	1783	4	3	2	2	1	—	—	2	1	2	—	—
Berlin (<i>King of Prussia</i>)	1772	12		4	5	2	4	4	—	4	2	—	—
Coblenz (<i>Hofmusik</i>)	1782	13		4	2	3	3	3	2	3	4	2	1
Copenhagen (<i>Court Orchestra</i>)	1784	7		2	2	2	2	2	—	2	2	?	?
Dresden (<i>King of Poland</i>)	1783	8	7	4	4	3	3	4	—	4	3	?	?
Esterháza (<i>Prince Esterházy</i>)	1783	10		2	2	2	—	2	—	2	2	?	?
Kassel (<i>Hofmusik</i>)	1782	5	6	1	2	2	2	2	2	—	2	2	—
Leipzig (<i>Gewandhaus</i>)	1781	6	6	3	4		2	2	—	2	2	2	1
Mannheim (<i>Court Orchestra</i>)	1777	10-11	10-11	4	4	4	2	2	2	4	2	?	?
Milan (<i>Opera</i>)	1770	14	14	6	2	6	4		2	2	4	2	2
Munich (<i>The Elector's Orchestra</i>)	1778	17		?	2	2	2	3	3	2	4	?	?
Naples (<i>San Carlo Opera</i>)	1770	18	18	?	2	5	?	?	—	?	?	?	?
Paris (<i>Concert Spirituel</i>)	1773	13	11	4	10	4	2	3	2	4	2	2	1
Paris (<i>Opéra</i>)	1773	22		5	9	6	5		1	8	2	1	1
Regensburg (<i>Court Orchestra</i>)	1783	12		2	2	2	2	2	2	2	4	4	1
Vienna (<i>Court Orchestra</i>)	1782	12		4	3	3	2	2	0	2	2	?	?

Mot slutten av 1700-tallet varierte fortsatt antallet instrumenter i orkesteret, men det beveget seg mot en stabil besetning. Dette er tabellen vi over et godt eksempel på. (Mar 1981, 1983: s. 70). Av denne tabellen kan vi også se at klarinetten bare ble brukt i ti av sytten orkestre. Til sammen var det tyve klarinettister i disse ti orkestrene. Selv om klarinetten hadde etablert seg til en viss grad hadde den fortsatt et stykke igjen før det var et instrument i standard besetningen.

Overgangen til romantikken og det romantiske orkesteret

Beethovens besetning er ganske lik den Mozart brukte, men orkestreringen hans er så mektig og energisk at musikken får en ny dimensjon. Han ga også blåserne en ny rolle, de fikk en mer ekspressiv rolle som var fullstendig ny, mens strykernes rolle ble mer dramatisk. Når han satte disse gruppene opp mot hverandre oppnådde han en intensitet i klangfargen som var helt ny. Orkestrene måtte bidra med sine klanger og utviklingsmuligheter, derfor fikk klarinetten, som nettopp hadde blitt et "fast medlem" i orkesteret, en betydningsfull rolle i Beethovens orkesterverker. Fra nå av var den en uunnværlig, ikke bare i allegroene, men også i de rolige satsene i Beethoven og Schuberts symfonier (Navarro 1997: s.79). Beethoven prøvde hele tiden å se nye muligheter hos de ulike instrumentene, og i hans orkester blir bruken av blåseinstrumenter gradvis mer effektiv. Han setter virkelig utøverne på prøve.

På 1700-tallet ble treblåserne vanligvis samlet i par, men fra og med Beethovens siste symfonier ble det gradvis vanlig å bruke treblåserne i grupper på tre. Det tredje instrumentet var som regel en annen variant av det opprinnelige instrumentet, f. eks. piccolofløyte, engelsk horn, bassklarinet eller kontrafagott. Denne fordoblingen var en stor berikelse for orkesterene, og man fikk enda flere nyanser i klangbildet.

Det er stor forskjell på det romantiske orkesteret på 1800-tallet og det klassiske orkesteret på 1700-tallet. I det klassiske orkesteret var det et stort tomrom mellom oboen og fagotten før klarinetten ble tatt i bruk, og treblåsernes oppgave var stort sett begrenset til å forsterke enkelte melodier i strykerne (Navarro 1997: s.82).

På 1800-tallet så man på solistene som makeløse supermennesker som hadde fått utdelt mystiske evner. Tidligere aksepterte grenser for tekniske ferdigheter var ikke lenger akseptert. Konsertforeningene ga topp honorar til de utøverne som først og fremst var kjent for deres tekniske overlegenhet, og konsertene besto hovedsakelig av bravur arier, solokonserten, parafraaser, fantasier, quadriller, potpurrier og andre virtuose stykker (Peysen 1986: s.175).

Klarinetten hadde nå fått en viktig rolle i blåseseksjonen. Man brukte både klarinetter i C, Bb og A, og komponisten valgte den klarinetten som passet best til komposisjonens tonalitet. De kjente klarinettvirtuosene utstyrte seg selv med klarinetter med tilleggsklaffer, men orkesterklarinetistene hadde sannsynligvis bare klarinetter med fem eller seks klaffer når de spilte f.eks. symfoniene av Beethoven og Schubert. Klarinettstemmene som ble skrevet nå utforsket klarinetten som det vakre instrumentet det er i tillegg til klarinettens briljans. Dette

var en betydningsfull del av klarinettens utvikling. Nå kunne man kreve at klarinettistene kunne utføre elegant artikulasjon, lange elegante fraser, arpeggioer over et stort register, og alberti bass passasjer. Klarinetten ble forbundet med en spesielt romantisk uttrykksfull måte å skrive på (Shackleton 2006).

Det moderne orkesteret

Berlioz utvidet orkesterets rolle og omfang. Allerede fra sine første verker benyttet han seg av kontrafagott, engelsk horn, fire trompeter, tre/fire pauker, bassklarinet, Ess-klarinet, fire harper og firhendig klaver. Han var en mester i å bruke originale pittoreske eller humoristiske effekter. Ess-klarinet soloen i Symphonie Fantastique er et godt eksempel på dette (Navarro 1997: s.80-81). Han var også glad i å gi enkelte instrumenter en spesiell rolle og å bruke dem på solistiske måter. I Symphonie Fantastique forekommer det diverse varianter av idee fixe som blir spilt av enten solofløyte, soloobo eller soloklarinet (Peyser 1986: s.176).

Wagner bidro til at orkesteret nådde nye høyder og at det fikk enda større klanglige muligheter. Treblåsgruppen ble en komplett instrumentgruppe i seg selv, der instrumentene dekker hele det vanlige omfanget fra de laveste til de høyeste tonene. Fløyten og oboen fungerer som sopraninstrumenter og kan spille i et like høyt register som fiolinen, mens klarinetten kan fungere som både sopran/alt/tenor instrument pga sitt store register. Klarinetten fungerer som et bindeledd mellom fløyten og oboens lyse klanger og fagottens mørke klanger. Fagotten har rollen som basstenor. Dette vil altså si at instrumentene i treblåsfamilien har et tilsvarende omfang som instrumentene i strykerfamilien fra celloen til fiolinen. I motsetning til strykerfamilien der klangen er den samme hos instrumentene har treblåserne flere klanglige sjikt (Navarro 1997: s. 82).

Det store orkesteret nådde sitt høydepunkt med Mahler og Strauss sine storslagne verk. Disse komponistene sammenfattat alle nyvinningene i europeisk musikk på 1800-tallet i sine komposisjoner. Mahler var en mester i å skape orkesterklanger, og i hans musikk har alle instrumentene svært sangbare stemmer. Richard Strauss sine komposisjoner er derimot preget av en usedvanlig virtuos orkesterbehandling (1997: s. 83).

Etter hvert utviklet det seg en musikalsk impresjonisme og man begynte å benytte tidligere ukjente instrumentkombinasjoner. Musikken fikk enda flere nyanser og partiturene ble fylt med en mengde observasjoner om hvordan ting burde spilles slik at man kunne skape en gitt

ofte av uvanlige besetninger. I historien om en soldat medvirker det et lyst og et mørkt instrument fra hver familie; en fiolin, en kontrabass, en ess kornett, en trombone, en klarinett og en fagott i tillegg til slagverk (1997: s.88).

11. ANVENDELSE AV KLARINETTEN I ANDRE TYPER BESETNINGER

Kammermusikk

Klarinetten er et populært kammermusikkinstrument, og det er mye repertoar å velge i. De vanligste besetningene er følgende:

Klarinett og piano, klarinett, piano og et annet instrument (f.eks. et strykeinstrument eller sang), klarinett kvintett (klarinett og strykekvartett), blåsekvintett. (fløyte, obo, fagott, horn og klarinett), blåsetrio. (fagott, klarinett og obo/ klarinett, fløyte og obo), blåseoktett (to oboer, to klarinetter, to fagotter og to horn), kvartett (div. instrumenter), klarinettkor og klarinettkvartett¹⁸.

Blåseorkester

I et blåseorkester spiller klarinetten en veldig sentral rolle i instrumentasjonen. Den har samme rolle (og ofte de samme stemmene) som strykerne har i et orkester. Blåseorkestrene har som regel mange Bb-klarinetter der to til fire personer spiller samme stemme. I tillegg så er det nesten alltid en ess-klarinetten og bass-klarinetten stemme. Alt-, kontra-alt, og kontrabass-klarinetter blir også brukt. Det hender at Ass-klarinetten (piccolo) blir brukt, men det er svært sjelden¹⁹.

Jazz

Klarinetten var et sentralt instrument i den tidlige jazzen rundt 1910, og den fortsatte sin popularitet frem til 1940-årene. Swing klarinettister som f.eks. Benny Goodman, Artie Shaw og Woody Herman ledet suksessfulle grupper og populære storband fra 1930 tallet. De fleste spilte på Bb klarinetten, men noen av de første jazz klarinettistene foretrakk C klarinetten, og mange New Orleans band brukte Ess klarinetten. Klarinetten har hatt en slags renessanse i jazzen siden 1980²⁰.

---

¹⁸ <http://www.en.wikipedia.org/wiki/Clarinett>

¹⁹ <http://www.en.wikipedia.org/wiki/Clarinett>

Klezmer

Klarinetten forekommer også ofte i Klezmer musikk, noe som krever en spesiell måte å spille på. Denne folkemusikksjangeren bruker mye kvarttoner, noe som igjen krever en annen embouchure (munnstilling). Noen klezmer musikanter foretrekker å bruke klarinetter med Albert systemet (når det gjelder klaviatur)²¹.

12. HVILKE INSTRUMENTER ER DE MEST POPULÆRE

SOLOINSTRUMENTENE?

For at jeg skulle ha dekning for det spørsmålet jeg stiller i denne oppgaven så ville jeg undersøke om det faktisk er slik at klarinetten sjelden brukes som soloinstrument. Jeg har derfor undersøkt sesongprogrammene til 47 forskjellige orkestre for sesongen 2006/2007²². Ti av orkestrene er fra land utenfor Europa (Asia, Afrika, Oceania, Nord-Amerika og Sør-Amerika), og 37 orkestre er fra Europa. Noen av orkestrene har jeg bare funnet programmene for våren 2007, så de er ikke regnet med i søylediagrammet som heter ”Sesongprogram (2006/2007) for hele verden samlet. Hvor ofte brukes de forskjellige instrumentene som soloinstrument” (dette dreier seg om tre orkestre utenfor Europa, og tre orkestre fra Europa). Målet mitt med denne undersøkelsen var å finne ut hvilke instrumenter som oftest brukes som soloinstrumenter, og å finne ut hvordan klarinetten ligger an i forhold til disse.

Av rent praktiske grunner var det umulig for meg å undersøke alle orkestrene i verden, men jeg har gjort et systematisk utvalg av både kjente og ukjente orkestre fra hele verden. Jeg har tatt utgangspunkt i listen over symfoniorkestre som ligger ute på wikipedia²³. Denne listen er veldig fin og oversiktlig. Den er delt inn i verdensdeler, land og til slutt hvilke orkestre som finnes i hvert enkelt land. Jeg valgte å undersøke alle de norske orkestrene, et orkester fra de fleste landene i Europa og noen orkestre fra de andre verdensdelene. Jeg har undersøkt flest Europeiske orkestre fordi Europa er den dominerende verdensdelen når det gjelder antall orkestre, antall konserter som fremføres i løpet av et år og antall komponister. Dette er naturlig ettersom det var i Europa kunstmusikken oppsto.

---

²⁰ <http://www.en.wikipedia.org/wiki/Clarinet>

²¹ <http://www.en.wikipedia.org/wiki/Clarinet>

²² Se appendix, vedlegg 1 og 2

²³ http://www.en.wikipedia.org/wiki/List_of_symphony_orchestras

Av tabellene²⁴ går det klart fram at sangere er den instrumentgruppen som brukes klart oftest som solister. Sangsolister forekommer over dobbelt så ofte som pianister og fiolinister som kommer på de neste plassene. Dette resultatet var akkurat som forventet. Cello benyttes litt sjeldnere enn hva jeg hadde trodd på forhånd, men likevel så finner vi celloen på en fjerde plass over hvilke instrumenter som oftest benyttes som soloinstrumenter.

Hvis vi ser på søylediagrammet ”Sesongprogram (2006/2007) for hele verden samlet. Hvor ofte brukes de ulike instrumentene som soloinstrumenter?”²⁵, så er det 27 av 3081 solister som spiller klarinett. Dette utgjør i prosent 0.9 %, mens f. eks sang utgjør 38.9%, klaver 15.8% og fiolin 13.5%.

Som forventet så synker tallene betraktelig når det gjelder hvor ofte de andre instrumentene benyttes som soloinstrumenter. Trompeten er det blåseinstrumentet som blir brukt oftest, med fløyte og klarinett på henholdsvis andre og tredje plass. Det er ikke så stor forskjell på hvor ofte disse instrumentene benyttes som soloinstrumenter. Som vi kan lese av skjemaet så synker tallene ganske gradvis.

Denne tendensen er den samme om vi tar med de orkestrene der jeg bare har sesongprogrammene for våren 2007²⁶, eller om vi ser på søylediagrammene for Norge²⁷, resten av Europa²⁸ og utenfor Europa²⁹ hver for seg. Bruken av klarinettssolister utgjør 1.3 % i Norge, 0.8 % i Europa og 1.0 % utenfor Europa. Sammenligner vi med sang så utgjør bruken av sangsolister i Norge 28.9 %, 39.0 % i resten av Europa og 41.4 % utenfor Europa. Som vi ser er prosentandelen for klaver og fiolin også betraktelig høyere enn for klarinetten.

---

²⁴ Se appendix, vedlegg 3

²⁵ se s.47. På dette skjemaet har jeg utelatt de seks orkestrene som jeg bare har sesongprogrammet for våren 2007

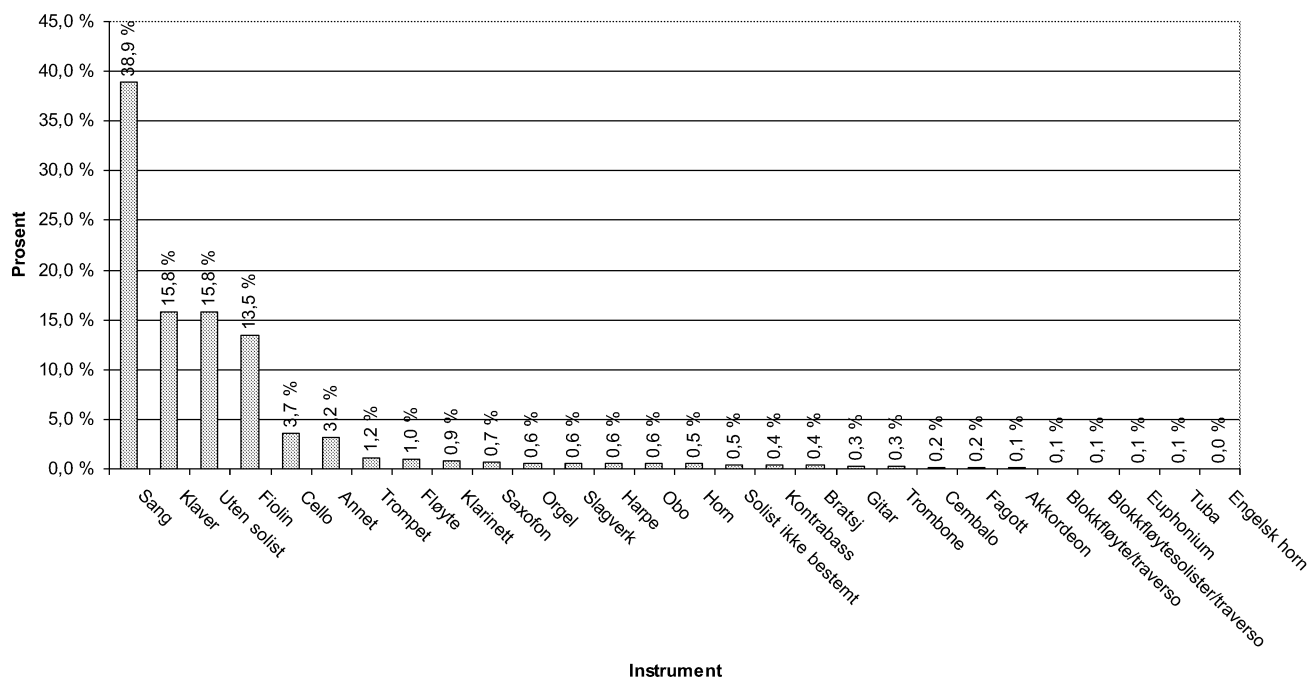
²⁶ se appendix, vedlegg 8 og 9

²⁷ se appendix, vedlegg 7

²⁸ se appendix, vedlegg 5

²⁹ se appendix, vedlegg 6

**Sesongprogram (2006/07) for hele verden samlet.
Hvor ofte brukes de forskjellige instrumentene som soloinstrumenter?**

13. ANERKJENTE KLARINETTSOLISTER

Tre av verdens mest kjente klarinettsolister er Sabine Meyer, Martin Fröst og Michael Collins. Alle tre opptrer jevnlig på de største konsertscenene i verden sammen med mange av verdens mest anerkjente orkestre. Felles for alle tre er det også at de har studert hos de beste lærerne, at de har vunnet en rekke priser, og at de er svært karismatiske og populære blant publikum.

Martin Fröst er spesielt opptatt av å hele tiden utforske og eksperimentere med musikken, og det inspirerer mange komponister til å skrive verk spesielt for han. Han har blant annet uroppført Anders Hillborgs verk Peacock tales som er et variert stykke med mange ulike musikalske gester. Det har også fått mye oppmerksomhet fordi det inkluderer miming og koreografi som solisten må gjøre i tillegg til å spille.³⁰

Michael Collins har også gjort mye for å hjelpe frem dagens klarinettkonsert repertoar av vår tids kjente komponister. Komponister som Richard Rodney Bennet og John Adams har blitt inspirert av Collins klarinettspill, og har skrevet viktige verk til han. Gjennom årenes løp har

³⁰ <http://www.martinfrost.se>, navnet på forfatter av biografi er ikke offentliggjort

han gjort innspillinger av en stor del av klarinettens repertoar. Han har spilt inn både gamle mesterverk og nye spennende stykker (Greenfield)³¹.

Sabine Meyer gjør utelukkende innspillinger for EMI classics, og repertoaret hennes spenner også fra klassisk til moderne musikk.

Kammermusikk er noe som alle tre er svært dedikert til. De opptrer jevnlig på de internasjonale kammermusikkfestivalene, og de har også egne kammermusikkprosjekter.

14. SABINE MEYER OG MARTIN FRÖST SIN KONSERTVIRKSOMHET:

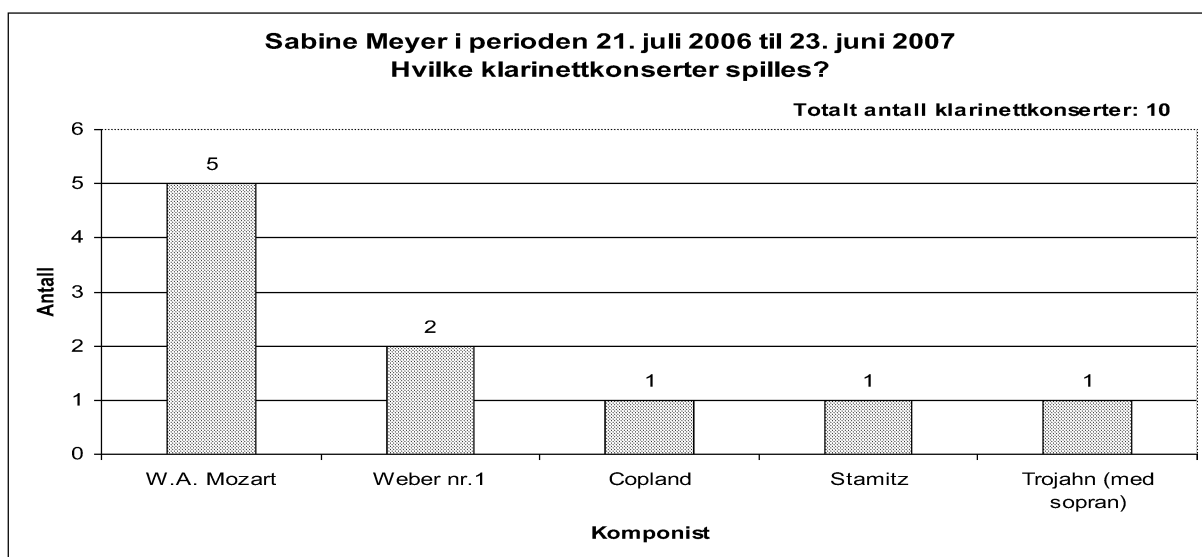
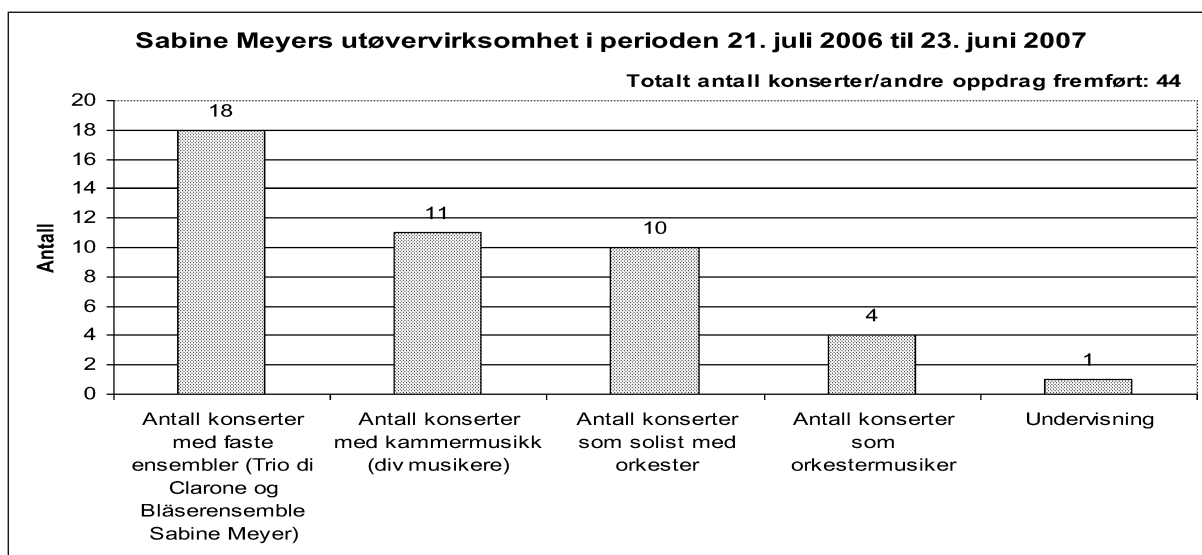
Jeg har sett litt nærmere på Sabine Meyer og Martin Fröst sin konsertvirksomhet. Målet mitt var å finne ut hvordan to av verdens mest anerkjente klarinettsoilister fordeler virksomheten sin mellom solistoppdrag, kammermusikk og annet. Jeg ønsket også å finne ut hvilke klarinettkonserter de fremfører oftest når de er solist med orkester.

Sabine Meyer:

Sabine Meyer har totalt 44 oppdrag i perioden 21.juli 2006 til 23.juni 2007. Hun fordeler virksomheten sin mellom 29 konserter med kammermusikk, ti konserter som solist, fire konserter som orkestermusiker og en masterclass. På fem av de ti konsertene Sabine Meyer er solist fremfører hun Mozarts klarinettkonsert, mens de resterende fem gangene spiller hun fire forskjellige verk. Hun spiller altså Mozarts klarinettkonsert halvparten av gangene hun er solist.

---

³¹ Ikke oppgitt noen årstall for når denne artikkelen ble skrevet

Martin Fröst:

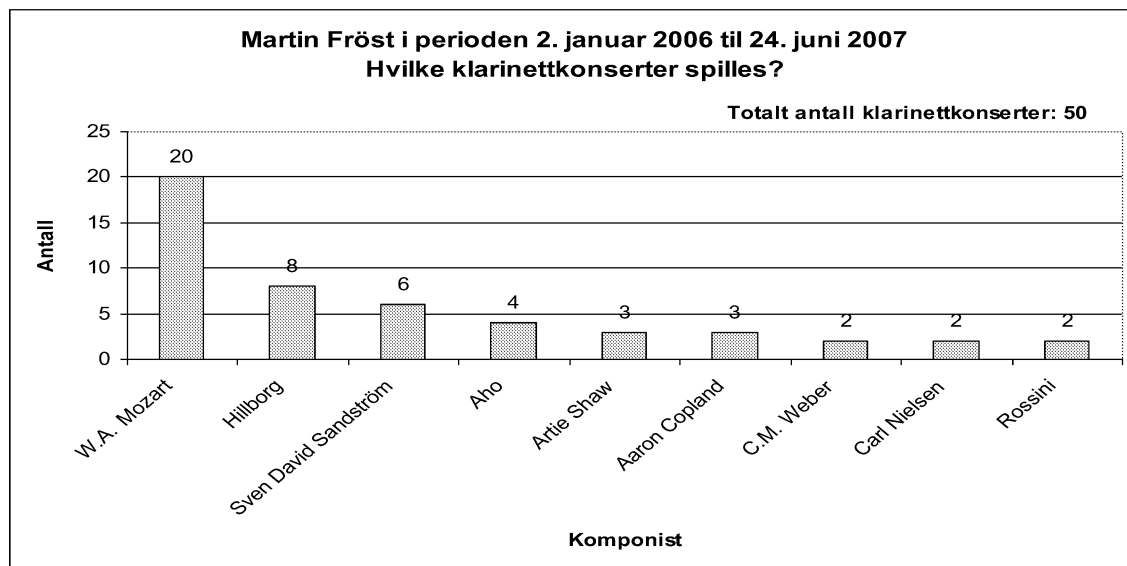
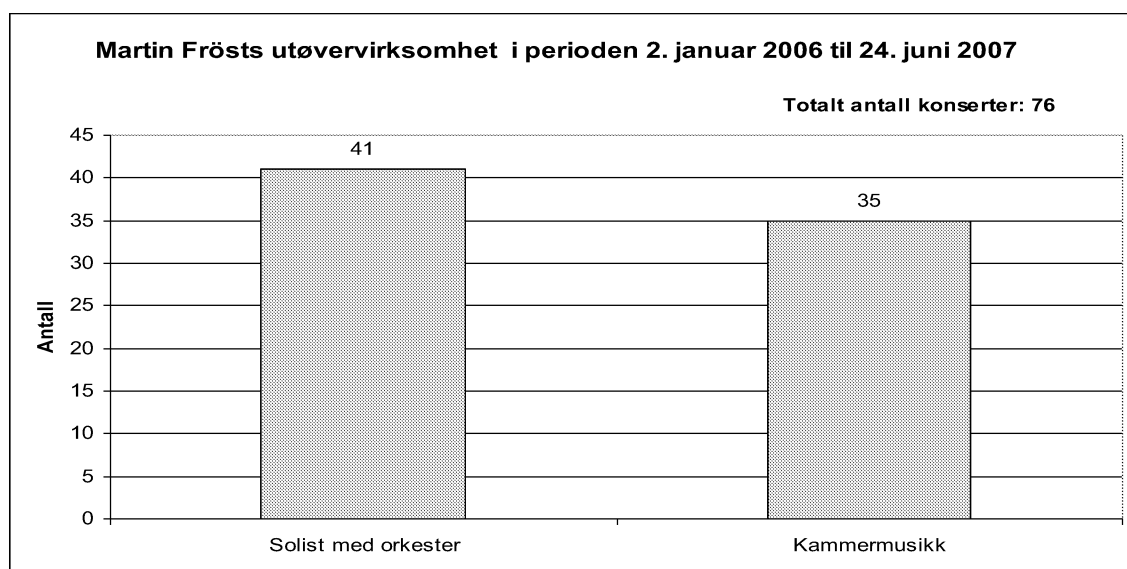
Martin Fröst spiller totalt 76 konserter i perioden 2.januar 2006 til 24.juni 2007.

Han fordeler sin virksomhet mellom 35 konserter med kammermusikkverk, og 41 konserter som solist. Han fremfører totalt 50 klarinettkonserter på de 41 konsertene han er solist, og 20 av gangene er det Mozart som blir spilt. De resterende 30 fremførelsene fordeler seg mellom åtte andre klarinettkonserter. 18 ganger fremfører han tre av klarinettkonsertene som er skrevet spesielt til han, mens de resterende 12 fremførelsene er av mer tradisjonelt repertoar.

Martin Fröst sier i et intervju at åtti prosent av repertoaret han spiller er klassisk repertoar, og at det er kjernen i hans arbeid. Han gjør også en urfremføring hvert år og fremfører et par nye små komposisjoner. Selv om han spiller mest klassisk repertoar er fremføringene av de nye

komposisjonene en viktig del av hans arbeid. Det er slik man skaper dagens musikkhistorie og i moderne musikk er man fri til å utvikle nye klanger/lyder og nye teknikker³².

Felles for begge er det at de spiller mye kammermusikk og at Mozart er den klarinettkonserten som de oftest fremfører.

15. HVILKE KLARINETTKONSERTER SPILLES OFTEST SESONGEN 2006/2007?

I Europa er det 16 av de 37 orkestrene jeg har undersøkt som benytter klarinettsoletter, mens utenfor Europa er det fem av de ti orkestrene jeg har undersøkt som har klarinettsoletter på

³² <http://www.youtube.com/watch?v=17DKJziXppQ> (video som ligger ute på dette nettstedet)

programmet sitt i sesongen 2006/2007. Totalt er det 21 orkestre som benytter seg av klarinetten som soloinstrument, og 28 av 3342 solister spiller klarinett³³.

Av de 28 gangene det er klarinettsoolist på programmet blir Mozart fremført 12 ganger og de 16 andre gangene er det 13 forskjellige klarinettkonserter som blir fremført³⁴. Denne tendensen er den samme hvis vi ser på Europa isolert sett. Mozart blir fremført over halvparten av gangene, mens de andre konsertene blir fremført en gang hver. Hvis vi ser på orkestrene utenfor Europa isolert sett så kan man se at Mozart ikke dominerer på samme måte. Mozarts konsert er likevel den konserten som blir fremført oftest, men det er ikke like stor avstand ned til hvor ofte de andre konsertene blir fremført.

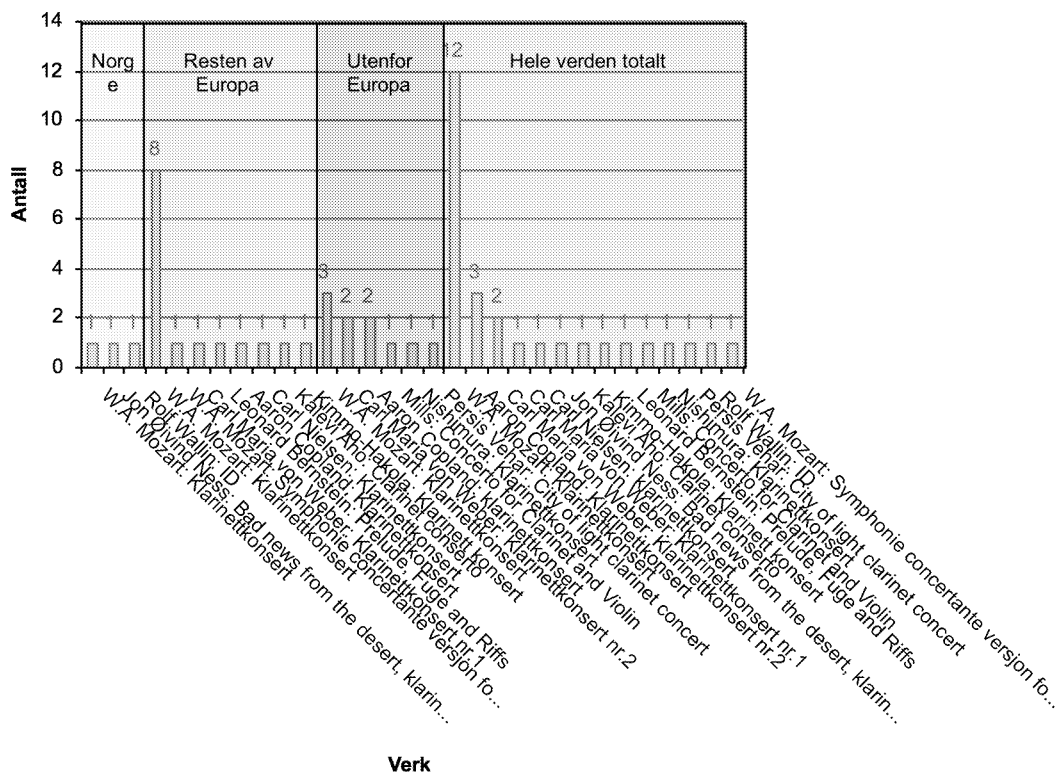
Totalt er det 14 forskjellige klarinettkonserter som fremføres. To av konsertene er skrevet på 1700-tallet, to av konsertene er skrevet på 1800 tallet, mens ti av konsertene er skrevet på 1900-tallet frem til 2006. Konsertene fra 1700-tallet fremføres 13 ganger, konsertene fra 1800-tallet fremføres fire ganger mens konsertene fra 1900 tallet frem til i dag fremføres på 12 av konsertene. Konklusjonen ut fra dette er at det mest populære klarinettrepertoaret sesongen 2006/2007 enten er Mozarts klarinettkonsert, eller klarinettkonserter av nyere dato. Konsertene fra 1800-tallet kommer klart i skyggen av disse to periodene.

---

³³ se appendix, vedlegg 3

³⁴ se søylediagrammet på s.52

Hvor ofte spilles de ulike klarinettsolostykkene sesongen 2006/2007 (klarinet og orkester)?

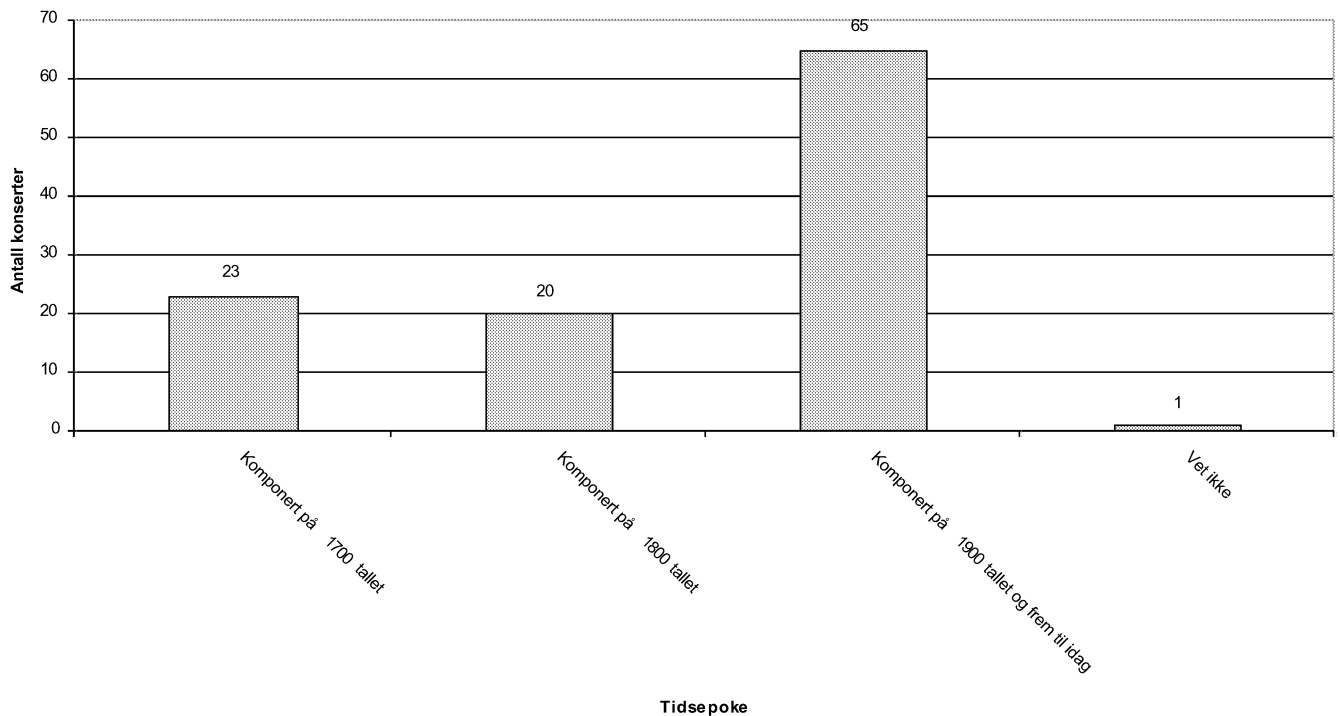

Klarinettrepertoaret fordeler seg på en måte som bekrefter det jeg har skrevet om klarinettens musikalske utvikling³⁵. Jeg har undersøkt når 107 forskjellige klarinettkonserter er komponert³⁶, og kom frem til at 23 stk er komponert på 1700-tallet, 20 er komponert på 1800-tallet, mens hele 65 er komponert på 1900 tallet frem til i dag. Disse konsertene er skrevet av 72 forskjellige komponister der jeg vil si at 19 av dem er ganske kjente og de resterende 53 er relativt ukjente. Det blir selvfølgelig synsing fra min side å si at 19 av komponistene er kjente og at resten er ukjente, men jeg har likevel valgt å prøve å kategorisere de 72 komponistene så godt jeg kan.

³⁵ se søylediagrammet på s.53.

³⁶ se appendix, vedlegg 10

Oversikt over når klarinettkonsertene er komponert

16. SPØRREUNDERSØKELSE BLANT KLARINETTISTER OG KOMPONISTER

Det kan være en del vanskeligheter som knytter seg til det å gjennomføre en spørreundersøkelse med den målgruppen jeg hadde. I Norge er det få klarinettister og komponister i utgangspunktet og derfor blir utvalget relativt lite. Det er også vanskelig å få folk til å svare, og man føler seg innpåsletten om man begynner å purre på svar. Denne lille undersøkelsen blir derfor tilleggsmateriale som jeg vil bruke for å bygge opp under det jeg allerede har funnet ut ved hjelp av andre kilder og metoder.

Undersøkelsen³⁷ ble sendt via brev og e-post til 25 klarinettister og ni komponister. Jeg fikk svar fra syv klarinettister og fire komponister. Spørreundersøkelsen er godt forståelig. Hensikten med spørreundersøkelsen var å få eget forskningsmateriale. Jeg ønsket å finne ut noe som ikke andre har funnet ut før meg, og på den måten skaffe informasjon til oppgaven. Jeg ønsket også å finne ut hvordan klarinettister og komponister ser på klarinettens rolle som orkesterinstrument i forhold til soloinstrument.

³⁷ se appendix, vedlegg 11 og 13

Kort sammendrag:

Selv om jeg fikk for få svar på denne undersøkelsen til å kunne trekke bastante konklusjoner, gav den likevel en pekepinn og en tendens som vi skal se her. Både klarinettistene³⁸ og komponistene³⁹ bekreftet mye av det jeg trodde på forhånd.

1. Klarinetten egner seg like godt som både solo-, kammermusikk- og orkesterinstrument.
2. Instrumentet har ikke blitt sett på som et instrument med like store virtuose muligheter som klaver, fiolin og cello.
3. Klarinetten kom for sent i Mozarts karriere til at han rakk å skrive flere verk for den.
4. Klarinetten har en fremtredende rolle i orkesteret og er viktig for å balansere klangen i treblåsgruppa.
5. Klarinettister liker like godt å spille i orkester/kammermusikkgrupper som selv å være solister
6. Klarinettens rolle både i orkesteret og som soloinstrument, har utviklet seg ettersom instrumentet ble forbedret og fikk nye virtuose muligheter. Instrumentet har fått en mer sentral rolle med årenes løp.

17. DRØFTING: HVILKE FAKTORER LIGGER TIL GRUNN FOR AT KLARINETTEN FØRST OG FREMST ER ET VIKTIG ORKESTERINSTRUMENT OG IKKE ET VIKTIG SOLOINSTRUMENT?

Antagelser før jeg begynte å skrive oppgaven

Jeg hadde selvfølgelig noen tanker rundt dette temaet før jeg begynte å skrive denne oppgaven. Noen av disse tankene har jeg fått bekreftet, mens andre er avkreftet.

Følgende tanker ble bekreftet:

1. Sang, fiolin, klaver og cello er de instrumentene som blir brukt oftest som solister.
2. Mozarts klarinettkonsert er den mest spilte klarinettkonserten.
3. Klarinettsolister spiller omtrent like mye kammermusikk som solokonserten.
4. Klarinettens repertoar blir ikke utnyttet.
5. Klarinetten blir sett på som et viktig orkesterinstrument.

---

³⁸ Se appendix, vedlegg 12

³⁹ Se appendix, vedlegg 14

Følgende tanker ble avkreftet:

1. Jeg trodde ikke klarinetten ble utviklet så tidlig som allerede på begynnelsen av 1700-tallet, og jeg trodde også at den første klarinettkonserten ble skrevet senere enn 1740.
2. Jeg trodde klarinetten var enda mindre brukt enn hva den faktisk er, klarinetten er faktisk et av de blåseinstrumentene som blir brukt oftest som soloinstrument.

Hvorfor har klaver, fiolin, cello og sang blitt de mest populære soloinstrumentene?

Hva er det egentlig som gjør at man velger å gå på en konsert med et bestemt instrument i solistrollen? Er det p.g.a. selve instrumentet eller er det p.g.a. utøveren som skal være solist? Da jeg undersøkte sesongprogrammene for de norske orkesterene sesongen 2006/2007, la jeg merke til at trompetsolister blir benyttet like ofte som cellosolister. Bruken av både cello og trompet ligger på 3.0 % i Norge denne sesongen⁴⁰. Dette tror jeg kan ha en sammenheng med den ”stjerne kulturen” som også finnes i det klassisk musikkmiljøet. I de aller fleste tilfellene der trompeten blir brukt som soloinstrument er det nemlig enten Ole Edvard Antonsen, eller Norges nye trompetstjerne Tine Ting Helseth som benyttes som solister. Dette er kjente navn som det er lett å markedsføre. Hvis vi sammenligner med søylediagrammet ”sesongprogram 2006/2007 for hele verden samlet”⁴¹ kan vi se at denne tendensen ikke er den samme når vi regner med resten av orkestrene jeg har undersøkt. Her ligger bruken av cellosolister på 3.7 %, mens trompeten ligger på 1.2 %. Siden det finnes mange flere utøvere på sang, klaver, fiolin og cello enn det gjør på klarinett, så er det naturlig at det også finnes mange dyktige solister på disse instrumentene som blir såkalte ”stjerner”.

Når man skal skrive et soloverk krever det at komponisten må studere instrumentets særegenheter, tekniske og klanglige muligheter, og kjennetegn i alle registre. Komponisten bør ha såpass omfattende kunnskap om instrumentet at han kan velge de beste løsningene. De fleste store komponistene gjennom tidene er pianister eller fiolinister, så man kan nok derfor i stor grad skylde på tradisjoner. Fiolin, cello og klaver har alltid vært populære solo instrumenter, og kjente komponister som Mozart, Beethoven, Chopin, Schumann, Liszt, Brahms, Tsjaikovskij, Bartok, Stravinsky, Sjostakovitsj, Prokofiev, Haydn og Dvorak har alle skrevet konserter for både klaver og fiolin (de fleste av dem har også skrevet en cellokonsert). Verker av disse komponistene er som regel svært populære hos publikum som ofte er tradisjonelle og uvitende. Det er større sannsynlighet for å få en god publikumsoppslutning

---

⁴⁰ Se appendix, vedlegg 7

⁴¹ Se side 47

rundt en konsert om man har en av Beethovens klaverkonserter på programmet enn om man har en nyskrevet klarinettkonsert på programmet, og dette må konsertarrangøren ta hensyn til. Mange orkestre er helt avhengige av høye billettinntekter for sin drift.

Komponistene på 1800-tallet brukte mye av energien sin på komposisjoner for store orkestre. Dette var et krav fra publikum som foretrakk svulstige festivalovertyrer, og solokonsert som var designet for virtuositet. Beethoven betydde også mye for komponistene, og de så på han som den aller største komponisten gjennom tidene. Hans verker ble sett på som det nærmeste man kommer perfektjonisme, og mange komponister ville hylle han i sine komposisjoner (Peysers Joan 1986: s.188). Beethoven skrev som kjent ingen klarinettkonsert, men han skrev som sagt konserter både for klaver og fiolin. Klaver, fiolin og cello har også vært populære instrumenter å lære seg å spille. Før var det slik at det i stor grad var rike enkeltmennesker som bestilte verk og de spilte antagelig disse instrumentene.

Pianoet hadde en ekstraordinær påvirkning på musikken på 1800-tallet. Antallet pianoer i middelklasse husholdningene økte ettersom instrumentet ble billigere, og komponistene klarte knapt nok å tilfredstille den store etterspørselen etter verk som hadde passende vanskelighetsgrad for en amatør. Klaveret var også instrumentet til de fremste solistene. Pianoet var svært populært på 1800-tallet og publikum foretrakk dette instrumentet. Ofte laget forleggerne pianoreduksjoner av orkestermusikk de fikk tilsendt, og ga dem ut isteden for originalen fordi det var mest lønnsomt (Peysers 1986: s.173-174).

Klarinetten som soloinstrument

Klarinetten egner seg bra som soloinstrument. Instrumentet har styrke, volum og gjennomslagskraft nok til å ha et relativt stort orkester i bakgrunn. Klarinetten er også et veldig fleksibelt instrument med et stort register, og det finnes egentlig ingen grenser for hva dagens klarinett kan få til. Spørreundersøkelsen min blant klarinettister og komponister underbygger dette.

Som en følge av at klarinetten ikke fikk sin endelige form før 1830 er mesteparten av klarinettlitteraturen av nyere dato. Tonespråket i mange av disse klarinettkonserterne er mer utilgjengelig for folk flest, enn tonespråket i musikk fra 1700- og 1800-tallet. Som jeg tidligere har skrevet om i denne oppgaven så er det konsertene fra 1700- og 1900-tallet som oftest blir fremført denne sesongen. Mozarts konsert fra slutten av 1700-tallet blir sett på som

en av de aller flotteste klarinettkonsertene, og derfor er det naturlig at den er populær blant publikum. Årsaken til at det er såpass mange konserter fra 1900-tallet som fremføres er nok at det meste av klarinettrepertoaret er fra denne perioden. De store komponistene som har overlevd frem til våre dager skrev på en veldig sangbar måte for klarinetten, og det er stor forskjell på klassisk musikk og moderne musikk.

Når man ser hvor ofte Mozarts klarinett konsert fremføres i forhold til de andre klarinettkonsertene⁴² kan det være interessant å spørre seg om dette kan ha en sammenheng med Mozart jubileet, og om dette er årsaken til at klarinetten er såpass mye brukt som det den er i sesongen 2006/2007. Det er selvfølgelig vanskelig å si noe om dette siden jeg ikke har undersøkt programmene for tidligere sesonger, men minst fem av de tolv gangene der Mozarts klarinettkonsert har blitt fremført denne sesongen har vært i sammenheng med feiringen av Mozart jubileet. Dette tyder derfor på at Mozart er et populært stykke å fremføre, Mozart jubileum eller ikke.

Klarinetten som orkesterinstrument

En av komponistene som svarte på spørreundersøkelsen min skrev at for han er klarinetten det mest uunnværlige treblåseinstrumentet fordi den har størst dynamisk og klanglig fleksibilitet. En annen av komponistene skrev at han synes klarinetten er det mest suksessfulle treblåseinstrumentet.

Selv om klarinetten ikke dukket opp i orkesteret før 1750 viste det seg likevel at den fikk en markant utvikling og at den skulle bli benyttet på en rekke måter. Da man begynte å spille konserter for et betalende publikum fremfor private konserter på hoffene trengte orkesteret nye klangfarger og mer volum. Klarinetten ble spesielt fremtredende hos Beethoven. Mozart var den som banet vei for instrumentet. Han utnyttet klarinettens muligheter og ekspressive klang på en mesterlig måte, og gjorde den også til et fast medlem av symfoniorkesteret.

Klarinettens rolle i orkesteret avhenger av hvilken epoke musikken er skrevet i, og skal tolkes ut fra. Klarinetten har en helt annen rolle i orkesteret når det spilles klassisk musikk enn i f.eks. senromantiske verk, for ikke å snakke om i moderne verk. Klarinetten har fått en sentral rolle i orkesteret siden den fikk innpass i standard besetningen, og den har også utviklet sin funksjon i tråd med musikkhistorien.

---

⁴² se s.52

Hvilken rolle instrumentet har avhenger selvfølgelig også av om det er solistiske partier, kammermusikkpartier eller tutti partier, men i det store og det hele har klarinetten en fremtredende rolle. Som orkesterklarinetrist må man hele tiden søke etter de andre instrumentgruppene som man spiller sammen med, og alt etter som hva som skal være i fokus må man fargelegge det andre gjør, eller være mest fremtredende selv. Det varierer veldig fra verk til verk hvor mye det er å gjøre. Klarinetten er et bindeledd mellom instrumentgruppene og er viktig for å balansere klangen i treblåsgruppa.

Klarinetten kan lett blande seg med andre instrumenter, og den binder sammen hele treblåsseksjonen. Klarinetten er sterk og vakker på samme tid. Dette gjør den til et av de viktigste orkesterinstrumentene og blant treblåserne er den utvilsomt det mest bevegelige og mest fleksible instrumentet. Sammen med fløyten er klarinetten det treblåseinstrumentet som spiller tekniske passasjer og triller med størst naturlighet og smidighet. Den ekstremt myke klangen man kan lage på klarinetten blir ofte brukt som en ekkoeffekt av komponister. Klarinetten er også det instrumentet som finnes i flest utgaver og den utvidede klarinettfamilien gjør at klarinetten kan skape enda større kontraster p.g.a. sitt enorme register.

I et blåseorkester har klarinetten samme rollen som fiolinen har i et symfoniorkester, den utgjør en gruppe, men gis ofte solopartier. Det er store forskjeller på original og transkribert musikk. I transkribert musikk får ofte klarinetten fiolinstemmene, og det trengs ofte veldig mange klarinetter for å få riktig effekt. Originalmusikk skrives for det antall stemmer/antall man har i besetningen og da kan klarinetten brukes til nesten hva som helst. Ellers kan man kalle en klarinettgruppe i et blåseensemble for hovedtyngden i treblåsgruppa, og den har mye melodiføring. Klarinetten er altså et svært viktig instrument i blåseensemblene.

Både komponistene og klarinettistene som svarte på spørreundersøkelsen min mener at klarinetten har en fremtredende rolle i symfoniorkesteret og at instrumentet har hatt en positiv utvikling i orkestersammenheng etter at instrumentet ble forbedret og det fikk større virtuose muligheter. Svarene deres underbygger altså det jeg har skrevet om her.

Hvorfor har ikke klarinetten blitt et viktig soloinstrument?

I utgangspunktet tror jeg at alle instrumenter er godt egnet som soloinstrumenter og at det er utøveren det kommer an på om en konsert blir vellykket eller ikke. Siden det er flere personer som spiller klaver, fiolin, cello eller synger, så er det naturlig at det finnes flere dyktige solister på disse instrumentene.

Klarinetten er et ungt instrument. Instrumentet har ikke alltid hatt den samme populariteten som det har i dag, og de første seksti årene på 1700-tallet måtte klarinetten kjempe for å bli akseptert. Det er mulig at de to klarinettene som er mest vanlig i dag, Bb- og A-klarinetten, ikke forekom før rundt 1750. Klarinetten til Johann C. Denner ble ikke tatt spesielt godt imot. Instrumentet hadde mange åpenbare svakheter både når det gjaldt klang, intonasjon og tekniske muligheter. Som orkesterinstrument fikk heller ikke klarinetten noen varm velkomst. Musikerne i denne perioden var ikke spesielt interessert i nye instrumenter eller nye orkesterklanger. Klarinettvirtuosene klarte heller ikke å imponere særlig mange komponister og noe av grunnen til dette er nok at instrumentet var ganske primitivt. Det er derfor sannsynlig å tro at en av grunnene til at det ikke er skrevet flere solostykker på 1700- og 1800-tallet kan være at instrumentet ikke ble sett på som et instrument med like mange virtuose muligheter som klaver, fiolin og cello. Spørreundersøkelsen min blant klarinettister underbygger dette.

Det første solostykket for klarinett ble ikke komponert før i 1740, og på denne tiden var klarinetten fortsatt ganske primitiv. Instrumentet hadde bare to klaffer, og hadde et begrenset register å spille på siden chalumeau registeret klang veldig dårlig på de første klarinettene. Denne konserten er skrevet for D-klarinetten, et instrument som sjelden er i bruk i våre dager. Dette kan være en av grunnene til at denne klarinettkonserten sjelden fremføres.

Mozart var svært begeistret for klarinetten, men til tross for denne begeistring kom han bare en klarinettkonsert. Dette tror jeg er en helt naturlig følge av Mozarts liv. Mozart hadde sannsynligvis skrevet mer musikk for klarinetten om han hadde oppdaget instrumentet tidligere eller om han hadde levd lenger. Spørsmålet er snarere om han kjente til utøvere som var dyktige nok før han ble kjent med Stadler. Klarinettverkene han komponerte var avhengig av instrumentet, Stadler og instrumentmakeren. Det er også helt naturlig at han skrev flest verker for fiolin og klaver siden han selv kunne fremføre dem, og han kjente instrumentene bedre. Mozart har likevel vært en svært viktig komponist for klarinettister. Han banet vei for

instrumentet, og klarinettkonserten hans er som sagt den klart mest populære komposisjonen for klarinetten gjennom alle tider. Spørreundersøkelsen min blant klarinettister og komponister underbygger dette.

Først i 1830 fikk klarinetten den formen som dagens instrument har. Frem til 1831 hadde klarinettens munnstykke en annen fasong enn det har i dag. De var bygget med rørbladet på oversiden, og det var også beregnet at man skulle spille på dem med rørbladet mot overleppen. Dette virket inn på klangfargen og artikulasjonen. Det var først på Mozarts tid at det ble vanlig å snu munnstykket slik at rørbladet ble mot underleppen. I 1850 åpnet Buffet Crampon sin klarinettfabrikk. Likevel ble ikke de profesjonelle klarinettmodellene deres utviklet før i 1975. Klarinetten gikk også glipp av viktige perioder som renessansen og det meste av barokken. Hvis vi ser på skjemaet over når de fleste klarinettkonsertene er komponert så kan vi se at over halvparten av klarinettkonsertene er komponert på 1900-tallet. Det har vært en økende interesse blant komponistene i denne perioden når det gjelder å skrive musikk for klarinett. Likevel er det fortsatt regnet som høyere status å skrive for fiolin og piano, fordi det gjorde de store komponistene som f. eks Beethoven. Dette kan være medvirkende årsaker til at klarinetten kan ha blitt utviklet for sent i den klassiske musikkhistorien til å få et ordentlig fotfeste som soloinstrument. Spørreundersøkelsen min blant komponistene underbygger denne konklusjonen.

Fiolinen og celloen fikk sin endelige form allerede på 1500-tallet, og de har alltid vært populære instrumenter. Klaveret fikk ikke sin endelige form før på 1800-tallet, men det fikk en umiddelbar popularitet. Det er derfor helt naturlig at det er skrevet mange verk for disse instrumentene. Som vi kan se av oversikten i kapittel 2 så ble de fleste instrumentene utviklet før klarinetten, men til tross for dette er det ikke komponert vesentlig mer repertoar for de fleste av de disse instrumentene. Derfor er det ikke nødvendigvis slik at grunnen til at klarinetten ikke er mye brukt som soloinstrument er fordi instrumentet ble utviklet for sent i den klassiske musikkhistorien til å få et ordentlig fotfeste som soloinstrument.

18. KONKLUSJON

Basert på hva jeg har funnet ut mener jeg at jeg kan komme med noen konklusjoner for hvilke faktorer som ligger til grunn for at klarinetten først og fremst er et viktig orkesterinstrument og ikke et viktig soloinstrument.

Klarinetten har hatt en fantastisk utvikling de siste 300 årene, fra Johann C. Denners primitive klarinett i buksbomved som kun hadde to klaffer, til dagens masseproduserte moderne klarinett. Det har vært mange merkelige og oppfinnsomme modeller, og man kan med et snev av sentimentalitet se tilbake på de utsmykkede arbeidene til de eldste instrumentmakerne.

Klarinetten var svært populær mellom 1780 og 1840, men det er først de ca. 80 siste årene at klarinetten virkelig har kommet til sin rett. Musikkutdanning er lettere tilgjengelig og alle som har lyst har mulighet til å få instruksjon. Mange av førsteårsstudentene på musikkutdanningsinstitusjonene har ingen problemer med å spille passasjer som de første klarinettvirtuosene ville betraktet som umulige å utføre. Dette er ikke utelukkende p.g.a. at instrumentet er vesentlig forbedret, men også fordi klarinettistenes tekniske nivå har hatt en naturlig stigning gjennom årenes løp. Det er ikke farlig å si at det aldri har vært flere dyktige klarinettister i verden enn det vi har i dag.

Jeg tror faktorene for at klarinetten først og fremst er et viktig orkesterinstrument og ikke et viktig soloinstrument har mye å gjøre med det faktum at mesteparten av klarinettens solorepertoar er skrevet på 1900-tallet. Jeg tror også det vil bli vanligere med klarinettsolister i årene fremover. Publikum trenger tid til å venne seg til det moderne tonespråket som ofte preger klarinettens sololitteratur fra 1900-tallet. Ellers må man også huske på at det ofte er slik at en del verk ikke blir populære før lenge etter komponistens død. Det er mange av nåtidens komponister som gjerne skriver verk for klarinetten, og klarinettister er også flinke til selv å bestille verk.

Man skal heller ikke undervurdere det faktum at tradisjoner er viktige, og at dette også er en av faktorene for at man oftest kan oppleve instrumenter som sang, klaver, fiolin og cello på konsertscenen, fremfor klarinett og de andre blåseinstrumentene som har lidd den samme skjebnen. Før klarinetten fikk sin endelige utforming i 1830 hadde instrumentet mange svakheter, og det var begrenset hva man kunne få til. Det er derfor en naturlig følge at det

ikke fantes så mange klarinettvirtuoser før dette. Hvis vi sammenligner med fiolinen så var den et etablert soloinstrument allerede i barokken

Man kan spørre seg hvorfor klarinetten ikke ble mer brukt som soloinstrument når den ble så populær blant komponistene i orkestersammenheng. Noe av grunnen til at den ble så populær som orkesterinstrument er nok ting jeg tidligere har nevnt i denne oppgaven; Klarinettens unike evne til å blande seg med de fleste instrumenter, klarinettens fleksibilitet og klarinettens store register både rent tonemessig og dynamisk. Klarinetten er også det instrumentet som finnes i flest utgaver og den utvidede klarinettfamilien gjør at klarinetten kan skape enda større kontraster p.g.a. sitt enorme register. En annen faktor er at de komponistene som vi i våre dager ser på som de store komponistene har gitt klarinetten en sentral rolle i orkesteret selv om de ikke har skrevet soloverk for instrumentet. Eksempler på dette er Beethoven, Tsjajkovskij, Mahler og Bartok.

Alt i alt ser klarinettens fremtid både som soloinstrument og orkesterinstrument veldig lovende ut. Det finnes mye musikk for instrumentet, men likevel så har klarinettister en del begrensninger når det gjelder repertoar siden den gikk glipp av renessansen og mesteparten av barokken. Jeg tror klarinettens popularitet er stigende. Basert på funnene mine virker det som at klarinetten kommer til å fortsette å være et viktig orkesterinstrument, men at den i tillegg vil bli oftere benyttet som soloinstrument. Instrumentet er vesentlig forbedret siden den først dukket opp på begynnelsen av 1700-tallet, og klarinetten har større muligheter for virtuost spill nå enn den hadde den gangen. Nåtidens klarinettister har tilgang på flotte instrumenter, uten svakheter, og det er få begrensninger for hva man kan spille på en klarinett.

19. KILDEHENVISNING:

Internett, datainnsamling:

Dette er en oversikt over hjemmesidene til de orkestrene jeg har tatt med i undersøkelsene mine.

http://www.en.wikipedia.org/wiki/List_of_symphony_orchestras, tilgang 24.april 2007.

<http://www.cso.org/>, tilgang 24.april 2007.

http://www.dr.dk/p2/ny_rso/rso/en/concerts/list.htm, tilgang 24.april 2007.

<http://www.waso.com.au/index.aspx>, tilgang 24.april 2007.

<http://www.cairo-symphony.com/>, tilgang 24.april 2007.

<http://www.tokyosymphony.com/concert/>, tilgang 24.april 2007.

<http://www.orchestredeparis.com/>, tilgang 24.april 2007.

<http://www.mphil.de/mphil/en/index.php>, tilgang 24.april 2007.

<http://www.nsobg.com/#>, tilgang 24.april 2007.

<http://www.ceskafilharmonie.cz/en/index.php>, tilgang 24.april 2007.

<http://www.erso.ee/>, tilgang 24.april 2007.

<http://www.hel2.fi/filharmonia/english/>, tilgang 24.april 2007.

<http://www.hunphilharmonic.org.hu/index.php?lang=en>, tilgang 24.april 2007.

<http://www.opl.lu/data/fr/index.php>, tilgang 24.april 2007.

<http://www.concertgebouworkest.nl/en/>, tilgang 24.april 2007.

<http://www.filharmonia.pl/>, tilgang 24.april 2007.

<http://www.musica.gulbenkian.pt/orquestra/>, tilgang 24.april 2007.

http://en.wikipedia.org/wiki/St._Petersburg_Philharmonic_Orchestra, tilgang 24.april 2007.

<http://www.wienerphilharmoniker.at/>, tilgang 24.april 2007.

<http://www.bbc.co.uk/wales/now/>, tilgang 24.april 2007.

<http://www.bso.bilkent.edu.tr/english/mainen.php>, tilgang 24.april 2007.

<http://www.ulster-orchestra.org.uk/archive/2006/arch0606.html>, tilgang 24.april 2007.

<http://www.bbc.co.uk/wales/now/>, tilgang 24.april 2007.

<http://www.bbc.co.uk/orchestras/symphonyorchestra/>, tilgang 24.april 2007.

<http://www.hkpo.com/eng/ticketing/list.php>, tilgang 24.april 2007.

http://www.osm.ca/en/index_concerts_concert.cfm?, tilgang 24.april 2007.

<http://www.defilharmonie.be/>, tilgang 24.april 2007.

<http://www.sinfonia.is/>, tilgang 24.april 2007.

<http://www.santacecilia.it/scw/servlet/Controller?gerarchia=01.03.01>, tilgang 24.april 2007.

http://www.musikkollegium.ch/index_konzerte.html, tilgang 24.april 2007.

<http://www.filharmonia.sk/index.php?> , tilgang 24.april 2007.

<http://www.gaso.ru/concerts/noabon/>, tilgang 24.april 2007.

<http://www.ofj.com.mx/temporada.htm#1>, tilgang 24.april 2007.

<http://www.malaysianphilharmonic.com/season.php>, tilgang 24.april 2007.

<http://www.culturalcenter.gov.ph/res-PPO-cal.htm>, tilgang 24.april 2007.

<http://www.sso.org.sg/>, tilgang 24.april 2007.

<http://www.nzso.co.nz/home>, tilgang 24.april 2007.

<http://www.ipo.co.il/>, tilgang 24.april 2007.

<http://www.bpo.org/events.aspx>, tilgang 24.april 2007.

<http://www.kso.no>, tilgang 24.april 2007.

<http://www.sso.no>, tilgang 24.april 2007.

<http://www.tso.no>, tilgang 24.april 2007.

<http://www.filharmonien.no/>, tilgang 24.april 2007.

<http://www.oslophil.com/>, tilgang 24.april 2007.

<http://www.nrk.no/musikk/kork/>, tilgang 24.april 2007.

<http://www.mso.se/>, tilgang 24.april 2007.

<http://www.helsingborgssymfoniorkester.se/>, tilgang 24.april 2007.

<http://www.symfoniorkestern.nu/>, tilgang 24.april 2007.

<http://www.gso.se/>, tilgang 24.april 2007.

<http://www.konserthuset.se/>, tilgang 24.april 2007.

Internett, artikler:

Churmanteyev Anton 2006: *Mozart: Concerto in A major for Clarinet and Orchestra, K.622*,

http://english.taipei.gov.tw/tso/index.jsp?categid=308_kilde, tilgang 24.april 2007

Fröst Martin 2006: Intervju, <http://www.youtube.com/watch?v=17DKJziXppQ>, tilgang 24.april 2007

Shackleton Nicholas 2006: *II The clarinet of Western art music, 1. The clarinet family, 3. Compass, registers and intonation, 4. Organological history, 6. Musical history*,

<http://www.grovemusic.com> ,tilgang 24.april 2007.

<http://www.en.wikipedia.org/wiki/Clarinet> 2006, tilgang 24.april 2007.

Referanser: Bessaraboff Nicholastilgang 1941: *Ancient European Musical Instruments*

Dr. Pino David 1998: *The Clarinet and Clarinet Playing*

Rendall F. Geoffrey 1957: *The Clarinet, some notes on its history and construction*

Shackleton Nicholas 2006: *II The clarinet of Western art music, 1. The clarinet family,*

<http://www.grovemusic.com>, tilgang 24.april 2007

Greenfield Edward: http://www.hyperion-records.co.uk/artist_page.asp?name=collins,

tilgang 24.april 2007

<http://www.martinfrost.se>, tilgang 24.april 2007

EMI classics 1996-2000: <http://www.emiclassics.com/artists/biogs/smeb.html>, tilgang 24.april 2007

<http://www.buffet-crampon.com>, tilgang 24.april 2007

Bøker:

Brymer Jack 1979: *Yehudi Menuhin music guides, Clarinet*

ISBN: Cased :0 356 08414 0

Limp: 0 356 08415 9

Farstad, Per Kjetil 2000: *German Galant Lute Music in the 18th Century*, Göteborg

Universitet, Nr. 58, 2000

Halvorsen Knut, Nilsson Jan-Evert 1984: *Å forske* ISBN: 82-7302 169-6

Hauge Lars Steinar 2001: *Vitenskap og sannhet. En innføring i vitenskapsteori.* ISBN: 82-7634-355-4 (s. 34-36)

Jacobsen Dag Ingvar 2000: *Hvordan gjennomføre undersøkelser - Innføring i samfunnsvitenskapelig metode* (s.115-117, 150-153, 268-269) ISBN: 82-7634-292-2

Lawson Colin 1996: *Cover Clarinet Classics CC0015 : A Grand Duo, The Early Romantics* (s.5-9)

Mar Norman Del 1981, 1983: *Anatomy of the orchestra* (s.140, 147-153, 173-176, 192-204)

ISBN: 520-05062-2

Mikkelsen Kari (redaktør) 1978: *Cappelens musikkleksikon bind 4* (s.133-135) ISBN: 82-02-03687-9

Mordden Ethan 1980: *A guide to orchestral music* (s.111, 114, 142-143, 347, 443) ISBN: 0-19-50286-1

Navarro Joaquin, LibriArte1997: *Instrumentenes verden* (s. 6-9, 12-13, 18-66, 74-96) ISBN: 82-445-0195-2

Peysner Joan 1986: *The Orchestra, Origins and transformations* (s.50-53, 70, 145, 152-153, 173-176, 186-189, 254-282) ISBN: 0-8230-8385-3

Rendall F. Geoffrey 1971: *The Clarinet, some notes on its history and construction* (s. 71-117, 167-183)

ISBN: 0-510-36701-1

ISBN: 0-510-36700-3 Pbk.

ISBN: 0 393-02164-5 (USA)

Stein Keith 1985: *The Art of Clarinet Playing* (s.5-6) ISBN: 0-87487-023-2

Annet:

Nordhagen Stig: *Repertoarliste for klarinett*

Spørreundersøkelse blant klarinettister og komponister

20. APPENDIX:

1. Oversikt over hvilke orkestre som er undersøkt

Antall orkestre: 47
Orkester
BBC national orchestra of Wales
BBC scottish symphony orchestra
BBC symphony orchestra
Bergen filharmoniske orkester
Bilkent symphony orchestra
Boston symphony orchestra
Cairo symphony orchestra
Calouste Gullbenkian Foundation
Chicago Symphony Orchestra
Czech philharmonic orchestra
Danish national symphony orchestra
Estonian national symphony orchestra
Filharmonica de Jalisco
Göteborg symfoniorkester
Helsingborg symfoniorkester
Helsinki philharmonic orchestra
Hong Kong philharmonic orchestra
Hungarian national philharmonic orchestra
Icelandic symphony orchestra
Israel philharmonic orchestra
Koninklijk Concertgebouw orkest
Kringkastningsorkesteret
Kristiansand symfoniorkester
Malaysian philharmonic orchestra
Malmö symfoniorkester
Münchner philharmoniker orchestra, der orchester der stadt
New symphony orchestra, Bulgaria
New Zealand symphony orchestra
Norrköping symfoniorkester
Orchestra dell Accademia nazionale di Santa Cecilia
Orchestre de Paris
Orchestre Philharmonique du Luxembourg
Orchestre symphonique de Montréal
Oslo filharmoniske orkester
Royal Flemish Philharmonic
Singapore symphony orchestra
Slovak Philharmonic orchestra
State academic symphony orchestra of the Russian federation
Stavanger symfoniorkester
Stockholm kongelige filharmoniske orkester
Symphony orchestra of India
The West Australian Symphony Orchestra
Tokyo symphony orchestra
Trondheim symfoniorkester
Ulster orchestra
Warsaw philharmonic
Wienerphilharmoniker

2. Resultater av datainnsamling for hvert enkelt orkester

Sum of Antall konserter		
Orkester	Instrument	Total
Israel philharmonic orchestra	Sang	150
	Fiolin	51
	Klaver	43
	Annet	17
	Uten solist	14
	Harpe	4
	Cello	3
	Bratsj	1
	Obo	1
	Kontrabass	1
	Fløyte	1
	Cembalo	1
	Klarinett	1
Euphonium	1	
Israel philharmonic orchestra Total		289
Wienerphilharmoniker	Uten solist	108
	Klaver	27
	Sang	22
	Fiolin	12
	Annet	3
	Trompet	2
	Klarinett	1
Wienerphilharmoniker Total		175
Orchestra dell Accademia nazionale di Santa Cecilia	Sang	55
	Uten solist	32
	Klaver	30
	Fiolin	24
	Cello	7
	Annet	3
	Horn	3
	Bratsj	2
Orchestra dell Accademia nazionale di Santa Cecilia Total		156
Estonian national symphony orchestra	Sang	104
	Klaver	17
	Fiolin	7
	Cello	6
	Annet	2
	Klarinett	2
	Uten solist	2
	Trombone	2
	Orgel	1
	Horn	1
Estonian national symphony orchestra Total		144
Orchestre de Paris	Sang	61
	Klaver	29
	Fiolin	21
	Cello	8
	Uten solist	8
	Orgel	6
	Annet	1
	Harpe	1
Orchestre de Paris Total		135

Sum of Antall konserter		
Orkester	Instrument	Total
Münchner philharmonicer orchestra, der orchester der stad	Sang	55
	Uten solist	26
	Fiolin	23
	Klaver	17
	Kontrabass	4
	Cello	2
	Fløyte	2
	Harpe	2
Münchner philharmonicer orchestra, der orchester der stad Total		131
Chicago Symphony Orchestra	Sang	48
	Fiolin	29
	Klaver	25
	Uten solist	10
	Fløyte	4
	Trompet	4
	Cello	3
Chicago Symphony Orchestra Total		123
Slovak Philharmonic orchestra	Sang	44
	Fiolin	28
	Klaver	17
	Horn	8
	Uten solist	7
	Cello	5
	Annet	4
	Gitar	1
	Cembalo	1
	Harpe	1
	Fløyte	1
	Trompet	1
Slovak Philharmonic orchestra Total		118
Czech philharmonic orchestra	Sang	52
	Uten solist	22
	Klaver	16
	Fiolin	8
	Cello	5
	Harpe	3
	Orgel	3
	Annet	2
	Slagverk	2
	Fløyte	1
Trompet	1	
Czech philharmonic orchestra Total		115

Sum of Antall konserter		
Orkester	Instrument	Total
Tokyo symphony orchestra	Sang	53
	Klaver	15
	Fiolin	12
	Fløyte	3
	Uten solist	3
	Trompet	3
	Klarinett	3
	Slagverk	3
	Cembalo	2
	Orgel	2
	Horn	2
	Cello	1
	Tuba	1
	Trombone	1
	Sax	1
	Obo	1
Kontrabass	1	
Harpe	1	
Fagott	1	
Tokyo symphony orchestra Total		109
Warsaw philharmonic	Sang	39
	Klaver	22
	Fiolin	11
	Uten solist	10
	Annet	5
	Cello	3
	Blokkfløyte/traverso	2
	Fløyte	2
	Trompet	2
	Slagverk	2
	Kontrabass	1
	Fagott	1
	Harpe	1
	Warsaw philharmonic Total	
Calouste Gullbenkian Foundation	Sang	49
	Klaver	18
	Fiolin	11
	Cello	6
	Uten solist	5
	Obo	3
	Kontrabass	2
	Klarinett	2
Trompet	1	
Calouste Gullbenkian Foundation Total		97

Sum of Antall konserter		
Orkester	Instrument	Total
Malaysian philharmonic orchestra	Klaver	22
	Uten solist	20
	Fiolin	18
	Sang	5
	Bratsj	4
	Cello	4
	Obo	3
	Kontrabass	3
	Blokkfløytesolister/traverso	2
	Annet	1
Malaysian philharmonic orchestra Total		82
Koninklijk Concertgebeworkest	Sang	50
	Uten solist	10
	Klaver	10
	Annet	4
	Fiolin	4
Koninklijk Concertgebeworkest Total		78
BBC scottish symphony orchestra	Sang	33
	Uten solist	13
	Klaver	12
	Fiolin	5
	Cello	3
	Klarinett	2
	Bratsj	1
	Sax	1
	Obo	1
	Kontrabass	1
	Harpe	1
	Slagverk	1
	Annet	1
	Solist ikke bestemt	1
	Engelsk horn	1
BBC scottish symphony orchestra Total		77
Hong Kong philharmonic orchestra	Sang	24
	Fiolin	12
	Cello	8
	Klaver	8
	Sax	8
	Uten solist	5
	Annet	4
	Slagverk	3
	Trompet	2
	Orgel	1
Hong Kong philharmonic orchestra Total		75

Sum of Antall konserter		
Orkester	Instrument	Total
Danish national symphony orchestra	Sang	28
	Fiolin	14
	Klaver	9
	Uten solist	6
	Cello	5
	Annet	2
	Orgel	2
	Klarinett	1
	Slagverk	1
	Trompet	1
Danish national symphony orchestra Total		69
Stockholm kongelige filharmoniske orkester	Sang	27
	Uten solist	11
	Fiolin	9
	Klaver	6
	Trompet	4
	Akkordeon	2
	Annet	2
	Fløyte	2
	Klarinett	1
	Obo	1
	Cello	1
	Sax	1
	Bratsj	1
Stockholm kongelige filharmoniske orkester Total		68
Orchestre symphonique de Montréal	Sang	27
	Uten solist	10
	Klaver	10
	Fiolin	7
	Sax	4
	Annet	3
	Trompet	2
	Slagverk	1
	Trombone	1
	Cello	1
Orchestre symphonique de Montréal Total		66
The West Australian Symphony Orchestra	Sang	20
	Klaver	13
	Uten solist	8
	Fiolin	8
	Cello	4
	Trompet	4
	Slagverk	3
	Annet	2
	Akkordeon	1
	Klarinett	1
The West Australian Symphony Orchestra Total		64

Sum of Antall konserter		
Orkester	Instrument	Total
Boston symphony orchestra	Uten solist	26
	Sang	12
	Fiolin	12
	Klaver	7
	Cello	2
	Sax	2
	Klarinett	1
Boston symphony orchestra Total		62
Malmö symfoniorkester	Sang	20
	Uten solist	12
	Klaver	9
	Fiolin	8
	Cello	4
	Fløyte	2
	Gitar	1
	Klarinett	1
	Trombone	1
	Harpe	1
	Trompet	1
	Annet	1
Malmö symfoniorkester Total		61
Ulster orchestra	Sang	15
	Klaver	14
	Annet	11
	Fiolin	6
	Uten solist	5
	Cello	4
	Orgel	2
	Gitar	1
	Klarinett	1
	Trompet	1
Ulster orchestra Total		60
Filharmonica de Jalisco	Sang	39
	Uten solist	4
	Klaver	4
	Fiolin	4
	Gitar	2
	Fløyte	2
	Obo	2
Filharmonica de Jalisco Total		57
Hungarian national philharmonic orchestra	Sang	26
	Uten solist	14
	Klaver	14
	Fiolin	2
	Cello	1
Hungarian national philharmonic orchestra Total		57

Sum of Antall konserter		
Orkester	Instrument	Total
Cairo symphony orchestra	Sang	29
	Fiolin	8
	Klaver	8
	Cello	3
	Fløyte	2
	Klarinett	2
	Uten solist	1
	Trompet	1
	Trombone	1
	Fagott	1
Cairo symphony orchestra Total		56
Göteborg symfoniorkester	Sang	27
	Fiolin	8
	Uten solist	6
	Klaver	6
	Cello	3
	Annet	2
	Obo	1
	Trompet	1
Göteborg symfoniorkester Total		54
Orchestre Philharmonique du Luxembourg	Sang	13
	Uten solist	8
	Klaver	8
	Fiolin	8
	Cello	2
	Fagott	2
	Klarinett	2
	Obo	2
	Fløyte	2
	Euphonium	1
	Horn	1
	Harpe	1
	Slagverk	1
	Trompet	1
	Annet	1
	Gitar	1
Orchestre Philharmonique du Luxembourg Total		54
Icelandic symphony orchestra	Sang	18
	Solist ikke bestemt	13
	Klaver	8
	Uten solist	5
	Sax	4
	Fiolin	3
	Fløyte	2
	Cello	1
Icelandic symphony orchestra Total		54

Sum of Antall konserter		
Orkester	Instrument	Total
New Zealand symphony orchestra	Sang	11
	Fiolin	9
	Cello	7
	Klaver	6
	Harpe	6
	Uten solist	5
	Obo	5
	Trompet	2
	Akkordeon	1
	Annet	1
New Zealand symphony orchestra Total		53
Bilkent symphony orchestra	Klaver	19
	Fiolin	9
	Uten solist	7
	Sang	5
	Cello	3
	Fløyte	2
	Horn	1
	Harpe	1
Bilkent symphony orchestra Total		47
Kristiansand symfoniorkester	Sang	15
	Fiolin	11
	Uten solist	5
	Klaver	5
	Annet	4
	Cello	2
	Akkordeon	1
	Klarinett	1
	Trompet	1
	Gitar	1
Kristiansand symfoniorkester Total		46
Stavanger symfoniorkester	Sang	23
	Klaver	6
	Fiolin	5
	Uten solist	4
	Trompet	3
	Annet	1
	Slagverk	1
Cello	1	
Stavanger symfoniorkester Total		44
Kringkastningsorkesteret	Uten solist	20
	Annet	15
	Sang	3
	Klaver	2
	Fiolin	1
	Trompet	1
Obo	1	
Kringkastningsorkesteret Total		43

Sum of Antall konserter		
Orkester	Instrument	Total
Oslo filharmoniske orkester	Fiolin	9
	Sang	9
	Uten solist	7
	Klaver	6
	Annet	4
	Cello	2
	Orgel	2
	Bratsj	1
	Fløyte	1
	Klarinett	1
	Trompet	1
Oslo filharmoniske orkester Total		43
Helsingborg symfoniorkester	Sang	15
	Uten solist	6
	Klaver	4
	Fiolin	4
	Cello	3
	Bratsj	1
	Klarinett	1
Helsingborg symfoniorkester Total		34
Norrköping symfoniorkester	Fiolin	8
	Uten solist	7
	Sang	6
	Klaver	3
	Cello	2
	Annet	1
	Cembalo	1
	Tuba	1
	Trombone	1
	Obo	1
	Trompet	1
Norrköping symfoniorkester Total		32
Helsinki philharmonic orchestra	Sang	7
	Uten solist	6
	Klaver	6
	Fiolin	6
	Cello	2
	Fløyte	2
	Gitar	1
	Trombone	1
Helsinki philharmonic orchestra Total		31
Bergen filharmoniske orkester	Sang	7
	Fiolin	6
	Klaver	5
	Uten solist	4
	Annet	2
	Trompet	1
	Klarinett	1
	Slagverk	1
	Fløyte	1
	Harpe	1
	Cello	1
Bergen filharmoniske orkester Total		30

Sum of Antall konserter		
Orkester	Instrument	Total
Royal Flemish Philharmonic	Solist ikke bestemt	11
	Annet	4
	Klaver	3
	Fiolin	3
	Sang	2
	Uten solist	2
	Bratsj	1
	Cello	1
Royal Flemish Philharmonic Total		27
Trondheim symfoniorkester	Sang	10
	Klaver	7
	Uten solist	4
	Annet	2
	Fiolin	2
	Cello	1
Trondheim symfoniorkester Total		26
BBC national orchestra of Wales	Sang	6
	Uten solist	4
	Klaver	4
	Cello	3
	Fiolin	3
	Bratsj	1
	Horn	1
	Harpe	1
	Orgel	1
	Annet	1
BBC national orchestra of Wales Total		25
BBC symphony orchestra	Sang	8
	Fiolin	7
	Klaver	2
	Sax	1
	Uten solist	1
	Klarinett	1
	Horn	1
BBC symphony orchestra Total		21
State academic symphony orchestra of the Russian federation	Uten solist	11
	Fiolin	4
	Cello	3
	Bratsj	1
	Klaver	1
State academic symphony orchestra of the Russian federation Total		20
Singapore symphony orchestra	Fiolin	4
	Uten solist	3
	Annet	2
	Klaver	2
	Cello	1
Singapore symphony orchestra Total		12

Sum of Antall konserter		
Orkester	Instrument	Total
Symphony orchestra of India	Fiolin	4
	Uten solist	2
	Klaver	2
	Klarinett	1
	Sang	1
Symphony orchestra of India Total		10
New symphony orchestra, Bulgaria	Uten solist	2
	Fiolin	2
	Klaver	2
	Cello	1
	Sang	1
	Klarinett	1
New symphony orchestra, Bulgaria Total		9
Grand Total		3340

3. Resultater av datainnsamling for hvert enkelt instrument

Sum of Antall konserter		
Instrument	Orkester	Total
Sang	Israel philharmonic orchestra	150
	Estonial national symphony orchestra	104
	Orchestre de Paris	61
	Münchner philharmoniker orchestra , der orchester der stadt	55
	Orchestra dell Accademia nazionale di Santa Cecilia	55
	Tokyo symphony orchestra	53
	Czech philharmonic orchestra	52
	Koninklijk Concertgebeworkest	50
	Calouste Gullbenkian Foundation	49
	Chicago Symphony Orchestra	48
	Slovak Philharmonic orchestra	44
	Filharmonica de Jalisco	39
	Warsaw philharmonic	39
	BBC scottish symphony orchestra	33
	Cairo symphony orchestra	29
	Danish national symphony orchestra	28
	Stockholm kongelige filharmoniske orkester	27
	Göteborg symfoniorkester	27
	Orchestre symphonique de Montréal	27
	Hungarian national philharmonic orchestra	26
	Hong Kong philharmonic orchestra	24
	Stavanger symfoniorkester	23
	Wienerphilharmoniker	22
	The West Australian Symphony Orchestra	20
	Malmö symfoniorkester	20
	Icelandic symphony orchestra	18
	Ulster orchestra	15
	Helsingborg symfoniorkester	15
	Kristiansand symfoniorkester	15
	Orchestre Philharmonique du Luxembourg	13
	Boston symphony orchestra	12
	New Zealand symphony orchestra	11
	Trondheim symfoniorkester	10
	Oslo filharmoniske orkester	9
BBC symphony orchestra	8	
Bergen filharmoniske orkester	7	
Helsinki philharmonic orchestra	7	
BBC national orchestra of Wales	6	
Norrköping symfoniorkester	6	
Malaysian philharmonic orchestra	5	
Bilkent symphony orchestra	5	
Kringkastningsorkesteret	3	
Royal Flemish Philharmonic	2	
Symphony orchestra of India	1	
New symphony orchestra, Bulgaria	1	
Sang Total		1274

Sum of Antall konserter		
Instrument	Orkester	Total
Sang Total		1274
Klaver	Israel philharmonic orchestra	43
	Orchestra dell Accademia nazionale di Santa Cecilia	30
	Orchestre de Paris	29
	Wienerphilharmoniker	27
	Chicago Symphony Orchestra	25
	Malaysian philharmonic orchestra	22
	Warsaw philharmonic	22
	Bilkent symphony orchestra	19
	Calouste Gullbenkian Foundation	18
	Slovak Philharmonic orchestra	17
	Münchner philharmoniker orchestra , der orchester der stadt	17
	Estonian national symphony orchestra	17
	Czech philharmonic orchestra	16
	Tokyo symphony orchestra	15
	Hungarian national philharmonic orchestra	14
	Ulster orchestra	14
	The West Australian Symphony Orchestra	13
	BBC scottish symphony orchestra	12
	Koninklijk Concertgebeworkest	10
	Orchestre symphonique de Montréal	10
	Malmö symfoniorkester	9
	Danish national symphony orchestra	9
	Hong Kong philharmonic orchestra	8
	Cairo symphony orchestra	8
	Icelandic symphony orchestra	8
	Orchestre Philharmonique du Luxembourg	8
	Trondheim symfoniorkester	7
	Boston symphony orchestra	7
	Stockholm kongelige filharmoniske orkester	6
	Göteborg symfoniorkester	6
	Stavanger symfoniorkester	6
	Oslo filharmoniske orkester	6
	New Zealand symphony orchestra	6
	Helsinki philharmonic orchestra	6
	Kristiansand symfoniorkester	5
	Bergen filharmoniske orkester	5
	Filharmonica de Jalisco	4
	BBC national orchestra of Wales	4
	Helsingborg symfoniorkester	4
	Royal Flemish Philharmonic	3
	Norrköping symfoniorkester	3
	Singapore symphony orchestra	2
	New symphony orchestra, Bulgaria	2
	Kringkastningsorkesteret	2
	Symphony orchestra of India	2
	BBC symphony orchestra	2
	State academic symphony orchestra of the Russian federation	1
Klaver Total		529

Sum of Antall konserter		
Instrument	Orkester	Total
Uten solist	Wienerphilharmoniker	108
	Orchestra dell Accademia nazionale di Santa Cecilia	32
	Boston symphony orchestra	26
	Münchener philharmoniker orchestra , der orchester der stadt	26
	Czech philharmonic orchestra	22
	Kringkastningsorkesteret	20
	Malaysian philharmonic orchestra	20
	Hungarian national philharmonic orchestra	14
	Israel philharmonic orchestra	14
	BBC scottish symphony orchestra	13
	Malmö symfoniorkester	12
	Stockholm kongelige filharmoniske orkester	11
	State academic symphony orchestra of the Russian federation	11
	Warsaw philharmonic	10
	Koninklijk Concertgebeworkest	10
	Chicago Symphony Orchestra	10
	Orchestre symphonique de Montréal	10
	Orchestre Philharmonique du Luxembourg	8
	Orchestre de Paris	8
	The West Australian Symphony Orchestra	8
	Norrköping symfoniorkester	7
	Oslo filharmoniske orkester	7
	Bilkent symphony orchestra	7
	Slovak Philharmonic orchestra	7
	Göteborg symfoniorkester	6
	Danish national symphony orchestra	6
	Helsingborg symfoniorkester	6
	Helsinki philharmonic orchestra	6
	Calouste Gullbenkian Foundation	5
	Kristiansand symfoniorkester	5
	Icelandic symphony orchestra	5
	Ulster orchestra	5
	New Zealand symphony orchestra	5
	Hong Kong philharmonic orchestra	5
	Stavanger symfoniorkester	4
	Filharmonica de Jalisco	4
Trondheim symfoniorkester	4	
BBC national orchestra of Wales	4	
Bergen filharmoniske orkester	4	
Tokyo symphony orchestra	3	
Singapore symphony orchestra	3	
Royal Flemish Philharmonic	2	
New symphony orchestra, Bulgaria	2	
Symphony orchestra of India	2	
Estonian national symphony orchestra	2	
BBC symphony orchestra	1	
Cairo symphony orchestra	1	
Uten solist Total		511

Sum of Antall konserter		
Instrument	Orkester	Total
Fiolin	Israel philharmonic orchestra	51
	Chicago Symphony Orchestra	29
	Slovak Philharmonic orchestra	28
	Orchestra dell Accademia nazionale di Santa Cecilia	24
	Münchner philharmoniker orchestra , der orchester der stadt	23
	Orchestre de Paris	21
	Malaysian philharmonic orchestra	18
	Danish national symphony orchestra	14
	Boston symphony orchestra	12
	Hong Kong philharmonic orchestra	12
	Tokyo symphony orchestra	12
	Wienerphilharmoniker	12
	Kristiansand symfoniorkester	11
	Calouste Gullbenkian Foundation	11
	Warsaw philharmonic	11
	Stockholm kongelige filharmoniske orkester	9
	Oslo filharmoniske orkester	9
	Bilkent symphony orchestra	9
	New Zealand symphony orchestra	9
	Göteborg symfoniorkester	8
	Czech philharmonic orchestra	8
	Malmö symfoniorkester	8
	Cairo symphony orchestra	8
	Norrköping symfoniorkester	8
	The West Australian Symphony Orchestra	8
	Orchestre Philharmonique du Luxembourg	8
	BBC symphony orchestra	7
	Estonian national symphony orchestra	7
	Orchestre symphonique de Montréal	7
	Ulster orchestra	6
	Bergen filharmoniske orkester	6
	Helsinki philharmonic orchestra	6
	BBC scottish symphony orchestra	5
	Stavanger symfoniorkester	5
	Koninklijk Concertgebeworkest	4
	Filharmonica de Jalisco	4
	Helsingborg symfoniorkester	4
	Symphony orchestra of India	4
	Singapore symphony orchestra	4
	State academic symphony orchestra of the Russian federation	4
Royal Flemish Philharmonic	3	
Icelandic symphony orchestra	3	
BBC national orchestra of Wales	3	
New symphony orchestra, Bulgaria	2	
Hungarian national philharmonic orchestra	2	
Trondheim symfoniorkester	2	
Kringkastningsorkesteret	1	
Fiolin Total		470

Sum of Antall konserter		
Instrument	Orkester	Total
Cello	Hong Kong philharmonic orchestra	8
	Orchestre de Paris	8
	New Zealand symphony orchestra	7
	Orchestra dell Accademia nazionale di Santa Cecilia	7
	Estonian national symphony orchestra	6
	Calouste Gullbenkian Foundation	6
	Danish national symphony orchestra	5
	Slovak Philharmonic orchestra	5
	Czech philharmonic orchestra	5
	Malmö symfoniorkester	4
	Ulster orchestra	4
	The West Australian Symphony Orchestra	4
	Malaysian philharmonic orchestra	4
	Göteborg symfoniorkester	3
	Israel philharmonic orchestra	3
	Warsaw philharmonic	3
	Helsingborg symfoniorkester	3
	BBC scottish symphony orchestra	3
	State academic symphony orchestra of the Russian federation	3
	Chicago Symphony Orchestra	3
	Cairo symphony orchestra	3
	BBC national orchestra of Wales	3
	Bilkent symphony orchestra	3
	Norrköping symfoniorkester	2
	Münchner philharmoniker orchestra , der orchester der stadt	2
	Boston symphony ochestra	2
	Kristiansand symfoniorkester	2
	Orchestre Philharmonique du Luxembourg	2
	Oslo filharmoniske orkester	2
	Helsinki philharmonic orchestra	2
	Stockholm kongelige filharmoniske orkester	1
	Royal Flemish Philharmonic	1
	Trondheim symfoniorkester	1
	Bergen filharmoniske orkester	1
	Hungarian national philharmonic orchestra	1
	Singapore symphony orchestra	1
New symphony orchestra, Bulgaria	1	
Stavanger symfoniorkester	1	
Icelandic symphony orchestra	1	
Orchestre symphonique de Montréal	1	
Tokyo symphony orchestra	1	
Cello Total		128

Sum of Antall konserter		
Instrument	Orkester	Total
Annet	Israel philharmonic orchestra	17
	Kringkastningsorkesteret	15
	Ulster orchestra	11
	Warsaw philharmonic	5
	Royal Flemish Philharmonic	4
	Oslo filharmoniske orkester	4
	Slovak Philharmonic orchestra	4
	Kristiansand symfoniorkester	4
	Hong Kong philharmonic orchestra	4
	Koninklijk Concertgebeworkest	4
	Wienerphilharmoniker	3
	Orchestra dell Accademia nazionale di Santa Cecilia	3
	Orchestre symphonique de Montréal	3
	Stockholm kongelige filharmoniske orkester	2
	Danish national symphony orchestra	2
	The West Australian Symphony Orchestra	2
	Göteborg symfoniorkester	2
	Singapore symphony orchestra	2
	Trondheim symfoniorkester	2
	Estonian national symphony orchestra	2
	Bergen filharmoniske orkester	2
	Czech philharmonic orchestra	2
	Malaysian philharmonic orchestra	1
	BBC scottish symphony orchestra	1
	Orchestre de Paris	1
	Stavanger symfoniorkester	1
	BBC national orchestra of Wales	1
	New Zealand symphony orchestra	1
	Norrköping symfoniorkester	1
	Malmö symfoniorkester	1
Orchestre Philharmonique du Luxembourg	1	
Annet Total		108

Sum of Antall konserter		
Instrument	Orkester	Total
Trompet	Stockholm kongelige filharmoniske orkester	4
	The West Australian Symphony Orchestra	4
	Chicago Symphony Orchestra	4
	Stavanger symfoniorkester	3
	Tokyo symphony orchestra	3
	Wienerphilharmoniker	2
	Warsaw philharmonic	2
	New Zealand symphony orchestra	2
	Hong Kong philharmonic orchestra	2
	Orchestre symphonique de Montréal	2
	Calouste Gullbenkian Foundation	1
	Slovak Philharmonic orchestra	1
	Ulster orchestra	1
	Cairo symphony orchestra	1
	Orchestre Philharmonique du Luxembourg	1
	Danish national symphony orchestra	1
	Kristiansand symfoniorkester	1
	Czech philharmonic orchestra	1
	Oslo filharmoniske orkester	1
	Kringkastningsorkesteret	1
	Bergen filharmoniske orkester	1
	Norrköping symfoniorkester	1
Malmö symfoniorkester	1	
Göteborg symfoniorkester	1	
Trompet Total		42
Fløyte	Chicago Symphony Orchestra	4
	Tokyo symphony orchestra	3
	Stockholm kongelige filharmoniske orkester	2
	Malmö symfoniorkester	2
	Helsinki philharmonic orchestra	2
	Bilkent symphony orchestra	2
	Münchner philharmoniker orchestra , der orkester der stadt	2
	Warsaw philharmonic	2
	Cairo symphony orchestra	2
	Filharmonica de Jaisco	2
	Orchestre Philharmonique du Luxembourg	2
	Icelandic symphony orchestra	2
	Israel philharmonic orchestra	1
	Oslo filharmoniske orkester	1
	Czech philharmonic orchestra	1
	Bergen filharmoniske orkester	1
Slovak Philharmonic orchestra	1	
Fløyte Total		32

Sum of Antall konserter		
Instrument	Orkester	Total
Klarinett	Tokyo symphony orchestra	3
	Orchestre Philharmonique du Luxembourg	2
	Cairo symphony orchestra	2
	Estonian national symphony orchestra	2
	BBC scottish symphony orchestra	2
	Calouste Gullbenkian Foundation	2
	Stockholm kongelige filharmoniske orkester	1
	Danish national symphony orchestra	1
	The West Australian Symphony Orchestra	1
	Boston symphony orchestra	1
	Ulster orchestra	1
	Israel philharmonic orchestra	1
	Wienerphilharmoniker	1
	Kristiansand symfoniorkester	1
	Oslo filharmoniske orkester	1
	Bergen filharmoniske orkester	1
	BBC symphony orchestra	1
	Symphony orchestra of India	1
	New symphony orchestra, Bulgaria	1
Helsingborg symfoniorkester	1	
Malmö symfoniorkester	1	
Klarinett Total		28
Solist ikke bestemt	Icelandic symphony orchestra	13
	Royal Flemish Philharmonic	11
	BBC scottish symphony orchestra	1
Solist ikke bestemt Total		25
Harpe	New Zealand symphony orchestra	6
	Israel philharmonic orchestra	4
	Czech philharmonic orchestra	3
	Münchner philharmoniker orchestra , der orkester der stadt	2
	Malmö symfoniorkester	1
	Slovak Philharmonic orchestra	1
	Tokyo symphony orchestra	1
	Warsaw philharmonic	1
	BBC scottish symphony orchestra	1
	Orchestre Philharmonique du Luxembourg	1
	Orchestre de Paris	1
	Bilkent symphony orchestra	1
	Bergen filharmoniske orkester	1
	BBC national orchestra of Wales	1
	Harpe Total	

Sum of Antall konserter		
Instrument	Orkester	Total
Sax	Hong Kong philharmonic orchestra	8
	Icelandic symphony orchestra	4
	Orchestre symphonique de Montréal	4
	Boston symphony orchestra	2
	Stockholm kongelige filharmoniske orkester	1
	Tokyo symphony orchestra	1
	BBC scottish symphony orchestra	1
	BBC symphony orchestra	1
Sax Total		22
Obo	New Zealand symphony orchestra	5
	Malaysian philharmonic orchestra	3
	Calouste Gullbenkian Foundation	3
	Orchestre Philharmonique du Luxembourg	2
	Filharmonica de Jalisco	2
	Stockholm kongelige filharmoniske orkester	1
	BBC scottish symphony orchestra	1
	Tokyo symphony orchestra	1
	Israel philharmonic orchestra	1
	Kringkastningsorkesteret	1
	Norrköping symfoniorkester	1
	Göteborg symfoniorkester	1
Obo Total		22
Orgel	Orchestre de Paris	6
	Czech philharmonic orchestra	3
	Oslo filharmoniske orkester	2
	Ulster orchestra	2
	Tokyo symphony orchestra	2
	Danish national symphony orchestra	2
	BBC national orchestra of Wales	1
	Hong Kong philharmonic orchestra	1
	Estonian national symphony orchestra	1
Orgel Total		20
Slagverk	The West Australian Symphony Orchestra	3
	Hong Kong philharmonic orchestra	3
	Tokyo symphony orchestra	3
	Czech philharmonic orchestra	2
	Warsaw philharmonic	2
	Bergen filharmoniske orkester	1
	Danish national symphony orchestra	1
	Orchestre symphonique de Montréal	1
	BBC scottish symphony orchestra	1
	Orchestre Philharmonique du Luxembourg	1
Stavanger symfoniorkester	1	
Slagverk Total		19

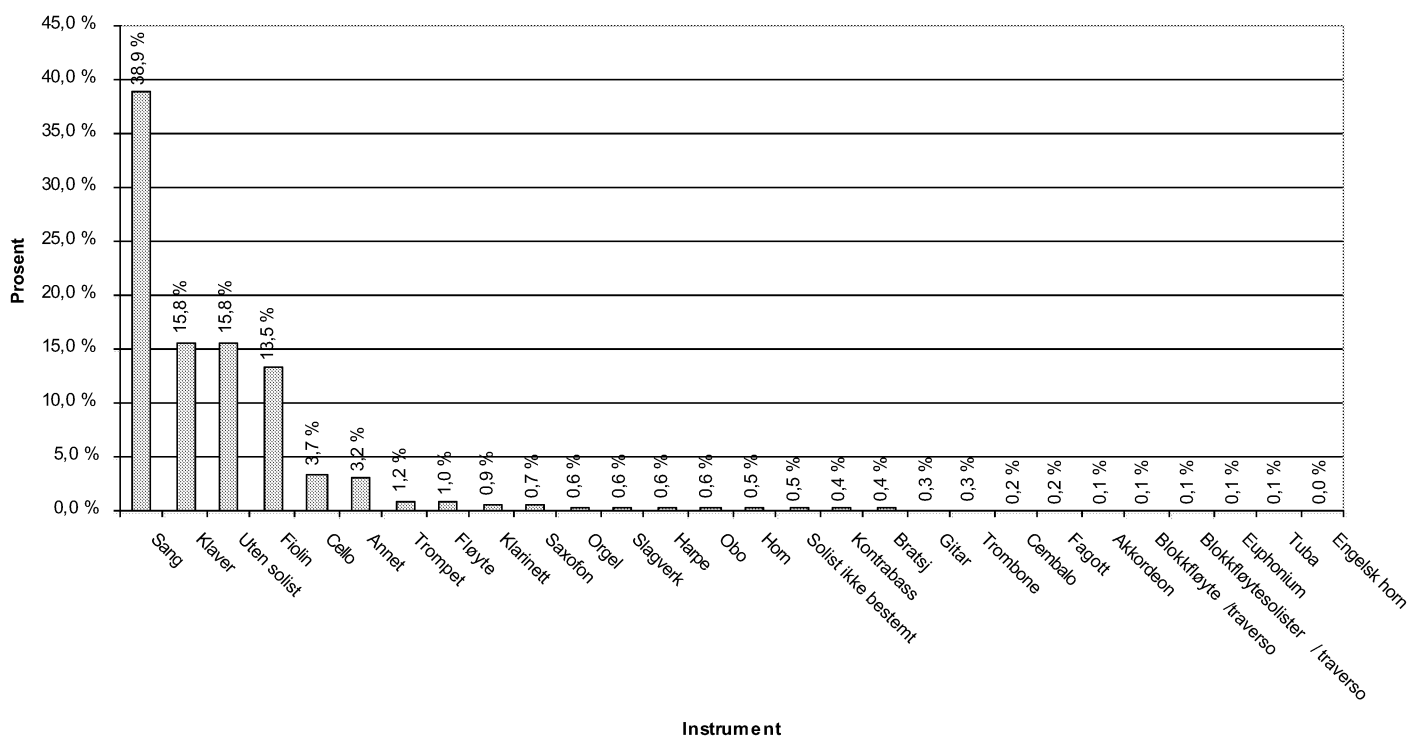

Sum of Antall konserter		
Instrument	Orkester	Total
Horn	Slovak Philharmonic orchestra	8
	Orchestra dell Accademia nazionale di Santa Cecilia	3
	Tokyo symphony orchestra	2
	BBC symphony orchestra	1
	Estonial national symphony orchestra	1
	Orchestre Philharmonique du Luxembourg	1
	Bilkent symphony orchestra	1
	BBC national orchestra of Wales	1
Horn Total		18
Bratsj	Malaysian philharmonic orchestra	4
	Orchestra dell Accademia nazionale di Santa Cecilia	2
	Stockholm kongelige filharmoniske orkester	1
	Israel philharmonic orchestra	1
	BBC scottish symphony orchestra	1
	Oslo filharmoniske orkester	1
	Royal Flemish Philharmonic	1
	BBC national orchestra of Wales	1
	State academic symphony orchestra of the Russian federation	1
	Helsingborg symfoniorkester	1
Bratsj Total		14
Kontrabass	Münchener philharmoniker orchestra , der orkester der stadt	4
	Malaysian philharmonic orchestra	3
	Calouste Gullbenkian Foundation	2
	BBC scottish symphony orchestra	1
	Warsaw philharmonic	1
	Tokyo symphony orchestra	1
	Israel philharmonic orchestra	1
Kontrabass Total		13
Gitar	Filharmonica de Jalisco	2
	Malmö symfoniorkester	1
	Ulster orchestra	1
	Slovak Philharmonic orchestra	1
	Orchestre Philharmonique du Luxembourg	1
	Kristiansand symfoniorkester	1
	Helsinki philharmonic orchestra	1
Gitar Total		8
Trombone	Estonial national symphony orchestra	2
	Malmö symfoniorkester	1
	Tokyo symphony orchestra	1
	Orchestre symphonique de Montréal	1
	Cairo symphony orchestra	1
	Helsinki philharmonic orchestra	1
	Norrköping symfoniorkester	1
Trombone Total		8

Sum of Antall konserter		
Instrument	Orkester	Total
Akkordeon	Stockholm kongelige filharmoniske orkester	2
	The West Australian Symphony Orchestra	1
	New Zealand symphony orchestra	1
	Kristiansand symfoniorkester	1
Akkordeon Total		5
Fagott	Orchestre Philharmonique du Luxembourg	2
	Tokyo symphony orchestra	1
	Warsaw philharmonic	1
	Cairo symphony orchestra	1
Fagott Total		5
Cembalo	Tokyo symphony orchestra	2
	Norrköping symfoniorkester	1
	Slovak Philharmonic orchestra	1
	Israel philharmonic orchestra	1
Cembalo Total		5
Euphonium	Orchestre Philharmonique du Luxembourg	1
	Israel philharmonic orchestra	1
Euphonium Total		2
Tuba	Norrköping symfoniorkester	1
	Tokyo symphony orchestra	1
Tuba Total		2
Blokkfløyte/traverso	Warsaw philharmonic	2
Blokkfløyte/traverso Total		2
Blokkfløytesolister/traverso	Malaysian philharmonic orchestra	2
Blokkfløytesolister/traverso Total		2
Engelsk horn	BBC scottish symphony orchestra	1
Engelsk horn Total		1
Grand Total		3340

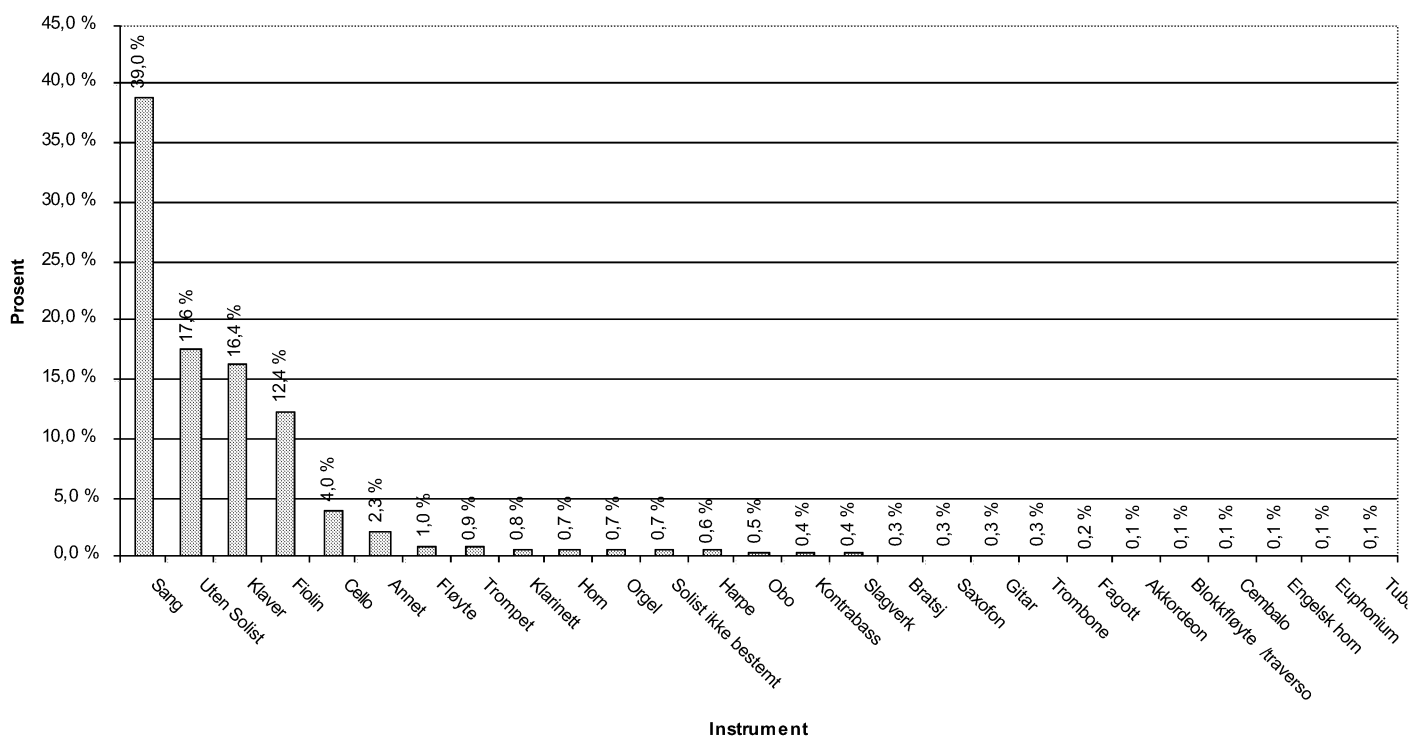
4. Sesongprogram (2006/07) for hele verden samlet

Sesongprogram (2006/07) for hele verden samlet
Hvor ofte brukes de forskjellige instrumentene som soloinstrumenter?

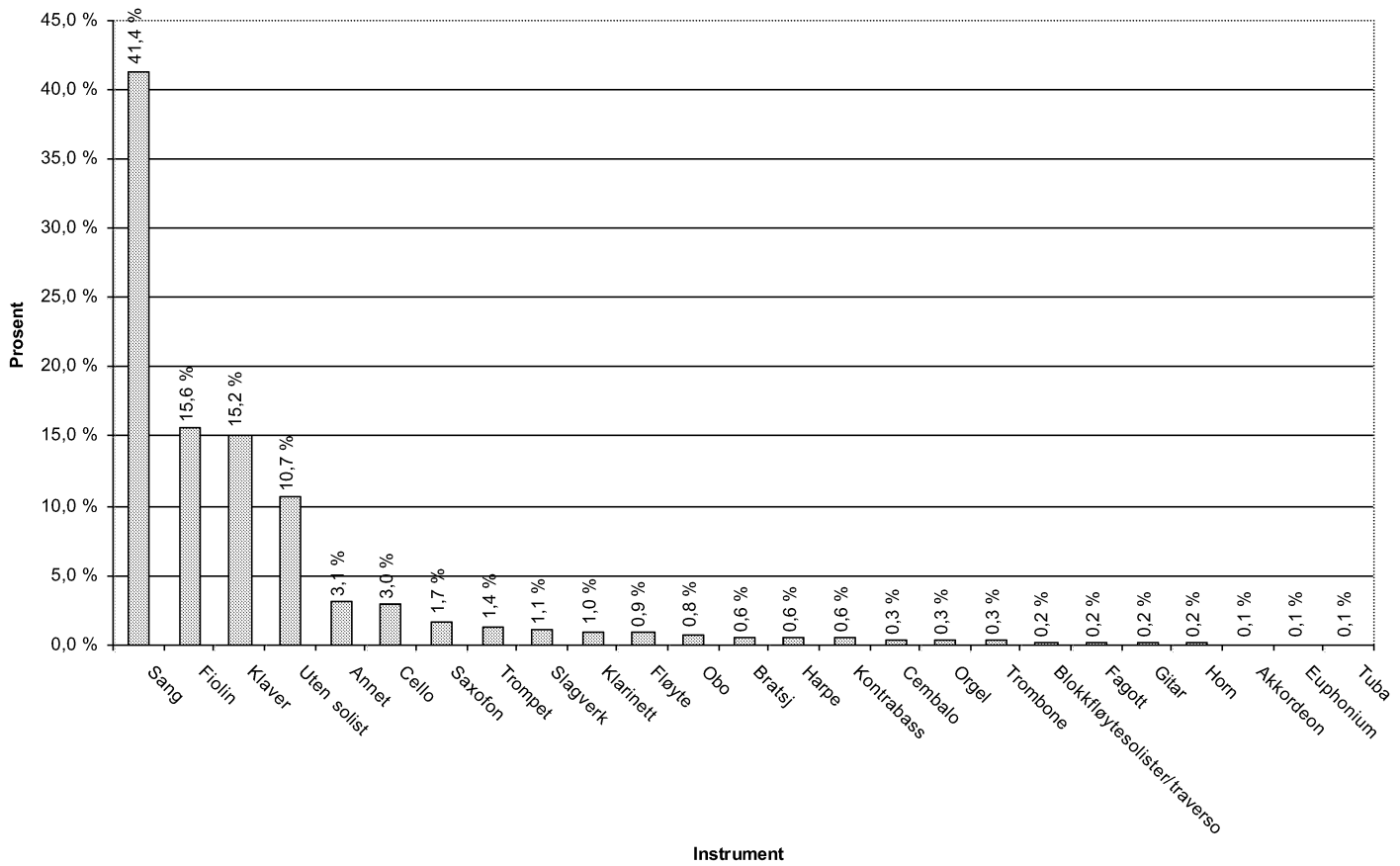
5. Sesongprogram (2006/07) for orkestrene resten fra Europa (utenom Norge)

Sesongprogram (2006/07) for orkestrene fra resten av Europa (utenom Norge).
Hvor ofte brukes de forskjellige instrumentene som soloinstrumenter?

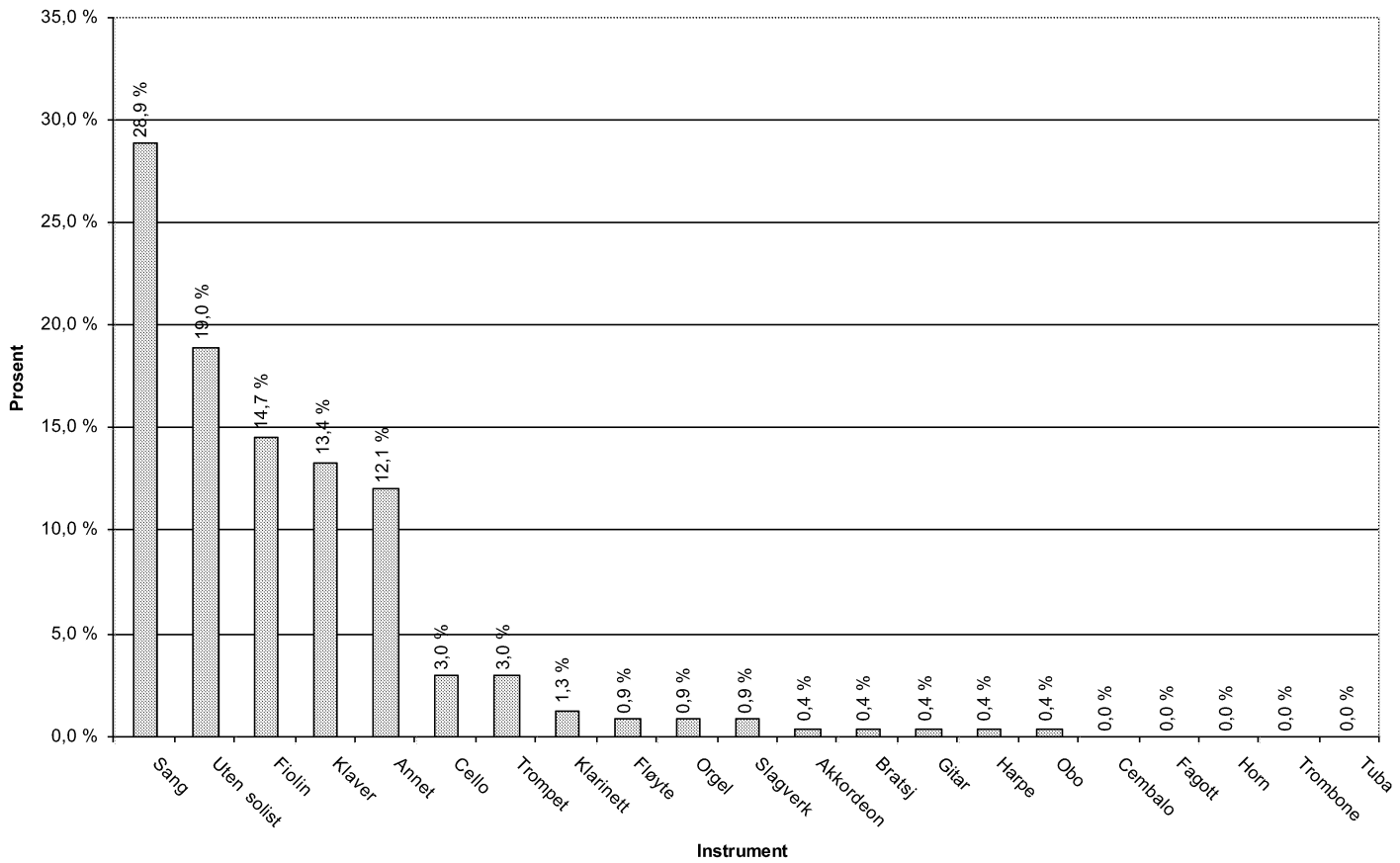
6. Sesongprogram (2006/07) for orkestrene utenfor Europa

Sesongprogram (2006/07) for orkestrene utenfor Europa
 Hvor ofte brukes de forskjellige instrumentene som soloinstrumenter?

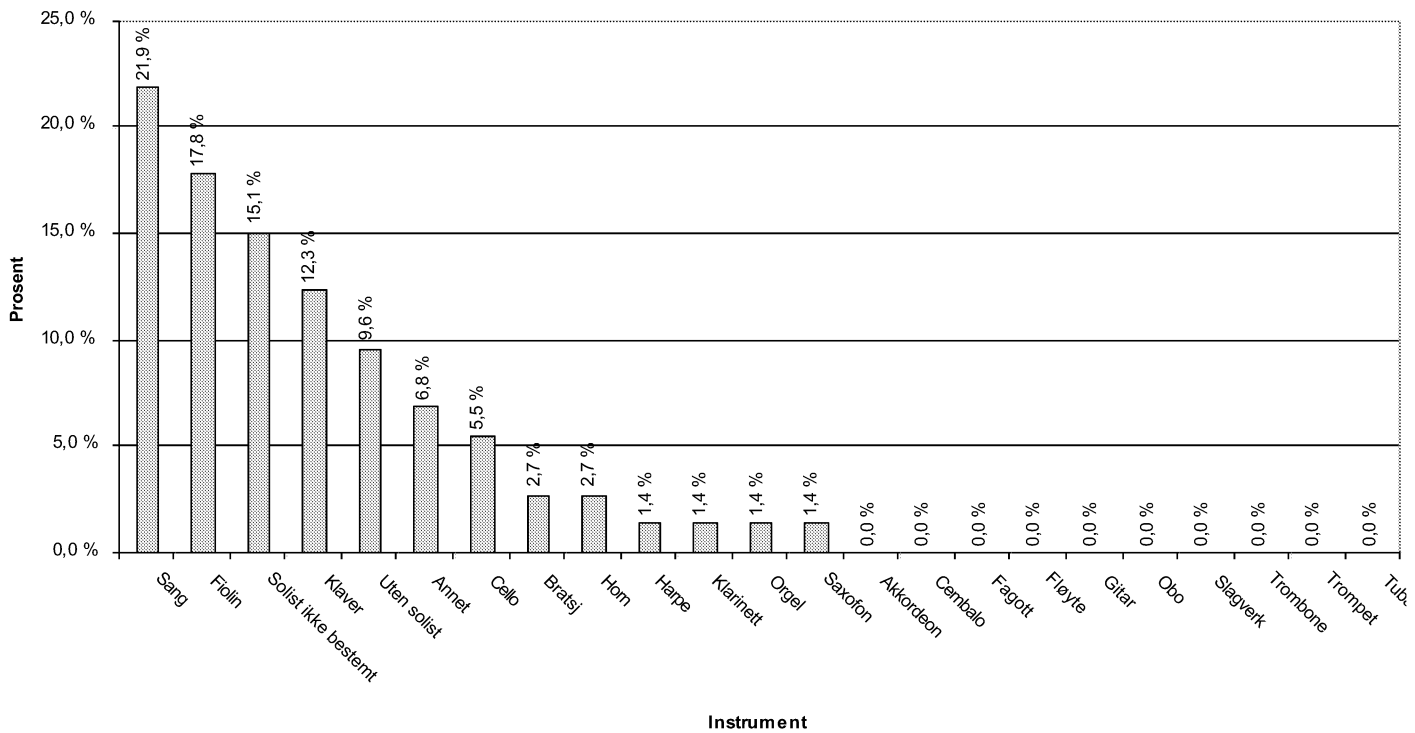
7. Sesongprogram (2006/07) for orkestrene fra Norge

Sesongprogram (2006/07) for orkestrene fra Norge
Hvor ofte brukes de forskjellige instrumentene som soloinstrumenter?

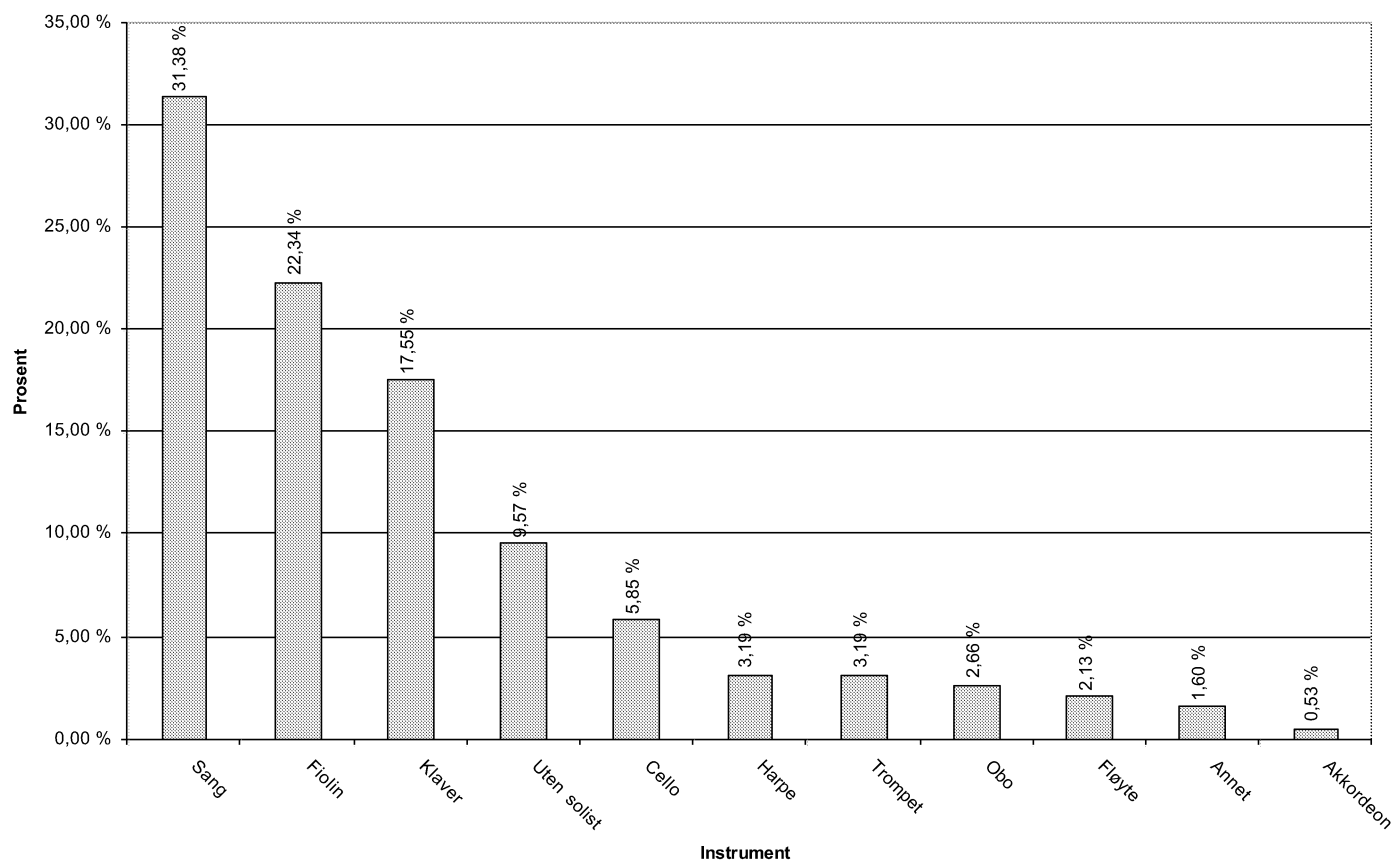
8. Sesongprogram våren 2007 for orkestrene fra Europa

Sesongprogram våren 2007 for orkestrene fra Europa .
Hvor ofte brukes de forskjellige instrumentene som soloinstrumenter?

9. Sesongprogram våren 2007 for orkestrene utenfor Europa

Sesongprogram våren 2007 for orkestrene utenfor Europa .
Hvor ofte brukes de forskjellige instrumentene som soloinstrumenter?

10. Repertoarliste, solostykker for klarinett og orkester

Repertoar for klarinett og orkester:

Adams John: *Gnarly Buttons, Clarinet concerto*

Aho Kalevi: *Clarinet concerto*

Arnold Malcolm: *Konsert for klarinett og strykeorkester*

Bautista Julian: *Fantasia Espanola*

Bärmann Heinrich: *Adagio og strykeorkester*

Bärmann Karl: *Concerto Militaire*

Berezovsky N. T.: *Konsert for klarinett og orkester*

Ben-Heim Paul: *Pastorale Variè for klarinett, strykeorkester og harpe*

Bernstein Leonard: *Prelude, Fuge and Riffs*

Bonsel A.: *Konsert for klarinett og orkester*

Bozza E.: *Konsert for klarinett og orkester, B-moll*

Bruns V.: *Konsert for klarinett og orkester*

Bush Geoffrey: *Rhapsody for klarinett og strykeorkester*

Busoni F.: *Concertino for klarinett og orkester*

Cimarosa D.: *Konsert for klarinett og strykeorkester*

Copland Aaron: *Konsert for klarinett og orkester*

Cruft Adrian: *Konsert for klarinett og strykeorkester*

Crussel Bernhard: *Konsert for klarinett og orkester nr.1*

Crussel Bernhard: *Konsert for klarinett og orkester nr.2*

Crussel Bernhard: *Konsert for klarinett og orkester nr.3*

Debussy Claude: *Première Rhapsodie*

Dresden S.: *Symphonietta for klarinett og orkester*

Dello Joio Norman: *Konsert for klarinett og orkester*

Dubois Pierre Max: *Beagency concerto for klarinett og orkester*

Finzi Gerald: *Konsert for klarinett og orkester*

Francaix Jean: *Konsert for klarinett og orkester*

Grovlez G.: *Concertino for klarinett og orkester*

Hamilton Ian: *Konsert for klarinett og orkester*

Handel G. F.: *Konsert for klarinett og strykeorkester*

Hindemith Paul: *Konsert for klarinett og orkester*

Hoddinott Alun: *Konsert for klarinett og strykeorkester*

Holbrooke Josef: *"Tamerlane" konsert for klarinett, fagott og orkester*

Horovitz J.: *Concertante for klarinett og strykeorkester*

Hummel J. F.: *Konsert for klarinett og orkester*

Jettel R.: *Concertino for klarinett og orkester*
Jongen J.: *Concertino for klarinett og orkester*
Keys Ivor: *Concertino for klarinett og strykeorkester*
Kimmo-Hakola: *Klarinett konsert*
Kleinsinger G.: *"Street Corner" konsert for klarinett og orkester*
Koppel H.D.: *Konsert for klarinett og orkester*
Kubin R.: *Konsert for klarinett og orkester*
Krenek Ernst: *Suite for klarinett og strykeorkester*
Krommer Franz Vincent: *Konsert for klarinett og orkester*
Krommer Franz Vincent: *Konsert for to klarinetter og orkester op.35*
Krommer Franz Vincent: *Konsert for to klarinetter og orkester op.91*
Larsson Lars Erik: *Konsertino for klarinett og orkester*
Macdonald Malcolm: *Cuban Rondo for klarinett og lite orkester*
Malko Nicolai: *Konsert for klarinett og orkester*
Mann J.G.H.: *Konsert for klarinett og orkester*
Maurer L.: *Konsert for klarinett og orkester*
Milhaud Darius: *Konsert for klarinett og orkester*
Mills: *Konsert for klarinett, fiolin og orkester*
Molique Bernhard: *Konsertino for klarinett og orkester*
Molter J. M.: *Konsert for klarinett og orkester nr.1*
Molter J. M.: *Konsert for klarinett og orkester nr.2*
Molter J. M.: *Konsert for klarinett og orkester nr.3*
Molter J. M.: *Konsert for klarinett og orkester nr.4*
Mozart W. A.: *Konsert for klarinett og orkester*
Musgrave Thea: *Konsert for klarinett og orkester*
Ness Jon Øivind: *Bad news from the desert, klarinettkonsert*
Nielsen Carl: *Konsert for klarinett og orkester*
Nishimura: *Konsert for klarinett og orkester*
Patatich Ivan: *Konsertino for klarinett og orkester*
Piston Walter: *Konsert for klarinett og orkester*
Pitt P.: *Konsert for klarinett og orkester*
Pokorny F. X: *Konsert for klarinett og orkester nr.1*
Pokorny F. X: *Konsert for klarinett og orkester nr.2*
Rawsthorne Alan: *Konsert for klarinett og strykeorkester*
Reissinger C. G.: *Konsertino for klarinett og orkester*
Reiter A.: *Konsert for klarinett og orkester*
Rietz J.: *Konsert for klarinett og orkester*

Rimsky-Korsakoff Nikolay: *Konsert for klarinett og korps*
Rosetti F.A.: *Concerto à Clarinette principale*
Rossini Gioacchino: *Introduksjon og tema med variasjoner*
Sarkozy Istvan: *Sinfonia Concertante for klarinett og strykeorkester*
Seiber Máttyás: *Konsertino for klarinett og orkester*
Siegmeister Elie: *Konsert for klarinett og orkester*
Sikorski K.: *Konsert for klarinett og orkester*
Spohr Louis: *Konsert for klarinett og orkester nr.1 i C-moll*
Spohr Louis: *Konsert for klarinett og orkester nr.2*
Spohr Louis: *Konsert for klarinett og orkester nr.3*
Spohr Louis: *Konsert for klarinett og orkester nr.4*
Stamitz, Johann: *Konsert for klarinett og orkester*
Stamitz Karl: *Konsert for klarinett og orkester nr.1*
Stamitz Karl: *Konsert for klarinett og orkester nr.2*
Stamitz Karl: *Konsert for klarinett og orkester nr.3*
Stamitz Karl: *Konsert for klarinett og orkester nr.4*
Stamitz Karl: *Konsert for klarinett og orkester nr.5*
Stamitz Karl: *Konsert for klarinett og orkester nr.6*
Stamitz Karl: *Konsert for klarinett og orkester nr.7*
Stamitz Karl: *Konsert for klarinett og orkester nr.8*
Stamitz Karl: *Konsert for klarinett og orkester nr.9*
Stamitz Karl: *Konsert for klarinett og orkester nr.10*
Stamitz Karl: *Konsert for klarinett og orkester nr.11*
Stamitz Karl: *Konsert for to klarinetter og orkester*
Standford C.V.: *Konsert for klarinett og orkester*
Strategier H.: *Konsertino for klarinett og orkester*
Strauss Richard: *Konsert for klarinett, fagott, strykeorkester og harpe*
Stravinsky Igor: *Ebony concerto for klarinett og orkester*
Tartini G.: *Konsertino for klarinett og orkester*
Veale John: *Konsert for klarinett og orkester*
Vehar Persis: *City of light clarinet concert*
Vinter Gilbert: *Konsertino for klarinett og orkester*
Wallin Rolf: *ID, konsert for klarinett og orkester*
Weber Carl Maria von: *Concertino for klarinett og orkester*
Weber Carl Maria von: *Konsert for klarinett og orkester nr.1*
Weber Carl Maria von: *Konsert for klarinett og orkester nr. 2*
Whettam Graham: *Konsert for klarinett og orkester*

Totalt: 107stk

11. Spørreundersøkelse klarinettister

Hei!

Jeg er en 24 år gammel jente som holder på med mitt andre og siste år på masterstudiet i utøvende musikk (klarinett) ved musikkonservatoriet i Kristiansand. I den forbindelse skal jeg skrive en masteroppgave, og hadde satt stor pris på å få svar på noen spørsmål i forbindelse med denne oppgaven. Foreløpig tittel på oppgaven min er ”Hvilke faktorer ligger til grunn for at klarinetten først og fremst er et viktig orkesterinstrument og ikke et viktig soloinstrument?” Det hadde vært til svært stor hjelp for meg om nettopp du hadde tatt deg tid til å svare på spørsmålene mine (10 stk). Det er hovedsaklig et ”avkryssingsskjema” (kan krysse av på flere alternativer på enkelte spørsmål), men jeg setter pris på å få korte begrunnelser for svarene om det skulle være tid til det. Jeg tar imot alle synspunkter med stor takk. Om du skulle ha noe mer på hjertet som du mener er relevant for oppgaven, etter å ha svart på spørsmålene mine, så skriv det gjerne ned. Jeg blir som sagt svært takknemlig for alle tilbakemeldinger. Oppgaven skal være ferdig i løpet av april så jeg setter pris på å få svar så raskt som du har mulighet til (selv om jeg vet at musikerlivet er hektisk og travelt).

Håper på svar.

På forhånd takk.

Med vennlig hilsen

Anita Kaland

Åsas vei 1d

4633 Kristiansand S

anitahk@online.no

1. Hva tror du grunnen kan være til at klarinetten ikke er et like vanlig solo instrument som f. eks fiolin, piano og cello?

- a) Klarinetten ble utviklet for sent i den klassiske musikkhistorien til å få et ordentlig fotfeste som soloinstrument.
- b) Det er ikke komponert så mange solostykker for instrumentet.
- c) Det finnes ikke så mange klarinettsoilister fordi klarinettister blir ”oppdratt” til å tro at det er umulig å klare seg som solist, og derfor satser de på å bli orkestermusikere fremfor solister. Det er få klarinettsoilister som er ”stjerner”.
- d) Når det er klarinettsoilist på programmet så kommer det få publikummere på konsertene, det er ikke et godt nok trekkplaster.
- e) Andre ting.

Eventuell begrunnelse for ditt svar:

2. Hvordan synes du klarinetten egner seg som soloinstrument?

- a) Den er svært godt egnet som soloinstrument pga det store registeret og alle klangvariasjonene man kan skape med instrumentet.
- b) Den er godt egnet siden publikum synes det er spennende med et annet instrument i solistrollen enn det de vanligvis får høre.
- c) Den er ikke godt egnet pga instrumentets klang.
- d) Den er ikke godt egnet fordi instrumentet har et mer begrenset solorepertoar enn de vanligste soloinstrumentene (fiolin, cello, piano, sang).
- e) Andre ting.

Eventuell begrunnelse for ditt svar:

3. Hvorfor tror du det er komponert så få solostykker (klarinet og orkester) for instrumentet?

- a) Komponistene hadde/har for dårlig kjennskap til instrumentet til at de kunne/kan skrive et godt soloverk for det.
- b) Klarinettfamilien er større enn noen annen instrumentfamilie, klarinetten finnes både i en rekke størrelser og tonearter. Dette kan ha gjort det vanskelig for komponistene å vite hvilken type av klarinettene de skulle skrive solostykker for.
- c) Instrumentet har vært upopulært/hatt et dårlig rykte.
- d) Instrumentet ble/blir ikke sett på som et instrument med like mange muligheter for virtuositet o.l. som f. eks fiolin, cello og klaver.
- e) Andre ting.

Eventuell begrunnelse for ditt svar:

4. Mozart var svært begeistret for klarinetten, han likte spesielt godt effekten den hadde på orkesterklangen. Til tross for denne begeistringen komponerte han bare en klarinettkonsert. Hva kan ha vært grunnen til dette?

- a) Han mente instrumentet egnet seg best som orkesterinstrument.
- b) Han mente instrumentet egnet seg godt for mindre kammermusikkgrupper og ville heller lage kammermusikkverk for instrumentet fremfor flere konserter.
- c) Klarinetten ble utviklet for sent i hans karriere til at han rakk å komponere flere klarinettkonserter.
- d) Klarinetten på Mozarts tid var en mer primitiv type enn den vi kjenner i dag og hadde ikke like mange virtuose muligheter som dagens klarinett.
- e) Andre ting.

Eventuell begrunnelse for ditt svar:

5. Hvordan oppfatter du som klarinettist din rolle når du spiller i orkesteret?

- a) Fremtredene, det er ofte mange solistiske partier.
- b) Den er viktig for å balansere klangen i treblåsgruppa.
- c) Den er middels fremtredende. Treblåserne er ganske likestilt og ingen av instrumentene er mer fremtredende enn andre.
- d) Den er lite fremtredende.
- e) Andre ting.

Eventuell begrunnelse for ditt svar:

6. Hvordan synes du det er å spille soloverk for klarinett i forhold til å spille i et orkester?

- a) Jeg liker best å være orkestermusiker.
- b) Jeg liker best å være solist.
Kunne jeg levd av en solokarriere ville jeg gjort det.
- c) Jeg liker best å spille i mindre ensembler
- d) Jeg liker alle alternativene like godt.
- e) Andre ting.

Eventuell begrunnelse for ditt svar:

7. Hva synes du klarinetten er mest/best egnet for?

- a) Soloinstrument.
- b) Orkesterinstrument.
- c) Den er best egnet for mindre ensembler
- d) Den egner seg like godt til alt
- e) Andre ting.

Eventuell begrunnelse for ditt svar:

8. Hvordan synes du klarinetten har utviklet seg som orkesterinstrument?

- a) Den har fått en mer og mer sentral rolle i orkesteret.
- b) Klarinettens rolle i orkesteret har ikke forandret seg.
- c) Den har fått en mindre og mindre sentral rolle i orkesteret.
- d) Instrumentet er forbedret mye siden Mozarts tid og klarinettstemmen i orkestret har blitt mer og mer avansert siden instrumentet fikk større virtuose muligheter enn på Mozarts tid.
- e) Andre ting.

Eventuell begrunnelse for ditt svar:

9. Hvordan synes du klarinetten har utviklet seg som soloinstrument?

- a) Klarinetten har blitt mer og mer brukt som soloinstrument og har hatt en gradvis økende popularitet.
- b) Klarinetten er verken mer eller mindre brukt som soloinstrument nå enn tidligere. Populariteten har heller ikke forandret seg.
- c) Klarinetten har blitt mindre og mindre brukt og mindre som soloinstrument og har hatt en gradvis minskende popularitet.
- d) Instrumentet er forbedret mye siden Mozarts tid og klarinetten som soloinstrument har større muligheter for virtuost spill nå enn den hadde på Mozarts tid.
- e) Andre ting.

Eventuell begrunnelse for ditt svar:

10. Helt til slutt et spørsmål som er litt på siden; Det blir hevdet at klarinett er et veldig viktig instrument i blåseorkester besetning. Hva er ditt syn på klarinettens funksjon i en slik besetning?

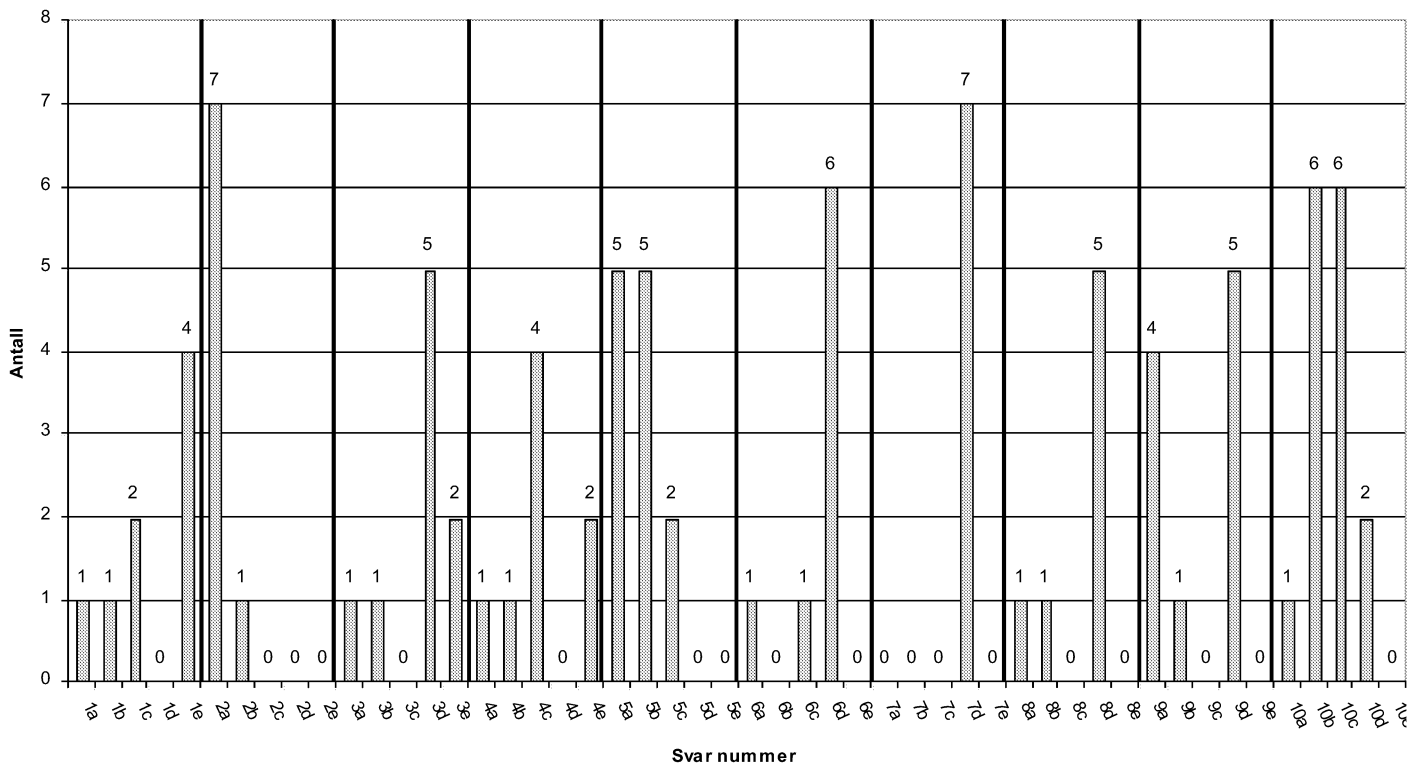
- a) Klarinetten har en mer fremtredende rolle i et symfoniorkester
- b) Klarinetten har fiolinens rolle i et blåseorkester derfor blir den mindre solistisk enn i et orkester. I et blåseorkester er den først og fremst et tutti instrument
- c) Klarinetten har en fremtredende rolle både som tutti instrument og solistisk instrument i et blåseorkester
- d) Klarinetten er like fremtredende i begge typer besetning selv om den har to forskjellige funksjoner
- e) Andre ting.

Eventuell begrunnelse for ditt svar:

12. Resultater fra spørreundersøkelse klarinettister

Svar fra klarinettistene på spørreundersøkelse

13. Spørreundersøkelse komponister

Hei!

Jeg er en 24 år gammel jente som holder på med mitt andre og siste år på masterstudiet i utøvende musikk (klarinet) ved musikkonservatoriet i Kristiansand. I den forbindelse skal jeg skrive en masteroppgave, og hadde satt stor pris på å få svar på noen spørsmål i forbindelse med denne oppgaven. Foreløpig tittel på oppgaven min er ”Hvilke faktorer ligger til grunn for at klarinetten først og fremst er et viktig orkesterinstrument og ikke et viktig soloinstrument?” Det hadde vært til svært stor hjelp for meg om nettopp du hadde tatt deg tid til å svare på spørsmålene mine (9 stk). Det er hovedsaklig et ”avkryssingsskjema” (kan krysse av på flere alternativer på enkelte spørsmål), men jeg setter pris på å få korte begrunnelser for svarene om det skulle være tid til det. Jeg tar imot alle synspunkter med stor takk. Om du skulle ha noe mer på hjertet som du mener er relevant for oppgaven, etter å ha svart på spørsmålene mine, så skriv det gjerne ned. Jeg blir som sagt svært takknemlig for alle tilbakemeldinger. Oppgaven skal være ferdig i løpet av april så jeg setter pris på å få svar så raskt som du har mulighet til (selv om jeg vet at musikerlivet er hektisk og travelt).

Håper på svar.

På forhånd takk.

Med vennlig hilsen

Anita Kaland

Åsas vei 1d

4633 Kristiansand S

e-post : anitahk@online.no

1. Hva tror du grunnen kan være til at klarinetten ikke er et like vanlig solo instrument som f. eks fiolin, piano og cello?

- a) Klarinetten ble utviklet for sent i den klassiske musikkhistorien til å få et ordentlig fotfeste som soloinstrument.
- b) Det er ikke komponert så mange solostykker for instrumentet.
- c) Det finnes ikke så mange klarinettsolister fordi klarinettister blir ”oppdratt” til å tro at det er umulig å klare seg som solist, og derfor satser de på å bli orkestermusikere fremfor solister. Det er få klarinettsolister som er ”stjerner”.
- d) Når det er klarinettsolist på programmet så kommer det få publikummere på konsertene, det er ikke et godt nok trekkplaster.
- e) Andre ting.

Eventuell begrunnelse for ditt svar:

2. Hvordan synes du klarinetten egner seg som soloinstrument?

- a) Den er svært godt egnet som soloinstrument pga det store registeret og alle klangvariasjonene man kan skape med instrumentet.
- b) Den er godt egnet siden publikum synes det er spennende med et annet instrument i solistrollen enn det de vanligvis får høre.
- c) Den er ikke godt egnet pga instrumentets klang.
- d) Den er ikke godt egnet fordi instrumentet har et mer begrenset solorepertoar enn de vanligste soloinstrumentene (fiolin, cello, piano, sang).
- e) Andre ting.

Eventuell begrunnelse for ditt svar:

3. Hvorfor tror du det er komponert så få solostykker (klarinet og orkester) for instrumentet?

- a) Komponistene hadde/har for dårlig kjennskap til instrumentet til at de kunne/kan skrive et godt soloverk for det.
- b) Klarinettfamilien er større enn noen annen instrumentfamilie, klarinetten finnes både i en rekke størrelser og tonearter. Dette kan ha gjort det vanskelig for komponistene å vite hvilken type av klarinettene de skulle skrive solostykker for.
- c) Instrumentet har vært upopulært/hatt et dårlig rykte.
- d) Instrumentet ble/blir ikke sett på som et instrument med like mange muligheter for virtuositet o.l. som f. eks fiolin, cello og klaver.
- e) Andre ting.

Eventuell begrunnelse for ditt svar:

4. Mozart var svært begeistret for klarinetten, han likte spesielt godt effekten den hadde på orkesterklangen. Til tross for denne begeistringen komponerte han bare en klarinettkonsert. Hva kan ha vært grunnen til dette?

- a) Han mente instrumentet egnet seg best som orkesterinstrument.
- b) Han mente instrumentet egnet seg godt for mindre kammermusikkgrupper og ville heller lage kammermusikkverk for instrumentet fremfor flere konserter.
- c) Klarinetten ble utviklet for sent i hans karriere til at han rakk å komponere flere klarinettkonserter.
- d) Klarinetten på Mozarts tid var en mer primitiv type enn den vi kjenner i dag og hadde ikke like mange virtuose muligheter som dagens klarinett.
- e) Andre ting.

Eventuell begrunnelse for ditt svar:

5. Hvordan oppfatter du klarinettens rolle i orkesteret (generelt)?

- a) Fremtredene, det er ofte mange solistiske partier.
- b) Den er viktig for å balansere klangen i treblåsgruppa.
- c) Den er middels fremtredende. Treblåserne er ganske likestilt og ingen av instrumentene er mer fremtredende enn andre.
- d) Den er lite fremtredende.
- e) Andre ting.

Eventuell begrunnelse for ditt svar:

6. Hva er dine tanker om klarinetten når du komponerer et orkesterverk?

- a) Jeg liker instrumentet og vil gjerne gi det en fremtredende og viktig rolle. Jeg skriver gjerne inn en del solopartier.
- b) Jeg tar ingen spesielle hensyn til klarinetten.
- c) Den er som regel middels fremtredende i mine verk.
- d) Den er som regel lite fremtredende i mine verk.
- e) Andre ting.

Eventuell begrunnelse for ditt svar:

7. Har du skrevet musikk for klarinett?

Hvis svaret er ja: Hva var din inspirasjon for å skrive et verk for klarinett?

- a) Bestillingsverk.
- b) Jeg er selv klarinettist/ Har vært klarinettist.
- c) Jeg liker klangen og mulighetene instrumentet gir, klarinetten i seg selv var inspirasjon.
- d) Jeg ble inspirert av en enkelt klarinettist (etter å ha hørt en klarinettssolist på konsert, cd eller lignende).
- e) Andre ting.

Eventuell begrunnelse for ditt svar:

Hvis svaret er nei: Hvorfor ikke?

- a) Jeg liker ikke instrumentet.
- b) Jeg synes instrumentet er fint, men har for lite kunnskap om det til å skrive et soloverk.
- c) Jeg har ikke hatt inspirasjon til å skrive noe for klarinett.
- d) Jeg har tenkt på det, men det har aldri blitt noe av. Jeg kan kanskje tenke meg å skrive noe en gang i fremtiden.
- e) Andre ting.

Eventuell begrunnelse for ditt svar:

8. Hva synes du klarinetten er mest/best egnet for?

- a) Soloinstrument.
- b) Orkesterinstrument.
- c) Den er best egnet for mindre ensembler.
- d) Den egner seg like godt som alt.
- e) Andre ting.

Eventuell begrunnelse for ditt svar:

9. Helt til slutt et spørsmål som er litt på siden; Det blir hevdet at klarinett er et veldig viktig instrument i blåseorkester besetning. Hva er ditt syn på klarinettens funksjon i en slik besetning?

- a) Den har en mer fremtredende rolle enn i et symfoniorkester. Den er jo med stort sett hele tiden.
- b) Klarinetten har fiolinens rolle i et blåseorkester derfor blir den mindre solistisk enn i et orkester. I et blåseorkester er den først og fremst et tutti instrument
- c) Klarinetten er viktig både som tutti instrument og solistisk instrument i et blåseorkester.
- d) Klarinetten er like viktig og fremtredende i begge typer besetning selv om den har to forskjellige funksjoner.
- e) Andre ting.

Eventuell begrunnelse for ditt svar:

14. Resultater fra spørreundersøkelse komponister

Svar fra komponistene på spørreundersøkelse

